

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Martina Strouhalová

**Rizikové chování na internetu u žáků
2. stupně základních škol v Uničově**

Olomouc 2015

Vedoucí práce: PhDr. Linda Švrčinová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně, pod odborným vedením PhDr. Lindy Švrčínové, Ph.D., a uvedla jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 20.června 2015

.....

Martina Strouhalová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda velmi poděkovala PhDr. Lindě Švrčinové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost, přátelský přístup a cenné, podnětné připomínky při zpracovávání diplomové práce.

Poděkování patří také třem základním školám v Uničově (ZŠ Haškova, ZŠ Pionýrů, ZŠ U Stadionu) a Gymnáziu Uničov za velmi vstřícný přístup a spolupráci při výzkumném šetření.

Obsah

Úvod.....	6
1 Internet.....	9
1.1 Historie internetu.....	9
1.2 Vliv internetu na psychiku a myšlení člověka.....	10
1.3 Internet dnes.....	11
2 Negativní jevy spojené s prostředím internetu.....	12
2.1 Závislostní chování na internetu.....	12
2.1.1 Existuje závislost na internetu?.....	12
2.1.2 Definice závislostního chování na internetu.....	14
2.1.3 Diagnostika závislostního chování na internetu.....	16
2.1.4 Vývoj fenoménu závislosti na internetu.....	17
2.1.5 Důsledky závislostního chování na internetu.....	19
2.1.6 Pomoc při závislosti na internetu.....	20
2.2 Kyberšikana.....	22
2.2.1 Definice a právní úprava.....	22
2.2.2 Kyberšikana versus školní šikana.....	23
2.2.3 Projevy kyberšikany.....	24
2.2.4 Psychologický rozměr kyberšikany.....	26
2.3 Happy slapping.....	29
2.4 Kyberstalking.....	31
2.5 Kybergrooming	33
2.6 Sexting.....	37
3 Obrana a pomoc.....	40
4 Úvod do výzkumného šetření.....	44
4.1 Cíl výzkumu.....	44
4.2 Výzkumné otázky a hypotézy.....	44
4.3 Metodologie výzkumu.....	46
4.4 Charakteristika respondentů.....	47
4.5 Realizace výzkumu.....	48
5 Zpracování dat.....	50
5.1 Vyhodnocení jednotlivých odpovědí.....	50
5.1.1 Přístup k internetu.....	50
5.1.2 Trávení času na internetu.....	53

5.1.3 Závislostní chování na internetu.....	57
5.1.4 Využívání sociálních sítí.....	62
5.1.5 Uvádění osobních údajů na internetu.....	66
5.1.6 Vnímání pravdy na internetu.....	71
5.1.7 Setkání se s negativními situacemi na internetu.....	73
5.1.8 Komunikace s neznámými lidmi na internetu.....	76
5.1.9 Ochota jít na schůzku s neznámým člověkem z internetu.....	78
5.1.10 Názor na rizikovost schůzky s neznámým člověkem z internetu.....	83
5.1.11 Odesílání vlastních odhalených či nahých fotografií.....	86
5.1.12 Vyvážení virtuálního a reálného světa v životě zkoumaných dětí.....	91
5.2 Analýza výsledných zjištění a doporučení.....	96
6 Diskuze.....	100
Závěr.....	104
Seznam použitých zdrojů.....	106
Seznam použitých zkratk.....	112
Seznam tabulek.....	114
Seznam grafů.....	115
Seznam příloh.....	116

Úvod

Internet dnes již neodmyslitelně patří k životu člověka. Můžete se mu zkusit vyhýbat, ale pokud nepřesídlíte daleko od civilizace, stěží se Vám to podaří. Možnost připojení k bezplatné wifi síti najdeme v současnosti ve většině kaváren, restaurací, v obchodních centrech, ve školách, v knihovnách, v čekárně u doktora a dokonce i ve vlaku! A tam, kde wifi „nechytáme“ se můžeme na svém chytrém telefonu připojit k mobilnímu internetu kdekoliv jinde- třeba i uprostřed lesa. Je až neuvěřitelné, kam se oblast internetové komunikace a celkově počítačové technologie za poslední léta posunula. Jestliže se zamyslíme nad tím, že první počítač spatřil světlo světa teprve asi před 80 lety a internetová síť existuje přibližně 50 let, je dechberoucí na jaké úrovni se tyto komunikační technologie pohybují a jakého světového rozšíření dosáhly. Dle mého názoru, je v oblasti internetových technologií právě naše generace zlomová. Naše rodiče v době jejich dětství jistě ani nenapadlo, že jen délka jejich života bude stačit k rozvoji obrovského boomu dnešní doby a k jeho rozšíření prakticky do každého koutu světa. I my, dnešní mladá generace, která zasedla poprvé před domácí počítač většinou v období puberty, jsme tehdy neměli ani tušení, že každý z nás bude jednou vlastnit osobní notebook, netbook nebo tablet, a že připojení k internetu v mobilu se brzy stane naprostou samozřejmostí. Pouhých pár let ... a najednou jsme se dostali úplně do jiné dimenze, která byla tisíce let absolutně nemyslitelná. Všichni jsme dnes online, a kdo není, je prostě „out“.

Každá nová technologie však v sobě skrývá paradox. Může lidský život obohatit a může ho také proměnit v peklo. Jaderná energie může pomoci čelit energetické krizi nebo může v podobě jaderných zbraní vyhladit lidstvo. Internet nám poskytuje obrovské množství informací všeho druhu, umožňuje nám komunikovat s kamarády na stakilometrové vzdálenosti, je výborným zdrojem zábavy, ale také může zcela pohltit a zničit náš reálný život. Jak využijeme závratné možnosti internetu a moderních komunikačních technologií, tedy záleží jen na nás. Internet je nepochybně nesmírně užitečná a obdivuhodná věc a dnešní člověk se bez něj prakticky neobejde. Například jen napsat diplomovou či jinou práci bez internetu by bylo velmi těžké, na některá témata i zcela nemožné. Internet je databází všech informací, i těch zcela nejnovějších, tudíž práce bez internetových zdrojů by byla jistě nekompletní a troufnu si říci, že její zpracování by bylo mnohem náročnější. Také ve většině zaměstnání je dnes práce s internetem naprostou samozřejmostí, stejně jako ve školách, kde informativní výchova přispívá k základní gramotnosti dnešních dětí. Žáci se zde však stále učí

spíše to, jak ovládat počítač a jak pracovat s internetem než to, jaké nástrahy internet skrývá. Ano, existuje velké množství preventivních programů a ano, tato problematika se pomalu ale jistě zařazuje do učebních osnov. Když se však rozhlednu kolem sebe, je to, dle mého názoru, stále velmi nedostačující.

Téma rizikového chování na internetu dnešních žáků 2. stupně jsem si vybrala z velké části díky několika situacím, které jsem v poslední době osobně zažila. Jednoho dne jsem jela vlakem svou tradiční cestu Uničov-Olomouc, když jsem už z okna spatřila skupinku čtyř asi dvanáctiletých kluků, jak se se smíchem rítí k vlaku. Za vzájemného pošťuchování se svalili na sedačku přímo naproti mně přes uličku. Když se vlak rozjel, tři z nich vytáhli z kapsy telefon a sklonili se každý nad svou obrazovku. V této poloze vydrželi téměř beze slova asi 35 minut jízdy. Čtvrtý chlapec se chvíli pokoušel o rozpraudění nějaké konverzace, ale potom tuto snahu vzdal a mlčky se po celou dobu jízdy díval z okna. Jiná situace se mi přihodila, když jsem seděla s přítelem v kavárně a zrak mi padl na mladý pár, který zde byl pravděpodobně na nějaké z prvních schůzek. Chlapec seděl napřímený, ruce položené na stole, zrak upřený na dívku, neustále něco vyprávěl a smál se. Dívka seděla opřená o židli, na klíně položený mobil, obouruč něco psala, měla nepřítomný výraz a odpovídala slovy „Hmmm“, „Jojo“ nebo neodpovídala vůbec. Bylo mi při tomto pohledu velmi smutno. Připadá mi, že někteří lidé v dnešní době žijí jen pro internet, což vidím i u svých přátel. Mnoho z nich cestuje a má zážitky, o kterých se jiným může jen zdát. Mám však pocit, že v dnešní době nejde už ani tak o zážitek samotný, ale jde spíše o to pořídit co nejlepší fotografii tohoto zážitku, kterou by mohli sdílet na Facebooku. Facebook se stal jakýmsi „chlubítkem“, tedy když něco zažiju nebo když něco dokážu, okamžitě se tady s tím musím pochlubit. Internet tu není pro ně, ale oni jsou tu pro internet.

Mnoho lidí pak v tomto virtuálním světě nemá žádné zábrany, sdělují zde své osobní informace, svá nejtajnější tajemství, komunikují s neznámými lidmi nebo sdílejí své odhalené fotografie. Tyto záležitosti by si měl, dle mého názoru, každý dospělý srovnat v hlavě sám, jelikož je to čistě jen jeho věc, co o sobě na internetu prozradí a jak se zde bude chovat. Věk užívání internetu se však neustále snižuje a chránit naše děti, které si tyto nástrahy sami neuvědomují, je nezbytné. Zde by měli tu nejhlavnější úlohu sehrát vždy rodiče, kteří své děti musí co nejdříve naučit etickým pravidlům internetové komunikace, aby jim děti porozuměly a přijali je za své. Učitelé by pak měli být doplňujícím článkem, který povědomí o nástrahách internetového světa bude mezi žáky neustále rozšiřovat.

Hlavním cílem mé diplomové práce je tedy popsat problematiku negativních jevů spojených s prostředím internetu a zjistit míru rizikového chování na internetu u žáků 2. stupně základních škol v Uničově. Dílčím cílem teoretické části je důkladně nastudovat odbornou literaturu na dané téma, popsat vznik a vývoj internetu, upozornit na negativní jevy spojené s prostředím internetu a objasnit možnosti současné prevence. Praktická část diplomové práce je věnována vlastnímu výzkumu, jehož hlavním cílem je zmapovat, jak bezpečně se žáci 2. stupně základních škol v Uničově chovají na internetu. Dílčím cílem praktické části je zjistit kolik času na internetu zkoumaní žáci tráví, jaké procento žáků závislých na internetu se na vybraných školách vyskytuje, kolik by jich někdy šlo na schůzku s neznámým člověkem z internetu nebo jaký počet z nich někdy někomu odeslal svou odhalenou či nahou fotografií. V neposlední řadě je dílčím cílem také prozkoumat, jaké jsou nejčastější důvody upřednostňování virtuální komunikace před komunikací osobní.

Práce je rozčleněna do šesti kapitol, přičemž první tři kapitoly představují část teoretickou a další tři kapitoly část praktickou. První kapitola popisuje vznik a fungování internetu a druhá kapitola postupně představuje všechny negativní jevy, se kterými se v internetovém prostředí můžeme setkat. Třetí kapitola se pak zabývá současnou možností obrany a pomoci při setkání s těmito negativními situacemi. Čtvrtá kapitola představuje úvod do výzkumného šetření, kde je popsán cíl výzkumu, výzkumné otázky a hypotézy, metodologie a realizace výzkumu a charakteristika výzkumného vzorku. Pátá kapitola se zabývá samotným zpracováním dat a vyhodnocováním jednotlivých odpovědí dle dílčích cílů praktické části. Tato výsledná zjištění jsou dále analyzována a budou z nich vyvozena doporučení. Šestá kapitola pak představuje diskuzi, v rámci které budou porovnány výsledky výzkumného šetření s ostatními výzkumy na dané téma.

1 Internet

Internet a moderní výpočetní a komunikační technologie jsou organickou součástí dnešního života. Pojem internet (složenina předpony *inter* vyjadřující vztah mezi, a anglického *net* označujícího síť) se v tomto případě vysvětluje jako celosvětový systém navzájem propojených počítačových sítí, které propojují tzv. síťové uzly. Uzlem pak může být počítač nebo zařízení se speciální síťovou funkcí, například router. Pro fungování internetu, jak jej známe dnes, je také klíčová rodina protokolů TCP/IP.¹

Internet je zcela novým médiem, které se od všech dosavadních médií podstatně liší. Není „masovým médiem“ v dosavadním smyslu, jelikož umožňuje každému uživateli individuální a relativně svobodný výběr z obrovského množství zdrojů. Je zde dostupné vše, co se kdekoliv ze stamilionů uživatelů sítě rozhodl zpřístupnit. Internet byl původně vytvořen a určen pro výměnu informací, s postupem času však přistupovaly další a další funkce. V současnosti lze říci, že internet plní v zásadě shodné funkce jako klasická elektronická média s tím rozdílem, že většina těchto funkcí je realizována interaktivním způsobem. Neinteraktivní jsou pouze internetové verze rádia a televize.²

1.1 Historie internetu

První předchůdce internetu byl vytvořen v roce 1969 institucí Advanced Research Project Agency (ARPA) pod záštitou Ministerstva obrany USA. Síť byla nazvána ARPANET a zpočátku byla tvořena pouhými čtyřmi počítači. V roce 1972 k ní pak bylo připojeno 50 výzkumných a vojenských center. Tato síť se později rozdělila na dvě sítě: Arpanet a Milnet (armádní síť). V roce 1981 přibyla ještě síť Bitnet (využita k propojení amerických vysokých a středních škol). Velkým problémem však byla komunikace na mnoha různých platformách, proto probíhal v této oblasti intenzivní výzkum. Jeho výsledkem byl roku 1983 protokol TCP/IP, který je používán dodnes. Ačkoliv v polovině 80. let existovalo několik sítí, stále ještě nebyly volně přístupné, a tudíž nebyly předmětem zájmu veřejnosti. V roce 1986 byla vytvořena síť NSFNET. Původně byla určená pro propojení pěti superpočítačů, později však zcela nahradila síť Arpanet. V roce 1991 pak nad ní byla vytvořena nová síť NREN.³

1 Struktura internetu. *Jak na internet* [online]. 2012-2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.jaknainternet.cz/page/1795/struktura-internetu/>

2 MUSIL, Josef. *Úvod do sociální a masové komunikace*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, s. 34-35

3 *Historie internetu* [online]. [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://home.zcu.cz/~tisarova/>

Vznik dnešního internetu je datován do roku 1993, kdy Švýcar Tim Berners Lee vymyslel pro atomové fyziky ve švýcarském Bernu nový způsob výměny informací. Tento nový způsob, známý pod zkratkou WWW (World Wide Web), byl startem závodu za zábavou a informacemi na internetu. Obrovskou výhodou internetu se stal fakt, že při prohlížení WWW stránek nezáleží na tom, zda jsou informace na počítači v České republice, Kanadě, nebo v Austrálii. Roku 1995 se služba WWW dostala na první místo v počtu přenesených dat a rok 1996 přinesl první veletrh internetové technologie. V současné době se internet již stává stále více součástí běžného života.⁴

1.2 Vliv internetu na psychiku a myšlení člověka

Vliv internetu na psychiku člověka je značný. Dítě nasává podněty ze svého okolí od počátku života, a po rodičích a později vrstevnících jsou to právě masová média včetně internetu která určují další vývoj osobnosti jedince. Vliv internetu na psychiku dítěte je velmi individuální a obecně platí, že je pozitivní i negativní. Pozitivní vliv spočívá především v rozvoji myšlení, ve všeobecném přehledu a získávání nových informací. Dítě má možnost rozvoje v nejrůznějších oblastech, může si na internetu vyhledat vše co ho zajímá, získává širší přehled a vzdělává se také nevědomky v oblasti jazyka, jelikož ve světě internetu je domovským jazykem angličtina. Negativní vliv internetu pak spočívá především ve zhoršení komunikačních dovedností v osobním kontaktu. Pomalu ale jistě mizí pravidla slušného chování a respekt teenagerů k dospělým i k sobě samým. Díky internetu jsou také dnešní děti méně aktivní a volí pasivnější formy zábavy. Faktem také je, že internet zabere takové množství času, že dnešní děti téměř nemají prostor na hledání sebe sama a vytváření vlastní identity. Výsledkem je pak velmi málo stabilní a jistá identita a sebepojetí mladého člověka. Ve virtuálním prostředí totiž nezažívá skutečné důsledky svého chování, což se může projevit v horší schopnosti odhadnout své možnosti a schopnosti v reálném světě.⁵

Poslední sociologická data ukazují, že místo rozvoje myšlení však časté užívání internetu vede spíše k demenci. Tu způsobuje převážně roztěkanost a neschopnost se soustředit. Tudíž to, co se dříve zdálo obdivuhodné, že teenager s počítačem zvládá několik věcí najednou, je z fyziologického hlediska nemožné, jelikož mozek se vždy soustředí plně jen na jednu aktivitu. Pokud se člověk neustále něčím přepíná, zhoršuje se mu paměť a

4 *Historie internetu* [online]. [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://home.zcu.cz/~tisarova/>

5 Jak internet ovlivňuje život dětí a dospívajících? *Šance dětem* [online]. 2015 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/jak-internet-ovlivnuje-zivot-deti-a-dospivajicich-145.html>

schopnost myslet. Objevuje se pak podobná demence, jak ji známe například u starých lidí.⁶

1.3 Internet dnes

K internetu je v současnosti připojena třetina celosvětové populace. Časy, kdy se na internet chodilo domů, do knihovny nebo kavárny, jsou dávno ty tam. Možností připojení v posledních letech přibýlo zejména díky rozšíření mobilní datové sítě a samozřejmě tzv. chytrých přenosných zařízení jako telefonů či tabletů. Místa bez možnosti připojení k internetu jsou dnes stále více vzácnější. Podle centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR je nejčastějším způsobem trávení volného času stále ještě sledování televize, a to pro celých 41% české populace. Na druhém místě je však hned právě využívání internetu, převážně prohlížení www stránek, vyhledávání informací, komunikace prostřednictvím sociálních sítí atd.⁷

Smart phony, které zažívají svůj obrovský boom až v posledních letech, zcela pozměnily psychologii internetu. Mobilní telefon má každý neustále u sebe, tudíž nyní může být také neustále připojen k internetu. Lze konstatovat, že stejně jako dospělí, tak i děti mají ve stále větší oblibě přenosné přístroje, které umožňují zábavu, komunikaci a také připojení na internet. Podle studie Sesame Workshop (2010) se mezi lety 2005 a 2010 počet dětí užívajících mobilní telefony zdvojnásobil. Již ve věkové skupině 4-5 let mají dvě procenta dětí k dispozici vlastní mobilní telefon, ve skupině 8-10 let je to 31 % dětí.⁸ Užívání chytrého telefonu podle téhož zdroje přiznává 5 % devítiletých dětí. Studie „More kids can use the smart phone than tie their shoes“ uvádí, že téměř 30 % dětí z celého světa ve věku 2-5 let je schopno ovládat smart phone, zatímco tkaničky u bot je schopno si zavázat pouze 11 % dětí v tomto věku.⁹ Můžeme zde tedy názorně vidět, jak rozvoj technických dovedností velmi rychle překročil rozvoj základních dovedností v životě všech dětí. Například, dle této studie, více malých dětí umí dnes ovládat základní počítačovou hru (61 %) než umí jezdit na kole (52 %) či plavat (20 %).

6 *Internet jako nástroj rozvoje myšlení, nebo demence?* [online]. 2014 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/meteor/prispevky/_zprava/int.

7 ŠAFR, J., PATOČKOVÁ V. *Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010. Online: <http://cvvm.soc.cas.cz/2010-2/traveni-volneho-casu-v-ceske-republice-ve-srovnani-s-evropskymi-zememi>

8 KRČMÁŘOVÁ, B., VACKOVÁ K. Dítě předškolního a mladšího školního věku a internet. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 25

9 EATON, N. Study: More kids can use a smart phone than tie their shoes. *Seattlepi* [online]. 2011. Dostupné z: <http://www.seattlepi.com/lifestyle/article/Study-More-kids-can-use-a-smart-phone-than-tie-974530.php>

2 Negativní jevy spojené s prostředím internetu

Je nesporné, že internet nám poskytuje mnoho dobrého a je mnohdy naším velmi užitečným společníkem. Internet či sociální sítě mohou sloužit k práci či studiu, a mohou být velmi prospěšné. Každá mince má však dvě strany, a bohužel internet přináší do našeho života mnohá rizika, se kterými se musíme potýkat. Tato rizika jsou zvláště nebezpečná v případě nejmladší generace uživatelů.

2.1 Závislostní chování na internetu

Závislost na internetu nebo na počítačových hrách možná zní jako cosi nemožného a absurdního, ale není tomu tak. Závislost na internetu, počítačových hrách a v poslední době na sociálních sítích je stejně reálná jako závislost například na alkoholu, kouření či hracích automatech. Řekla bych, že je i reálnější než ostatní závislosti, protože je v dnešní době mnohem více dostupnější – člověk nemusí utrácet své finance (jako například u závislosti na alkoholu či drogách), může zůstat v teple svého domova a svou závislost v klidu nepozorovaně rozvíjet.

Internet zprostředkovává souvislý a neustále se měnící zdroj informací a zábavy. Způsoby využití internetu jsou různé a není možné považovat za závislého každého, kdo na internetu stráví větší množství času. Problém nastává, když s sebou nadměrné užívání internetu začne přinášet do života jedince komplikace v různých oblastech – v osobním, psychologickém fungování, v rodinných a společenských vztazích a ve školním či pracovním prostředí. Dochází k postupnému odtržení od běžného života, který je často postiženými vnímán jen jako otravná nutnost.

2.1.1 Existuje závislost na internetu?

Mnoho kritiků koncepce závislosti na internetu poukazuje na to, že internet je pouze médium, které zprostředkovává takové činnosti a možnosti, které u některých jedinců mohou vyvolat závislostní chování.¹⁰ Člověk si tedy nebuduje závislost na internetu jako takovém, ale spíše na jednotlivých internetových aplikacích a webech.

Klasický pojem „závislost“, dle Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN – 10),

¹⁰ HÝBNEROVÁ, J. Závislost na online prostředí. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 33

znamená „*Soubor behaviorálních, kognitivních a fyziologických stavů, který se vyvíjí po opakovaném užití substance a který typicky zahrnuje silné přání užít drogu, porušené ovládní při jejím užívání a přetrvávající užívání této drogy i přes škodlivé následky.*“¹¹

Těmito substancemi jsou myšleny drogy, alkohol, tabák a jiné látky, užívané vnitřně. Zpravidla se zde uvádí tyto druhy závislostí:

- F10.2 Závislost na alkoholu
- F11.2 Závislost na opioidech (např. Heroin)
- F12.2 Závislost na kanabinoidech
- F13.2 Závislost na sedativech nebo hypnoticích (tlumivých lécích)
- F14.2 Závislost na kokainu
- F15.2 Závislost na jiných stimulantích včetně kofeinu a pervitinu
- F16.2 Závislost na halucinogenech (např. MDMA=extáze)
- F17.2 Závislost na tabáku
- F18.2 Závislost na organických rozpouštědlech
- F19.2 Závislost na několika látkách nebo jiných psychoaktivních látkách

Z uvedeného jednoznačně vyplývá, že závislost na internetu, stejně jako závislost na práci, patologické hráčství či nestřídmé požívání projímadel, není závislostí v pravém slova smyslu. Uvedené druhy návykového chování však mají se závislostí určité společné rysy.

K určení definitivní diagnózy u obecné teorie závislosti se dle Nešpora musí během jednoho roku objevit tři nebo více z daných jevů. Mezi tyto jevy patří **silná touha nebo pocit puzení** užívat látku, odborně nazývaná craving. **Potíže v sebeovládání** při užívání látky, týkající se zejména začátku, ukončení a množství látky. Dále **tělesný odvykací stav**, kdy je látka užívána s úmyslem zmenšit příznaky vyvolané předchozím užíváním této látky. Čtvrtým jevem je **průkaz tolerance k účinku látky** jako vyžadování stále vyšších dávek látek, aby se dosáhlo účinku původně vyvolaného nižšími dávkami. Dále může docházet také k **postupnému zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů** ve prospěch užívané psychoaktivní látky. A posledním jevem diagnózy závislosti je **pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků**.¹²

11 *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10 : desátá revize : aktualizovaná verze k 1. 4. 2014.* Geneva: World Health Organization, 2008, s. 198

12 NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby.* Vyd. 4., aktualiz. Praha: Portál, 2011, s. 10

Všech šest znaků závislosti, uvedených výše, můžeme pozorovat také u následujícího příkladu: „*Hynkovi je 17 let. Počítače a počítačové hry ho neodolatelně přitahují. Než usedne k počítačové klávesnici, říká si, že si jenom na chvíli něco zkusí, ale pak pro něj přestává existovat čas. Zapomene, že by se měl připravit do školy, a odmítá odejít ke společné večeři. Rodiče se mu snažili počítačové hry zakázat nebo jejich provozování omezit na únosnější míru, ale Hynek byl pak nervózní, vzteklý a podrážděný. Když ale nechali rodiče jeho problému volný průběh, doba, kterou Hynek trávil u počítače, narůstala. Hynek má navíc vážné studijní problémy, zhoršil se mu zrak a také se objevily bolesti páteře a problémy se zápěstími. Hynek ví, že to souvisí s počítačem, ale přesto v nadměrném věnování se počítačům pokračuje*“¹³ Jak se můžeme přesvědčit, v tomto příběhu jsou obsaženy všechny závislostní znaky ve vztahu k počítači. Z medicínského hlediska však závislost na počítači existovat nemůže, jelikož počítač nemůžeme považovat za „látku“ ve smyslu Mezinárodní klasifikace nemocí. Lukáš Blinka z brněnského Institutu výzkumu dětí, mládeže a rodiny například tvrdí, že „Internet přece jen není to samé co tvrdé drogy“.¹⁴

Někteří odborníci se dokonce snaží, aby závislost na internetu byla zařazena do 5. revize diagnostického a statistického manuálu duševních poruch (DSM), a tím byla oficiálně uznána jako duševní porucha. Tyto snahy jsou však zatím neúspěšné, a závislost na internetu jako taková za nemoc považována není.

2.1.2 Definice závislostního chování na internetu

Pro nadměrné užívání internetu zatím není ustálená jednotná terminologie. Pro jeho popis se používají odlišné názvy jako závislost na internetu („internet addiction“), problémové používání internetu („internet pathological use“), porucha závislosti na internetu („internet addiction disorder“), závislostní chování na internetu („addictive behavior on the Internet“) či netholismus (závislost na tzv. virtuálních drogách – například počítačových hrách, internetových službách, sociálních sítích).

Neustálená terminologie se také promítá do různých obecných definicí tohoto fenoménu. Například Beard a Wolf „problémové užívání internetu“ definují jako „*používání internetu, které s sebou přináší do života jedince psychologické, sociální, pracovní nebo*

13 NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Vyd. 4., aktualiz. Praha: Portál, 2011, s. 32

14 JANDOVIČ, L. Závislost na internetu může obrátit život vzhůru nohama. *Novinky.cz* [online]. 2008 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/internet-a-pc/146969-zavislost-na-internetu-muze-obratit-zivot-vzhuru-nohama.html>

školní komplikace.“¹⁵ Shapira jej popisuje jako „neschopnost jedince mít kontrolu nad svým užíváním internetu, což pak vede ke stresu a/nebo zhoršení fungování“.¹⁶ Mitchel zase vnímá „poruchu závislosti na internetu“ jako „kompulzivní nadužívání internetu a podrážděné nebo náladové chování v důsledku nemožnosti jeho užívání“.¹⁷ Hýbnerová pak rozděluje závislostní chování na internetu do pěti základních kategorií:

- **Kybervztahy a online komunikace-** Navazování přátelských i partnerských vztahů prostřednictvím e-mailů, chatování, diskusních fór, ICQ, Skypu či různých sociálních sítí typu Facebook, Myspace či Lide.cz. Může jít o komunikaci se skutečnými i pouze internetovými přáteli. Potíže mohou vzniknout ve chvíli, kdy se virtuální vztahy stanou důležitějšími než skutečné osobní vztahy s rodinou a přáteli.
- **Hraní online her-** Jedná se zejména o hry na bázi MMORPG (massively multiplayer online role playing game). V těchto hrách jsou v jednu chvíli zapojeny tisíce hráčů v určitém fantazijním virtuálním světě. Mezi hry, které bývají uváděny jako ty s největším potenciálem k rozvoji závislosti, patří například World of Warcraft či Lineage s mnohamilionovými celosvětovými členskými základnami.
- **Přetížení informacemi-** Nutkavé surfování na webu, prohledávání databází, sbírání velkého množství informací – např. sbírání obrázků, stahování ohromného množství hudby, filmů. Přetížením informacemi jsou ohroženi zejména studenti.
- **Závislost na počítači-** Sem patří zejména hraní offline počítačových her či obsesivní programování.
- **Ostatní problémy-** V menší míře se mohou u dospívajících vyskytnout i problémy, které jsou jinak typické pro dospělé uživatele internetu: závislost na kybersexu a internetové kompulzivní chování (sledování pornografie, online gambling, nutkavé využívání různých prodejních a aukčních serverů).¹⁸

15 BEARD, K. W., WOLF, E. M.: Modification in the Proposed Diagnostic Criteria for Internet Addiction. *CyberPsychology and Behavior*. 2001, č. 4, s. 378.

16 SHAPIRA, N. A., GOLDSMITH, T. D., KECK, P. E., KHOSLA, U. M., MCELROY, S. L.: Psychiatric features of individuals with problematic internet use. *Journal of Affective Disorders*. 2000, č. 57, s. 268.

17 MITCHEL, P.: Internet addiction: genuine diagnosis or not? *Lancet*. 2000, č. 355, s. 632.

18 HÝBNEROVÁ, J. Závislost na online prostředí. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 35-36

2.1.3 Diagnostika závislostního chování na internetu

Diagnostikovat závislost na internetu není úplně jednoduché. Mnoho lidí dnes na internetu tráví hodně času kvůli práci, studiu či zábavě, ale přesto není možné mluvit o závislosti. O závislosti můžeme mluvit až ve chvíli, kdy nám internet začne zasahovat do reálného života a komplikovat jej. Aby však bylo možno mluvit o závislosti, musí být podle anglického psychologa Marka Griffitha přítomno šest základních příznaků:¹⁹

- **Význačnost** – internet je pro člověka tím nejdůležitějším, stranou jdou i reálné vztahy
- **Změna nálady** – časté projevy negativních emocí, špatné soustředění a impulzivního jednání, pokud se závislý člověk nemůže dostat k počítači
- **Zvyšování tolerance** – neustálé prodlužování doby strávené online
- **Abstinenční příznaky** – při odepření přístup k počítači, se mohou u závislého projevit agresivní reakce, pocity úzkosti, deprese či jiné psychické potíže, které zmizí prakticky ihned poté, co se k internetu opět připojí
- **Konflikt** – rozpory a problémy se projevují jak v mezilidských vztazích, tak v sobě samém
- **Relaps** – neboli recidiva se projevuje tím, že závislý má tendence opakovat dřívější vzorce závislostního chování, se kterými sám zcela nesouhlasí.

Nejpoužívanější diagnostická kritéria navrhla Young, která stanovila následujících osm závislostních příznaků. Aby se jednalo o závislost, musí být přítomno alespoň pět z nich:

1. zaujetí internetem (přemýšlení o předchozích aktivitách na internetu nebo o těch budoucích)
2. potřeba používat internet ve stále delších časových úsecích, aby člověk dosáhl uspokojení
3. opakovaná neúspěšná snaha kontrolovat, přerušit nebo zastavit používání internetu
4. neklid nebo podrážděnost při pokusu přerušit nebo vzdát se používání internetu
5. překračování původně plánovaného času připojení k internetu
6. v důsledku používání internetu ohrožení nebo riskování ztráty důležitého vztahu, zaměstnání nebo příležitosti v kariéře
7. lhaní členům rodiny, terapeutům nebo dalším osobám kvůli zastírání nadměrného používání internetu

¹⁹ GRIFFITHS, M. Does Internet and computer "addiction" exist? Some case study evidence. *CyberPsychology and Behavior*. 2000, č. 3, s. 211-212.

8. používání internetu jako způsob útěku od problémů nebo snaha zbavit se dysforické nálady (například pocitů bezmoci, viny, úzkosti a deprese)

Na základě těchto diagnostických kritérií bylo vytvořeno velké množství dotazníků k diagnostikování závislostního chování na internetu. Z uvedených kritérií závislostního chování na internetu jsme vycházeli také při zpracovávání praktické části této diplomové práce (viz kapitola 5.1.3).

2.1.4 Vývoj fenoménu závislosti na internetu

Fenomén problémového používání informačních technologií je diskutován již od konce osmdesátých let 20. století, kdy vyšla kniha *Computer Addiction? A study of computer dependency*. Margaret Shotton ve své vědecké studii sledovala závislost na počítačích u dobrovolníků z Velké Británie, jež se sami považovali za závislé. Autorka v práci dochází k závěru, že závislost na počítačích existuje, ale nepředstavuje pro život nijak velký problém.²⁰ Abstinenci příznaky při odloučení od počítače byly popsány dokonce už v roce 1979 a byla z nich odvozena existence závislosti na počítačích.

Pojem „závislost na internetu“ poprvé použil newyorský psychiatr Goldberg v roce 1995, a ačkoliv zamýšlel svůj text, který popisoval i diagnostická kritéria této nové duševní nemoci, jako vtíp pro pobavení online komunity, název i popis poruchy se vžily. Goldberg uvedl oficiální kritéria pro diagnózu závislosti na internetu, kdy je škodlivé používání internetu vedoucí ke klinicky závažným poškozením nebo úzkostem manifestováno třemi nebo více z následujících příznaků v průběhu jednoho roku:

1. Tolerance definována jako
 - potřeba znatelně rostoucího objemu času, který je nutné na internetu strávit pro dosažení uspokojení.
 - znatelně zmenšený efekt s pokračujícím používáním stejného objemu času stráveného na internetu
2. Abstinence, projevující se libovolným z následujících:
 - charakteristický abstinenci syndrom
 - použití internetu nebo podobné on-line služby přináší úlevu od abstinenci příznaků.

²⁰ SHOTTON, M. A.: *Computer Addiction? A study of computer dependency*. York: Taylor & Francis, 1989. In: ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003

3. Používání internetu častěji nebo po delší dobu než bylo původně zamýšleno
4. Existence touhy omezit kontrolu používání internetu a neúspěšné pokusy o totéž
5. Velká časová dotace aktivit souvisejícími s internetem
6. Omezení významných sociálních, pracovních nebo rekreačních aktivit
7. Používání internetu pokračuje navzdory vědomí vytrvalých nebo opakujících se problémů, které jsou pravděpodobně způsobeny nebo alespoň zhoršovány používáním internetu (spánková deprivace, manželské problémy, pozdní příchody na ranní schůzky, zanedbávání pracovních povinností, pocity opuštěnosti ve vztahu k významným druhým)

Tato diagnostická kritéria však nebyla míněna vážně. Goldberg jen napodobil formát diagnostických kritérií, aby upozornil na to, jakým způsobem se vytvářejí diagnostická kritéria. Díky tomuto Goldbergovu „vtipu“ se však pojem závislost na internetu rychle rozšířil a začal se běžně používat.

Podrobnější popis fenoménu závislosti na internetu podala americká klinická psycholožka Kimberley Young v roce 1996. Tato odbornice navrhla i první diagnostická kritéria a dotazník, podle kterých lze zjistit, zda je člověk na internetu závislý (viz výše).

Od té doby na toto téma zaměřilo pozornost mnoho odborníků především z USA a zemí asijského kontinentu jako jsou Čína a Jižní Korea, ve kterých je problémové používání internetu považováno za jednu z nejvážnějších hrozeb veřejného zdraví. Čínská vláda například v reakci na vysoký výskyt závislosti na internetu nařídila provozovatelům online herních serverů, že se každý hráč musí zaregistrovat svými pravými údaji, a dále, aby na svých serverech provozovali systém, který zajistí, aby osoby mladší 18 let hrály online hry maximálně 3 hodiny denně.²¹

21 Historie závislostního chování na internetu. *Online adiktologická poradna: Poradenství v oblasti závislosti* [online]. 2010 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://poradna.adiktologie.cz/article/zavislost-na-internetu/historie-zavislostniho-chovani-na-internetu/>

2.1.5 Důsledky závislostního chování na internetu

Mezi přímé důsledky nadměrného množství času stráveného na internetu patří zejména narušení denního rytmu, zanedbávání osobní hygieny a výživy, únava, bolesti hlavy a očí, spánková deprivace zhoršená orientace v čase.²² Závislí často své vášni obětují veškerý volný čas, i čas vyhrazený pro spánek. Jsou svou online činností tak pohlceni, že zapomenou na jídlo, pití, zasytí se bezmyšlenkovitě něčím rychlým, aniž by opustili své místo před počítačem. Často tedy dochází ke změně životního stylu, poklesu fyzické aktivity, nemoci pohybového ústrojí či obezitě.

Velmi často také dochází k sociálnímu stažení z reálných mezilidských vztahů, ztrátě přátel a problémům a konfliktům v osobních vztazích.²³ Závislý nechce opouštět svou preferovanou aktivitu, tráví u ní čas mnohem raději než v reálném světě, ve kterém se může cítit nepřijímaný a nepochopený. Nemusí se mu také líbit reakce rodiny a známých, kteří ho na jeho problém upozorňují. Podle některých autorů může mít násilí v počítačových hrách za následek zvýšení agresivity a celkově nepřátelské ladění vůči okolnímu světu. Může dojít k tomu, že dítěti připadá násilí, které běžně zažívá ve hře, normální. Navíc ve hře může mít hrdina více životů, což přispívá k pocitu, že když mu někdo ublíží, tak se vlastně nic tak hrozného nestane. S tímto konceptem však ne všichni autoři souhlasí.

Přemíra času, stráveného na internetu, má často za následek zanedbávání povinností, nesoustředěnost, sníženou výkonnost a z toho pramenící problémy ve škole nebo v práci. Nárůstem času před obrazovkou dochází také k tomu, že závislý přestává mít čas na své dosavadní koníčky a zájmy a postupně je opouští.²⁴

Odborné studie se dokonce shodují v tom, že problém závislosti na internetu v České republice postihuje 3,4 % celkové populace a dalších 3,7 % je závislostí ohroženo. Nejčastěji se pak závislostní chování na internetu vyskytuje mezi mladými lidmi. Nejrizikovější skupinou jsou děti ve věku 12-15 let, z nichž podle českých průzkumů má bezmála čtvrtina sklon k závislosti na internetu. Nejvíce závislí jsou pak lidé ve věku 16-29 let, avšak faktem je, že závislost na internetu může vzniknout prakticky u kohokoli.²⁵

22 VACEK, J. *Nelátkové závislosti: Závislost na internetu: výukový text*. Centrum adiktologie, PK 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, s. 4

23 tamtéž

24 HÝBNEROVÁ, J. Závislost na online prostředí. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 40

25 Závislost na internetu. *Jak na internet* [online]. 2012-2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.jaknainternet.cz/page/1700/zavislost-na-internetu/>

2.1.6 Pomoc při závislosti na internetu

Musíme si uvědomit, že alkoholik může přestat pít, ale vzdát se úplně počítače, když na něm pracujete? To není možné. Pak jde o to, naučit se užívat ho kontrolovaně a přerušit patologickou zacyklenost. Ukazuje se, že zatím nejčastějším způsobem léčby je samoléčba. Odbornou pomoc vyhledá jen nepatrná část závislých. Někteří mohou vyhledat pomoc kvůli jiným problémům, ať už psychickým, vztahovým nebo fyzickým, které zdánlivě se závislostí nesouvisí. V průběhu řešení těchto potíží pak může dojít k reflexi spojitosti s trávením času online a tento problém je řešen sekundárně.²⁶

Pro případ svépomoci doporučuje psycholožka Kimberley Young šest tipů, jak omezit závislost na internetu. Tyto typy jsou převážně určeny dospělým, za spolupráce a pomoci rodiče však mohou fungovat i u mladší generace:²⁷

- **změna struktury dne-** Je důležité, aby si závislý naplánoval různé offline aktivity, aby tak nahradil dosavadní vzorce chování, spojené s nadměrným používáním internetu. Například víkendy, které dříve trávil online, může nyní věnovat výletům sportu, četbě či společným činnostem s rodinou.
- **stanovení určitého počtu hodin a přesné vymezení doby online-** Závislý by si měl stanovit určitý počet hodin, kdy bude online, a přesně si vymežit dobu, ve kterou se na internet připojí. Doporučuje se, aby strávená období na internetu byla stále kratší, ale zato častější. To je způsob, jak se vyhnout odvykacím symptomům a zároveň získat nad používáním internetu kontrolu.
- **použití externích upozornění-** Externí upozornění pomohou připomenout, že čas, který byl vymezen k používání internetu, právě vypršel. Jako externí upozornění se doporučuje využít budík nebo v případě méně závislých osob vykonání určité činnosti, například odchod do práce nebo vyzvednutí dětí ze školky.
- **abstinence od používání problémové internetové aplikace-** Jak bylo výše uvedeno, člověk nebývá závislý na internetu obecně, ale spíše na určitých aplikacích, mezi které patří zejména hraní online her, navštěvování pornografických stránek a využívání komunikačních aplikací. Pokud se nepodaří dostat tyto aplikace pod kontrolu výrazným omezením, je na místě je přestat používat úplně.

26 HÝBNEROVÁ, J. Závislost na online prostředí. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 43

27 Jak se ze závislosti na internetu dostat?. *Online adiktologická poradna: Poradenství v oblasti závislosti* [online]. 2010 [cit. 2015-04-1]. Dostupné z: <http://poradna.adiktologie.cz/article/zavislost-na-internetu/jak-se-ze-zavislosti-na-internetu-dostat/>

- **upomínkové karty-** Formu upomínkových karet si může zvolit každý sám. Young doporučuje, aby na jedné straně karty bylo napsáno pět hlavních problémů, které konkrétnímu jedinci závislost na internetu způsobuje, a na druhé straně pět hlavních pozitiv, které s sebou omezení užívání těchto aplikací přinese
- **zmapování činností-** Každý závislý by si měl zmapovat, jaké činnosti v souvislosti se závislostí na internetu zanedbává a pokusit se znovu obnovit ty aktivity, které jsou pro něj zdrojem příjemných pocitů, a které nahradí ztracené příjemné zážitky spojené s užíváním internetu.

Kontrolovaně užívat počítač by podle odborníků mělo být jedním ze znaků počítačové gramotnosti. A tento návyk by měli svým dětem vštípit především rodiče. Ti by měli především podporovat své potomky v různých aktivitách a zájmech, odtrhávat je od obrazovek počítačů a ukázat jim obzory, jak jinak se dá volný čas trávit. Dle mého názoru, jsou někteří dnešní rodiče, dá se říci, rádi, že své dítě na chvíli něčím zabaví a naskytne se jim tak chvilka pro ně samotné. Ano, je velmi důležité si někdy odpočinout, ale posadit dítě před počítač nebo mu strčit do ruky tablet, ať si tam „něco dělá“ mi nepřijde jako ta nejvhodnější možnost. Nejjednodušší určitě ano. Dítě nezlobí, je zcela ponořeno do virtuálního světa a rodič má čas na ničím nerušený šálek kávy. Měli bychom si však uvědomit, že tímto chováním sami rodiče podporují své dítě v trávení času u počítače, a pomáhají jim tak si vytvářet na online prostředí závislost.

Rodič by měl tedy monitorovat čas, který děti na internetu stráví a nastavit jasná pravidla pro online fungování. Samozřejmě je zde velmi důležité, aby rodič šel svému dítěti příkladem. Pokud sám tráví před obrazovkou většinu svého času, těžko může chtít po svém dítěti něco jiného. Základní cestou k úspěchu je pak se svými dětmi mluvit, mluvit a mluvit. Umožnit mu promluvit si o jeho pocitech a potížích, které mohou způsobovat stres, která následně může vést k hledání úlevy a pohody v online světě. Pokud si rodič se svými silami nevystačí, existuje vždy možnost využít pomoci odborníka nebo jiného dospělého, od kterého dítě stejné informace přijme lépe- např. oblíbený učitel, trenér atd.²⁸

28 HÝBNEROVÁ, J. Závislost na online prostředí. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 44-45

2.2 Kyberšikana

Kyberšikana, anglicky cyberbullying, je jedním z vážných nebezpečí virtuálního světa, která využívá internet a mobilní telefony k psychickému týrání bližních a naprosto ignoruje mravní pravidla komunikace. Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany a řadí se mezi sociálně patologické jevy. O kyberšikaně hovoříme, pokud agresor oběť úmyslně, zpravidla opakovaně ohrožuje, pronásleduje a týrá psychicky a zneužívá k tomu moderní komunikační nástroje a internet. Stejně jako u jiných forem šikany je primárním cílem útočníka ublížit oběti.

2.2.1 Definice a právní úprava

Definice kyberšikany existuje samozřejmě velké množství. Belsey tvrdí, že „*Kyberšikana zahrnuje využívání informačních a komunikačních technologií pro podporu úmyslného, opakovaného a nepřátelského chování jednotlivce nebo skupiny, které má za cíl poškození druhého.*“²⁹ Kimberly Mason zase vnímá kyberšikanu jako „*individuální či skupinově úmyslné zneužívání informací či elektronické komunikace vedoucí k záměrnému a opakovanému obtěžování, nebo ohrožování jedince či skupiny šířením poškozujících textů, obrázků apod.*“³⁰ Z těchto definic tedy vyplývá, že se jedná o úmyslné, zpravidla se opakující jednání, při němž dítě nebo skupina dětí využívají mobilní přístroje a internet za účelem ublížit oběti. S touto definicí se ztotožňuje také Dr. Michal Kolář, český odborník v oblasti šikany. Kopecký však uvádí, že kyberšikana úmyslná být nemusí a obvykle také není.³¹ Podle výzkumu Univerzity v Britské Kolumbii vnímalo 95% dotazovaných kyberšikanu pouze jako vtip, který neměl oběti ublížit.

Internetová šikana je realizována především prostřednictvím internetu a mobilních telefonů. Jedná se zejména o textové zprávy, fotografie a videoklipy zachycené přes kamery mobilních telefonů a následně zveřejněné na internetu, telefonní hovory a e-mailové zprávy. V poslední době je velmi populární také komunikace v rámci sociální sítě, chatových místností, aplikace pro online komunikaci (ICQ, Skype, Messenger), internetové stránky a blogy a hraní online her.³²

29 BELSEY, B. *Cyberbullying*. [online]. 2008 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.cyberbullying.org>

30 MASON, K. L. Cyberbullying: A preliminary assessment for school personnel. *Psychology in the Schools*, 2008, č. 45 (4), s. 323

31 KOPECKÝ, K. 95 procent případů kyberšikany je realizováno z žertu. *E-bezpečí* [online]. 2012 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/508-95procent>

32 KOWALSKI, R. M., LIMBER, S., AGATSTON, W. A. *Cyberbullying: bullying in the digital age*. USA:Blackwell publishing, 2008

Kyberšikana, stejně jako šikana, není v České republice trestným činem. Takové chování ale může naplňovat skutkovou podstatu některých trestných činů. V případě kyberšikany může jít například o vydírání, vyhrožování, nebezpečné pronásledování nebo útisk.

V oblasti školské legislativy jsou základní informace obsaženy v Metodickém pokynu MŠMT č. j. 24 246/2008-6, který upravuje zásady prevence a řešení kyberšikany. Na základě tohoto dokumentu musí mít každá škola vypracován Program proti šikanování, který je součástí Minimálního preventivního programu.³³

2.2.2 Kyberšikana versus školní šikana

Kyberšikana není samostatnou entitou, tedy šikanou sama pro sebe, ale jedná se pouze o jednu z forem šikany. Dá se říci, že se jedná o nové dítě psychické šikany, jelikož podstata a řada mechanismů jsou u těchto dvou forem šikany společné. Spojuje je to, že nepůsobí šrámy, modřiny, ani při nich neteče krev. Způsobují psychická traumata, rány, které nejsou vidět, ale jsou často hluboké a obtížně léčitelné. Dotyčný se pak cítí ponížený, bezvýznamný a prožívá nejen virtuální, ale i skutečné vyloučení ze společnosti, kam patří.³⁴

Základním rozdílem mezi kyberšikanou a klasickou šikanou ve škole je, že u šikany oběť ví, jak útočník vypadá, kolik mu asi je, kde na ni číhá atd. U kyberšikany je útočník naprosto anonymní a zároveň může ve virtuálním světě opakovaně měnit svou identitu – jednou může poslat SMS z internetu jako Pavel, podruhé jako Katka apod. Anonymita tak dává útočníkovi pocit nepolapitelnosti, a posiluje tak agresorovu odvalu zkoušet drsnější metody a formy útoků. Pronásledování oběti pak může probíhat absolutně kdykoli a absolutně kdekoli, přičemž se oběť nemá šanci schovat ani v bezpečí svého domova. Faktem také je, že až 40% obětí kyberšikany se nikdy nedozví, kdo je kyberšikanoval.³⁵

Velmi podstatným rozdílem mezi klasickou šikanou a kyberšikanou je také velikost publika. Absolutně každý, kdo má internet, může navštívit webovou stránku s trapným obsahem, shlédnout video na Youtube nebo se přidat k nenávislné skupině na Facebooku. Velkou úlohu u kyberšikany hrají také tzv. sekundární útočníci, což jsou lidé, kteří sice dotyčnou osobu osobně neznají, nic o ní nevědí, ale přesto se zapojují do pomlouvání a útoků.

33 ROGERS, V. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 14

34 ROGERS, V. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 8

35 Kyberšikana a šikana - rozdíly. *Prevence kyberšikany* [online]. 2010 [cit. 2015-06-18]. Dostupné z: <http://www.kybersikana.eu/search/label/Co%20je%20to%20kyber%C5%A1ikana%3F>

Tito lidé mezi sebou např. video či fotografii šíří jako dobrou zábavu nebo je nelichotivě komentují. O naprosto neznámé osobě se vyjadřují dost nevybíravým způsobem, komentují její postavu, ale i povahu, rodinu, přátele a nezřídka jí doporučují sebevraždu argumenty typu „kdyby takoví mezi námi nebyli, bylo by na světě líp“ a podobně.³⁶ Oproti tomu, pokud si parta kluků vyhlédne svého slabšího spolužáka na cestě ze školy domů, jsou svědky šikany pouze ti, kteří se útoku účastnili nebo mu přihlíželi.

U tradiční šikany je rozhodující fyzická síla, u kyberšikany jde spíše o počítačové znalosti. Kyberšikanovat může člověk fyzicky slabý, který se třeba mstí pachatelům klasické šikany a v realitě by si na ně netroufl. Pro rodiče i učitele jsou pak náznaky, díky kterým se útoky a problémy dají odhalit, obtížně poznatelné. Při tradiční šikaně jich je podstatně více, např. roztrhané oblečení, modřiny, ztracené věci, pozdější návraty ze školy, uzavírání se do sebe apod. U kyberšikany je takových náznaků mnohem méně. Problémy se dají zjistit pozorováním chování oběti nebo přímo prohlédnutím historie nebo kontaktů na sociální síti, e-mailu nebo ICQ a Skypu, čehož však nejsou všichni rodiče schopní.

Musíme počítat s tím, že kyberšikana s šikana na půdě školy probíhají velmi často souběžně. Role obětí a agresorů se při šikaně ve škole většinou přenášejí i do kyberprostoru. Často se stává, že si útočníci natočí reálný útok a zveřejní ho na internetu (viz kapitola 2.3)

2.2.3 Projevy kyberšikany

Internetová šikana může mít mnoho podob. Nejčastěji je prováděna pomocí osobního počítače připojeného k internetu nebo mobilního telefonu. Za klasické rozdělení komunikačních forem využívaných ke kyberšikaně považujeme:³⁷

- *Textové zprávy* prostřednictvím mobilních telefonů, obvykle s výhružným či útočným obsahem. Může probíhat také jako vytrvalé zahlcování oběti velkým množstvím textových zpráv.
- *Fotografie a videoklipy* zachycené přes kamery mobilních telefonů a následně zveřejněné na internetu. Pachatel tak oběť, jenž je zachycená na fotce či videu, zahanbí nebo zastrašuje.

36 DLUHOŠOVÁ, M. Specifické znaky kyberšikany vs. klasická šikana. *E-bezpečí* [online]. 2013 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/690-specificke-znaky-kybersikany>

37 KOWALSKI, R. M., LIMBER, S., AGATSTON, W. A. *Cyberbullying: bullying in the digital age*. USA:Blackwell publishing, 2008

- *Telefonní hovory*, kterými agresori obtěžují své oběti. Mohou probíhat formou útočných telefonátů či formou opakovaného prozvánění a následného neodpovídání po zvednutí.
- *E-mailové zprávy* útočného či šikanujícího charakteru, které agresori mohou posílat pod pseudonymem nebo cizí identitou.
- *Chatovací místnosti*, které dnes poskytují výborný způsob komunikace mladých lidí.
- *Aplikace pro online komunikaci*, v České republice zejména ICQ, Skype, Messenger aj., které umožňují posílat zprávy v kyberprostoru rychle, jednoduše a bez cenzury.
- *Internetové stránky a blogy*, které mohou agresori vytvořit o svých obětech. Tyto stránky jsou většinou hanlivého zaměření a nemohou se jim vyhnout ani známé osobnosti a politici.
- *Sociální sítě*, které umožňují snadné a jednoduché spojení s ostatními s možností sdílení fotografií a zábavy. Zde je však velmi snadné vytvořit si falešný účet a kontaktovat oběť pod cizí či falešnou identitou, a získat tak velké množství osobních informací o oběti.
- *On-line hraní her*, které v dnešní době velmi nabírá na oblibě a poskytuje možnost vzájemné komunikace obrovského počtu hráčů.

Za nejčastější typy kyberšikany jsou pak uváděny:³⁸

- *Provokování (flaming)*- jedná se o provokování a napadání uživatelů v diskusních fórech. Jsou to online útoky pomocí elektronických zpráv, které mají za úkol provokovat oběť a vtáhnout ji do komunikace nebo ji naopak z komunikace vyštvat. Někteří uživatelé také tzv. „tapetují“ diskusní fóra, kdy donekonečna vkládají do diskuze stejný text nebo neustále komentují své vlastní příspěvky.
- *Obtěžování (harrasment)*- opakované a neustávající posílání útočných, urážlivých nebo nevyžádaných zpráv.
- *Očerňování (denigration)*- jde o rozšiřování pomluv, drbů a nepravdivých informací o někom s cílem poškodit pověst oběti nebo narušit její vztahy.
- *Napodobování, používání cizí identity (impersonation)*- jedná se o tzv. „krádež identity“, kdy útočník získá přístup k cizímu účtu a pod cizím jménem rozesílá

38 WILLARD, N. E . *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress*. Center for Safe and Responsible Use of the Internet, 2006, s. 1

nevhodné zprávy nebo jiné materiály. Cílem je dostat majitele účtu do problémů, ohrozit jeho pověst a případně získat další informace, které mohou být následně také zneužity.

- *Odhalování tajemství a podvádění (outing and trickery)*- zde zná útočník nějakou intimní či ztrapňující informace o oběti (intimní fotografie, důvěrné informace apod.), které může zveřejnit prostřednictvím internetu. Odhalování bývá často spojeno s vydíráním oběti. Podvádění je pak myšleno ve smyslu, kdy útočník manipuluje obětí, aby z ní vylákal její tajemství, a to následně zveřejní.
- *Vyloučení z online skupiny (exclusion)*- jedná se o záměrné vyloučení oběti z nějaké skupiny, kde následně většinou dochází k pomluvám oběti (např. vyloučení žáka z třídního portálu na www.spoluzaci.cz).
- *Pronásledování na internetu (cyberstalking)* spojuje více praktik kyberšikany, jako jsou intenzivní obtěžování (volání, prozvánění, psaní zpráv), ponižování, vyhrožování nebo zastrasování oběti (viz kapitola 2.4)
- *Fackování pro zábavu (happy slapping)*, které je zaznamenáno na mobilní telefon a následně zveřejněno na internetu (viz kapitola 2.3)

2.2.4 Psychologický rozměr kyberšikany

Někdy se říká, že zlé slovo nebolí. Ale je to pravda? Kyberšikana sice nezpůsobuje modřiny, odřeniny a roztrhané košile, jako šikana fyzická, ale útočí tvrdě na vnitřní psychiku dítěte. Každé dítě pak takový nápor snáší velmi špatně a často se mění i pohled dítěte sama na sebe, jeho vlastní sebehodnocení.

Ačkoli kyberšikana tedy nevyžaduje osobní kontakt mezi pachatelem a obětí, má velmi výrazné psychologické a emocionální negativní důsledky. K nejčastějším potížím patří neustálé napětí, strach a stres, pokles sebehodnocení a sebedůvěry a depresivní a neurotické potíže. Velmi často se u oběti objevují také poruchy spánku, pocit neřešitelnosti situace a zvýšená agresivita. Oběť ztrácí svou životní pohodu, zvyšuje se její celková psychická nestabilita a mohou se objevovat také sebevražedné tendence.³⁹ Ve skutečnosti, až 8% obětí kyberšikany uvádí, že se zabývali myšlenkami na sebevraždu, odmítli chodit do školy, nebo byli pravidelně nemocní z důvodu kyberšikany, které je postihla.⁴⁰

39 KOPECKÝ, K. *Rizika internetové komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 58

40 Kyberšikana. *Stop stalkingu a psychickému obtěžování* [online]. 2012 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://psychickeobtezovani.webnode.cz/news/kybersikana/>

Velikost internetového světa pak dává kyberšikaně nečekané rozměry. Jen jediný obrázek, jež někdo uloží na Facebook, se může během chvíle rozšířit doslova mezi miliony uživatelů. Takový obsah kolující na internetu je téměř nemožné nějak kontrolovat či smazat. Smazat samozřejmě lze původní materiál, ale pokud se to neprovede ihned po vložení takového obsahu, může si ho stáhnout nespočet dalších lidí a šířit zase dál a dál. Jedná se o řetězovou reakci, která může přispívat k psychickému poranění dítěte a zcela mu podkopat jeho sebevědomí. Dítě má pak pocit, že se nemůže nikde schovat, nemá komu věřit a není nikde v bezpečí.

Pro přiblížení vážnosti této problematiky jsem se rozhodla uvést několik nejznámějších případů kyberšikany.^{41 42}

- **Ghyslain Raza (14 let, Kanada), známý jako Star Wars Kid**

Jedná se o první zveřejněný závažný případ kyberšikany, kdy otylý student střední školy Ghyslain Raza natočil sám sebe při předvádění bojové scény z Hvězdných válek s pomyslným světelným mečem. Spolužáci mu nahrávku ukradli a pro pobavení ostatních ji zveřejnili na internetu. Během několika týdnů nahrávka obletěla celý svět, na internetu dosáhla 900 milionů zhlédnutí a byla mnohokrát upravována s přidáváním nejrůznějších obrazových i zvukových efektů. Vzniklo velké množství webů a blogů, na kterých byl chlapec zesměšňován, a Ghyslainovi „fanoušci“ také napsali petici tvůrcům Hvězdných válek, aby byl obsazen do některé z epizod. Chlapec byl parodován dokonce v seriálech (např. South Park, American Dad, Veronica Mars). Ghyslain utrpěl závažný psychický otřes, pro který musel být dlouhodobě léčen. Přes četné snahy o odstranění nahrávky je možné dodnes nalézt Ghyslainovo video na nejrůznějších webových stránkách.

- **Anna Halman (14 let, Polsko)**

Jeden z prvních a zároveň nejtragičtějších evropských případů kyberšikany se odehrál v Polsku. Pět spolužáků zde podrobilo Annu před celou třídou sexuální šikaně, kdy z ní strhali šaty a předstírali, že ji znásilňují. Čtyři z nich Annu obstoupili, sahalí jí na prsa a otírali se jí o hýždě. Jeden z chlapců ji chytil za krk a strčil jí hlavu do svého

41 Nejznámější případy kyberšikany. *Prevence kyberšikany* [online]. 2010 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.kybersikana.eu/search/label/Co%20je%20to%20kyber%C5%A1ikana%3F>

42 BYSTRONĚ, M. Kyberšikana zabíjí!. *Blog.idnes.cz* [online]. 2009 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://bystron.blog.idnes.cz/c/64160/Kyberšikana-zabiji.html>

rozkroku, další jí pak položil na katedru, sundal jí kalhotky a sahal mezi nohy. Poslední z chlapců nahrál celý incident na telefon, a když Anna přišla domů, kolovala celá nahrávka na internetu. Druhý den našla matka Annu v dětském pokoji oběšenou na švihadle. Vedení školy agresory nijak nepotrestalo. Rodiče chlapců argumentovali, že šlo pouze o dětskou hru, kterou dívka vzala moc vážně. Při vyšetřování také vyšlo najevo, že jedním z agresorů byl Annin bratranec.

- **Ryan Patrick Halligan (13 let, USA)**

Ryan byl obětí fyzické šikany ze strany spolužáků, a aby se mohl bránit, začal se učit kickbox. Chlapcům, kteří ho šikanovali, se nakonec úspěšně postavil. Toto však útočníci neunesli, Ryana veřejně označili za gaye a chystali odvetu. Jelikož Ryan neměl moc přátel, trávil hodně času na internetu, kde si začal psát s populární dívkou ze stejné školy. Do dívky se zamiloval, a psal jí o sobě stále více intimních informací. Dívka však byla pouze volavka ukřivdění party kluků, kteří neváhali a všechny informace zveřejnili na školním webu. Celá škola se neuvěřitelně baví, a jelikož Ryan neví jak dál, oběsí se doma v koupelně. Později našel Ryanův otec v počítači celou komunikaci se spolužáky, kdy například v den sebevraždy, kdy chlapec psal spolužákům, co hodlá udělat, mu přicházely odpovědi typu: „*Jen běž! Už se těším, až si to přečtu v zítřejších novinách!*“

- **Megan Meier (13 let, USA)**

Třináctiletá Megan měla od malička komplexy ze svého vzhledu. Hodně svého volného času trávila na internetu, kde se na sociální síti MySpace seznámila s 16letým chlapcem Joshem Evansem. Několik týdnů spolu prožívali virtuální lásku, aniž by se někdy osobně setkali. Pak jí však Josh začal psát zprávy plné nenávisti a urážek. Když Megan dostala od chlapce zprávu: „*Svět by byl bez tebe daleko lepší!*“, se ještě toho dne oběsila. Při vyšetřování se zjistilo, že za chlapce se vydávala 50letá Lori Drew, matka Meganiny bývalé kamarádky, která se tímto způsobem chtěla Megan pomstít za to, že už nechce kamarádit s její dcerou. Lori pro kyberšikanu využila i kolegyni z práce a některé děti ze sousedství. Po smrti Megan byla Lori odsouzena, neprojevila však žádné výčitky a celou záležitost vnímala jako nevinný žert.

- **Tyler Clementi (18 let, USA)**

Osmnáctiletý houslista Tyler Clementi studoval Rutgers University v New Jersey (USA). Tylerův nový spolubydlící Ravi Dharun si o něm hledal na internetu informace a na internetové stránce Just Us Boys, zaměřené na homosexuály, objevil Tylerovy příspěvky. S tímto se ihned podělil na Twitteru, na kterém zveřejnil příspěvek „*Právě jsem zjistil, že je můj spolubydlící gay*“. Když jednoho dne Tyler poprosil Raviho, jestli by mohl mít večer pokoj pro sebe, Ravi nastavil v pokoji webkameru a se svou přítelkyní Wai poté sledovali skrze službu iChat dění v pokoji a viděli, že se Clementi a jeho host líbají. O pár dní později Ravi zveřejnil na Twitteru zprávu, že uspořádá živý přenos z Clementiho pokoje a pozval uživatele Twitteru na videochat. Když se Tyler dozvěděl, že jej spolubydlící šmíruje a vysílá po internetu jeho schůzky s přítelem, psychicky to neunesl a spáchal sebevraždu skokem z mostu. Chvilí předtím na své facebookové zdi zveřejnil zprávu: „*Skáču z mostu George Washingtona, promiňte.*“⁴³

2.3 Happy slapping

Jednou z mnoha nebezpečných internetových aktivit je i happy slapping, překládaný do češtiny jako spokojené či šťastné fackování. Jedná se o typ šikany, kdy útočníci záměrně a nečekaně napadají náhodně vybrané osoby, přičemž zpravidla jeden z kompliců pořizuje záznam útoku na videokameru či mobilní telefon. Cílem je získat maximálně šokující, originální dokument, který agresoři zveřejní na některém z internetových portálů pro sdílení videí. Kritériem úspěchu je pak rostoucí počet zhlédnutí videa i míra brutality.⁴⁴ Oběti se může stát prakticky kdokoliv – někdo, kdo se jen tak prochází v parku, jde domů z nákupu, pospíchá na autobus, atd. Jaké jsou vlastně důvody, proč mládež happy slapping provozuje, vysvětloval v pořadu Mugging for Kicks na MTV šestnáctiletý Many Logan z Londýna. „*Když vidíte v parku sedět někoho, kdo vypadá hodně hloupě, tak prostě běžte k němu a rychle ho vyřídíte. Je to prostě zábava!*“⁴⁵

43 KOPECKÝ, K. Sebevražda Tylera Clementiho. *E-bezpečí* [online]. 2013 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/631-tylerclementi>

44 ECKERTOVÁ, L., DOČEKAL D. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013, s. 67

45 Happy slapping. *E-bezpečí* [online]. 2008 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/39/lang,czech/>

Happy slapping se rozšířil zejména ve Velké Británii, kde je toto slovo spojováno s pojmy jako je „chav“ (urážlivé pojmenování určité skupiny dospívajících v Anglii) nebo „ned“ (obdoba hooligans). Zde také roku 2005 vyšel novinový článek, který poprvé použil výraz happy slapping a měl název „Násilníci si natáčejí útoky na telefon“. Podle novinářů zrodila tento fenomén subkultura hiphopových gangsta teenagerů ve vytahaných mikínách ověšených imitovaným zlatem. Cílem bylo vyhlédnout si oběť, napadnout ji fackami, celý útok natočit na mobilní telefon a na společném sedánku se záznamem pobavit v kruhu svých drsných kámošů. Postupem času se však útoky velmi zbrutalizovaly a dnes už rozhodně nejedná jen o zpohlavkování, kterým to kdysi začalo. Objevují se brutální útoky baseballovou pálkou, sexuální obtěžování, znásilnění i vraždy.⁴⁶

Z tohoto důvodu některé státy začaly pracovat na legislativních i exekutivních opatřeních. Francouzský ministr vnitra Nicolas Sarkozy například podal v roce 2007 návrh, aby se na happy slapping pohlíželo jako na trestný čin jako je např. znásilnění. Pokud podle něj nejste osoba pořizující důkazy k soudu či profesionální novinář a natáčíte či fotografujete jisté druhy násilných trestných činů, hledí na vás zákon jako na spolupachatele. Jeho návrh byl přijat a happy slapping se stal kriminálním zločinem, za který hrozí až 5 let odnětí svobody.⁴⁷

V České republice však přímo happy slapping trestným činem není, může však naplnit skutkovou podstatu hned několika trestných činů- např. těžké ublížení na zdraví (při ochrnutí aj. podobném dopadu), nepřekážení trestného činu, neoznámení trestného činu (ze strany komplice) či následně neposkytnutí první pomoci. V úvahu pak připadá i např. podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, ohrožování výchovy dítěte, schvalování trestného činu, podněcování k trestnému činu aj.⁴⁸

Pořízení brutálních videozáznamů bývá často zasvěcovacím rituálem pro přijetí do různých mladistvých skupin a gangů. Mladiství často v období dospívání hledají sami sebe, chtějí někam patřit, chtějí být členem určité „bandy“, získat pocit moci a obdiv druhých. Proto pro ně může být odmítnutí účastnit se takového činu velmi těžké. Může se pak stát, že zmíněné nepřístojnosti páchají i děti, od kterých byste to nejméně čekali.

46 Největší archiv lidské agresivity najdete na internetu. *Xman.cz* [online]. 2008 [cit. 2015-06-18]. Dostupné z: http://xman.idnes.cz/nejvetsi-archiv-lidske-agresivity-najdete-na-internetu-pje-/xman-adrenalin.aspx?c=A080114_102850_xman-adrenalin_fro

47 Happy slapping. *E-bezpečí* [online]. 2008 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/39/lang,czech/>

48 Trestní zákoník. č. 40/2009 Sb. 2009. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Pro získání přehledu a pochopení míry brutality těchto útoků, uvedu několik případů, které byly zveřejněny médii:⁴⁹

- *Anglie, 9. červen 2005. Na internet bylo umístěno video, kde dva dospívající mladíci napadli 17letou studentku Kerry Sevillovou. Jeden z nich ji střelil do nohy vzduchovkou, zatímco druhý celý tento incident nahrával na svůj mobil.*
- *Anglie, 18. červen 2005. Jeden ze školních zaměstnanců našel záznam v mobilu jednoho ze studentů, na kterém tři 14letí chlapci znásilňují 11letou dívku. Vedení školy tento čin oznámilo policii.*
- *Anglie, prosinec 2005. 15letá dívka Chelsea O'Mahoneyová udělala dokument o tom, jak byl student David Morley ukopán k smrti partou jejích kamarádů.*
- *Austrálie, 23. říjen 2006. Pár dospívajících mladíků pohlavně zneužilo jednu dívku a poté jí zapálilo vlasy. Celý incident nahráli na video a kopie nahrávky byly údajně prodány.*
- *Anglie, červenec 2007. 27letý Anthony Anderson močil na umírající ženu, zatímco jeho kamarád vše natáčel na mobilní telefon. Celou dobu přitom řval: „Toto je materiál pro YouTube!“*

2.4 Kyberstalking

Stalking neboli nebezpečné pronásledování je takové jednání, kdy se pachatel zaměří na konkrétní osobu, kterou dlouhodobě pronásleduje, obtěžuje a vyhrožuje jí nebo jí blízkým osobám, čímž ve své oběti vyvolává pocity strachu. Zneužívání nových online a mobilních technologií k pronásledování se pak označuje jako kyberstalking. Stalking je, na rozdíl od kyberšikany a happy slappingu, zakotven v trestním zákoně a je trestným činem (nebezpečné pronásledování, § 354 TZ).⁵⁰

Stalkerství je jednou z forem násilného chování, které je často provázeno agresivním nábojem a vzbuzováním strachu. U stalkingu se nejedná o nahodilý proces, obtěžující

49 Happy slapping. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Happy_slapping#cite_note-19

50 Trestní zákoník. č. 40/2009 Sb. 2009. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

pronásledování je kontinuální, opakované a systematické. Vždy zahrnuje porušování osobní sféry života oběti. Internetová anonymita dává kyberstalkerovi obrovský prostor pro pronásledování své oběti. Kyberstalker většinou nepředstavuje přímou hrozbu fyzického násilí, sleduje online aktivity své oběti, shromažďuje o ní informace a různými způsoby ji zastrahuje. I když se kyberstalking může zdát jako relativně neškodný, může oběti způsobit obrovskou psychickou a emocionální újmu a často se z kyberprostoru může přesunout do reálného života oběti. Kyberstalking je hojně používanou taktikou například při projevech rasismu, nenávisti či fanatismu.⁵¹

Kyberstalkeři používají k získávání kontaktů svých obětí různé promyšlené postupy a pomocí nich vybírají, koho napadnou a začnou pronásledovat. Kyberstalking je daleko jednodušší a méně riskantní než stalking v běžném životě. Offline stalking je velmi nákladný na množství času i finančně, jelikož utočnick svou oběť pronásleduje do různých lokalit. Kyberstalker naopak může pronásledování provádět z tepla domova a to dokonce i několika obětí najednou. Motivací kyberstalkingu pak bývá většinou snaha o získání moci nad obětí, a to především pomocí strachu. Kyberstalkeři často používají telefonní čísla, adresy i koničky k tomu, aby zaútočili na soukromí svých obětí. Zjistí si, které věci dokážou oběť rozrušit, a tuto informaci použijí k jejímu dalšímu obtěžování.⁵²

Obětí kyberstalkingu se pak může stát v podstatě každý, kdo se pohybuje v prostředí internetu. Z výzkumů však vyplývá, že se oběťmi kyberstalkingu stávají častěji ženy, a velmi ohroženou skupinu představují lidé, kteří jsou na internetu noví. Téměř polovina obětí nezná totožnost kyberstalkera a pokud jej zná, jde většinou o bývalou důvěrnou známou oběti. Pronásledování může být pro oběť děsivou zkušeností, která je často velmi traumatizující. K nejčastějším následkům patří deprese, úzkost, ztráta sebeúcty, beznaděj a pocit zranitelnosti, které mohou přetrvávat dlouho po skončení pronásledování. Může dojít také ke ztrátě důvěry a značnému narušení každodenního života. Ztráta důvěry oběti má ničivý dopad také na mezilidské vztahy a nejbližší okolí oběti. Oběti často přerušují veškeré své dosavadní společenské aktivity, vyhýbají se práci a hledají prostředky, jak zvýšit svou bezpečnost a často mění svůj vzhled.⁵³

51 VELIČKOVÁ HULANOVÁ, L. Kybergrooming a kyberstalking. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 100

52 VELIČKOVÁ HULANOVÁ, L. Kybergrooming a kyberstalking. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s.103

53 VELIČKOVÁ HULANOVÁ, L. Kybergrooming a kyberstalking. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s.104

2.5 Kybergrooming

Kybergrooming označuje chování uživatelů internetu, tzv. kybergroomerů, které má ve vyhlédnuté oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobnímu setkání. Jinými slovy by se dalo také říct, že se jedná o psychickou manipulaci realizovanou prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších technologií, jejíž cílem je osobní schůzka s obětí. Výsledkem setkání s útočníkem pak bývá nejčastěji sexuální zneužití oběti či její opakované zneužívání, dále může být oběť fyzicky napadena a mučena, nucena k dětské prostituci anebo k výrobě dětské pornografie.⁵⁴

Původ pojmenování kybergrooming pochází z anglického grooming nebo také allogrooming, což ve zvířecím světě označuje proces pečování jednoho člena skupiny o tělo a vzhled druhého člena. V lidském světě je slovo grooming synonymem milostného poměru, důvěry, rodičovské lásky a péče. Kybergrooming je pak proces probíhající online, při kterém se pachatel snaží získat důvěru dítěte.⁵⁵ Kybergrooming je s účinností od 1.8.2014 zařazen v Trestním zákoníku jako trestný čin navazování nedovolených kontaktů s dítětem, dle § 193b. Trestní zákoník uvádí, že kdo navrhne dítěti mladšímu patnácti let v úmyslu spáchat trestný čin pohlavního zneužití (§ 187), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193), svádění k pohlavnímu styku (§ 202) nebo jiný sexuálně motivovaný trestný čin, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.⁵⁶

Charakterizovat kybergroomera není jednoduchý úkol. Jedná se o heterogenní skupinu lidí s různým sociálním statusem a postavením. V řadě případů však oběť pachatele zná a je na něm závislá. Není výjimkou, že útočníkem bývá také známý rodiny oběti.

Proces manipulace dítětem na internetu obvykle prochází několika stádii:⁵⁷

1. **Navázání přátelství-** Je úvodní fází celé komunikace, kdy se kybergroomer snaží seznámit se svou obětí a blíže ji poznat.
2. **Vytváření vztahu-** Je pokračováním a rozšiřováním navázaného přátelství. Kybergroomer se snaží dítě zaujmout nejrůznějšími tématy, například probíráním jeho školy, rodinného života, oblíbené hudby a ostatních věcí, které by jej mohly upoutat.

54 SZOTKOWSKI, R., KOPECKÝ K., KREJČÍ V. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 50

55 VELIČKOVÁ HULANOVÁ, L. Kybergrooming a kyberstalking. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 93

56 Trestní zákoník. č. 40/2009 Sb. 2009. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

57 VELIČKOVÁ HULANOVÁ, L. Kybergrooming a kyberstalking. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 93-95

Během této fáze se kybergroomer k dítěti snaží co nejvíce přiblížit, chová se k němu stále intimněji a vytváří tak iluzi, že je pro dítě novým nejlepším přítelem.

3. **Posuzování rizik-** V této fázi se kybergroomer ptá dítěte například na umístění jeho počítače, kdo další počítač používá apod. Těmito otázkami se útočník snaží odhadnout pravděpodobnost, že jeho činnost odhalí např. rodiče dítěte.

V těchto třech fázích se kybergroomer snaží vzbudit důvěru u vybrané oběti. Vystupuje jako osoba, která dítě chápe, má pokud možno stejné problémy a pomůže je dítěti vyřešit. Útočníci často řeší s dětmi citlivá témata, jako například manželské problémy rodičů či různá sexuální témata. Získaný kamarádský vztah kybergroomer často posiluje různými dárky (peníze, mobilní telefon, drahé oblečení).

4. **Rozvinutý exkluzivní vztah-** Intenzita vztahu mezi kybergroomerem a dítětem se stupňuje. Vytváří se mezi nimi silný pocit vzájemnosti a respektu, který je posílen tím, že vše musí zůstat jen mezi nimi, protože je to tajemství. Oběť je v této fázi na útočnickovi emočně závislá a izolovaná od okolí. Dítě důvěřuje pouze kybergroomerovi, který se pro dítě stává jediným opravdovým přítelem.
5. **Sexuální vztah-** Sexuální vztah je přirozeným pokračováním již vytvořeného důvěrného vztahu mezi kybergroomerem a dítětem. Kybergroomer v této fázi zapojuje dítě do tzv. kybersexu, což je online komunikace za účelem sexuálního vzrušení. Objevuje se zde konverzace sexuálního charakteru, zasílání vlastních i cizích pornografických materiálů, sexuální sebeuspokojování před webkamerou a sledování tohoto uspokojování.
6. **Osobní setkání-** V této fázi si kybergroomer vyžádá s dítětem osobní setkání. Vybere klidné místo bez dalších svědků a ujistí se, že dítě o schůzce nikomu neřekne. Častý následek takového osobního setkání je pak sexuální zneužití dítěte.

Velmi často se kybergrooming také prolíná se sextingem, kdy pod slíbením nového telefonu či kreditu v mobilu kybergroomer vyžaduje po dítěti poslání odhalených fotografií. Dítě může brát takovou výměnu jako dobrý obchod, něco málo ukáže a dostane za to vytouženou věc. V této chvíli již dítě samo může tušit, že není vše v pořádku a je přesvědčeno, že na osobní schůzky by nešlo. Jakmile však agresor získá intimní materiály, často začne oběti vyhrožovat, že pokud se s ním osobně nesejde, rozešle tyto materiály

rodičům, kamarádům, učitelům a všem koho dítě zná. Pod takovým tlakem se může dítě zhroutit, ale také podlehnout a vyjít vstříc útočnickově vůli.⁵⁸

Negativní důsledky těchto činů pak mohou oběť provázet až do dospělosti. Zejména přímo sexuální zneužití dítěte je velmi traumatizujícím zážitkem ve všech oblastech psychického zdraví, které v něm vyvolává řadu trýznivých pocitů. Takové následky dítě často není schopno zvládnout samo. Rozhodujícím faktorem je zde podpora rodiny a případně i nejrůznějších odborníků. U některých dětí dochází k uzavření se do sebe. Nekomunikují s okolím, nedůvěřují lidem kolem sebe, bývají úzkostné a vidí sami sebe negativně. Mohou se u nich vyskytnout také somatické potíže, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování nebo sebevražedné tendence. Zneužití muži i ženy pak v dospělosti bývají promiskuitnější, objevuje se u nich větší výskyt sexuálních poruch a mají často zkušenosti s homosexuálními praktikami. Pokud opomineme následky přímo sexuálního zneužití, dítě zažívá různé nepříjemné pocity i během samotného procesu kybergroomingu. Dítě, které je na kybergroomerovi často závislé a považuje ho za nejlepšího kamaráda, cítí vztek z manipulace a podvedení či smutek ze ztráty blízkého člověka. Často cítí také velký stud vůči rodině a svým blízkým za to, že bylo napáleno.⁵⁹

Pro přiblížení vážnosti této problematiky je níže uvedeno několik nejznámějších případů kybergroomingu.⁶⁰

- **Douglas Lindsell (Velká Británie, 2003)**

Bývalý pošťák Douglas Lindsell, který se pomocí internetových chatů seznamoval s dívkami, tvrdil, že je mu 15 let. Vedl si databázi více než 70 dětí, obsahující detaily o každém z nich, a to od barvy a délky vlasů až po sexuální praktiky, které se dítěti líbí/nelíbí. Řadě dívek zasílal nahé fotografie, a to buď své, nebo svého syna. Dvě dívky ve věku 13 a 14 let přiměl k osobní schůzce, avšak k znásilnění nedošlo. Lindsell jim však poté telefonicky vyhrožoval, že je najde a znásilní. V roce 2003, kdy mu bylo 64 let, byl odsouzen na 5 let odnětí svobody za sexuální obtěžování několika dívek a za pokus o znásilnění. I po svém uvěznění pokračoval v komunikaci s dívkami.

58 Kybergrooming. *Nebud' obět': Rizika internetu a komunikačních technologií* [online]. 2015 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/?cat=kybergrooming>

59 VELIČKOVÁ HULANOVÁ, L. Kybergrooming a kyberstalking. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 96-97

60 SZOTKOWSKI, R., KOPECKÝ K., KREJČÍ V. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 72-79

- **Michael Wheeler (Velká Británie, 2003)**

Britský pedofil Michael Wheeler k seznamování s dívkami používal veřejný chat. V roce 2003 byl odsouzen na 3 roky odnětí svobody, když se přiznal k 11 sexuálním útokům na nezletilé dívky, přičemž 2 z dívek sexuálně zneužil. V jednom případě navázal kontakt s 11letou dívkou, kterou postupně manipuloval a probíral s ní různé problémy a sexuální otázky. Dívka na něm začala být citově závislá a postupně se mu začala stále více svěřovat. Krátce po jejích 13. narozeninách ji sexuálně obtěžoval a později zneužil. Policie se domnívá, že Wheeler záměrně počkal na dosažení věkové hranice 13 let, jelikož by mu podle britského práva hrozilo za zneužití osoby mladší 13 let v maximální sazbě i trest doživotí.

- **Pavel Hovorka (Česká republika, 2008)**

Případ, kdy Pavel Hovorka zneužil 20 nezletilých chlapců, z nichž 8 k sexuálnímu styku donutil, představuje jeden z nejtragičtějších mediálně známých případů kybergroomingu u nás. Za své činy byl v roce 2008 odsouzen k odnětí svobody na dobu 6,5 let. Hovorka si vybíral z řad dětí z dětských domovů anebo je kontaktoval přes internetové seznamky, kde s některými chatoval. Svě oběti lákal na fiktivní soutěž „Dítě VIP“, v rámci které sliboval zajímavé ceny a dvoutýdenní pobyt v Praze. Oběti, které dorazily na osobní schůzku, přiměl k pohlavnímu styku. Dětem za tento pohlavní styk nabízel peníze a některé také vydíral. Zneužití chlapce natáčel videokamerou a fotografoval si je, poté jim hrozil zveřejněním těchto fotografií a vyzrazením jejich homosexuální orientace, pokud jej nebudou dále navštěvovat. Několik chlapců, kteří se bránili, podle obžaloby znásilnil. Státní zástupkyně popsala jeden z trestných skutků takhle: *„Obžalovaný na rozkládacím lůžku ve vrátnici tiskárny, kde pracoval jako strážce, k poškozenému, kterého nejprve líbal po těle, přilehl zezadu, až dosáhl análního styku.“*

- **„Piškot a Meluzín“ (Česká republika, 2012)**

Jde o homosexuálně orientované vedoucí Junáku Marina Mertla (22 let) a Milana Macháta (20 let), kteří prostřednictvím profilu fiktivní dívky na sociální síti Facebook navázali kontakt s 12letým chlapcem, který navštěvoval jejich oddíl. Pod falešnou identitou si s chlapcem postupně utvořili vztah. Když se pak chtěl chlapec po čase s dívkou sejit, musel podat „důkaz lásky“, což bylo poslání své nahé fotografie a

fotografie z homosexuálního sexu. Chlapec byl pak fiktivní dívkou prostřednictvím Facebooku vydírán. S tak zvanou pomocí přispěchali vedoucí z oddílu, kteří s chlapcem provozovali sex a fotili se s ním, aby mu „dívka“ dala pokoj. Později došlo k rozkrytí celého případu, kdy vyšlo najevo, že skautští vedoucí z Ústí nad Labem sexuálně zneužili 39 chlapců. V listopadu 2013 byl Mertl s Machátem odsouzen k desetiletému trestu odnětí svobody a stejně dlouhému trestu zákazu činnosti s dětmi a mládeží.

2.6 Sexting

Termín sexting označuje dobrovolné odesílání či sdílení sexuálně laděných zpráv, fotografií či videozáznamů, jehož cílem je nejčastěji navázání či zpeřtení partnerského vztahu mezi odesílatelem a příjemcem.⁶¹ V posledních letech se sexting mezi dětmi i dospělými stává stále častěji něčím zcela normálním a přirozeným. Téhle skutečnosti se nemůžeme moc divit, jelikož sexualita, dříve striktně tabuizované téma, je dnes hojně využívána v rámci reklamy, a stále častěji se objevuje jak v bulvárních, tak i seriózních médiích. Kopecký (2012) pro zajímavost uvádí, že při zadání klíčového slova „ňadra“ (testováno 10.1.2012) v rámci bulvárního deníku Super.cz internetový prohlížeč nalezne 5478 záznamů, ve kterých je slovo „ňadra“ součástí titulku (např. „*Podívejte, jak se umí vyprsit Lucie Bílá: Ňadra se ji drala z dekoltu.*“, „*Otřesné: Rebelka Courtney Love ukázala svá povislá ňadra*“...). Děti jsou tomuto mediálnímu tlaku dennodenně vystaveni a celebrity, jako své vzory, rádi napodobují.

Důvodů, proč pak děti sexting provozují, je celá řada:⁶²

- **Sexting je vnímán jako součást romantických vztahů-** Sexting je využíván v úvodních částech partnerských vztahů pro flirtování a upoutání pozornosti partnera, v pokročilém stádiu vztahu pak sexting představuje znak lásky a vzájemné důvěry mezi partnery. Své odhalené fotografie si často posílají také partneři, kteří jsou nanějaký čas fyzicky odloučeni a komunikují spolu zejména prostřednictvím internetu.
- **Sexting funguje jako nástroj pro potlačení nudy-** Je prokázáno, že právě nuda se stává velmi častým důvodem pro sdílení intimních materiálů s vrstevníky, zejména v prostředí sociálních sítí.

61 MLČOCH, M. *Komunikační výchova a školská praxe*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 160

62 KOPECKÝ, K., KOŽÍŠEK M. Fenomén sexting v teorii a praxi (díl 1). *E-bezpečí* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/994-fenomensexting1>

- **Sexting vzniká jako produkt sociálního tlaku-** Sexting také často vzniká pod tlakem konkrétní sociální skupiny. Není výjimkou, že spolu skupinka kamarádek nafotí jen tak nějaké intimní fotografie. Pokud však takové fotografie uniknou, mohou se dívky velmi snadno stát oběťmi kyberšikany a harrasmentu.
- **Sexting jako produkt konzumní společnosti, jako nástroj sebeprezentace-** Jak je uvedeno výše, v médiích je lidská sexualita prezentována velmi výrazně. Děti potřebují vzory chování, které by mohly napodobovat. Těmito vzory se velmi často stávají celebrity, které dětem ukazují především jak „být sexy“. Děti pak chápou odhalování vlastního těla jako něco zcela normálního a sexting pro ně nepředstavuje něco nebezpečného či rizikového.
- **Sexting jako nástroj pomsty-** Intimní materiál může také sloužit k útoku a vydírání dítěte, nebo jako nástroj pomsty ex-partnerům.

Sexting však představuje velmi rizikové chování, a to hned z několika důvodů. Základním problémem je, že nad šířením našeho intimního materiálu můžeme velmi rychle zcela ztratit kontrolu. Intimní materiály se často stávají tzv. virálními, tedy šíří se internetem jako virus a v praxi je nemožné je z internetu odstranit, protože jsou umístěny současně na stovkách internetových portálů. Poškozený se pak již musí smířit s tím, že se na internetu jeho intimní fotografie či videa nekontrolovaně šíří. Dalším rizikem, které s virálním šířením souvisí, je to, že materiály mohou po internetu kolovat několik let a k jejich odhalení může dojít nečekaně, i v odstavu několika let od chvíle, kdy byly vytvořeny. Takové materiály se pak samozřejmě mohou stát nástroji různých forem kybernetických i nekybernetických útoků na zobrazenou osobu, jako je kyberšikana, vydírání, stalking, kyberstalking apod.

Oběť sextingu pak většinou ztrácí prestiž, což může mít dopad na její současné nebo budoucí pracovněprávní vztahy. Pravdou je, že řada zaměstnavatelů již dnes využívá sociální sítě a internetové vyhledávače k zjišťování informací o žadatelích o zaměstnání. Nález intimních materiálů konkrétní osoby by tedy mohl vést ke ztrátě zaměstnání či k omezení možnosti zaměstnání získat. Samozřejmě je důležité si také uvědomit, že pokud realizujeme sexting, můžeme se stát pachateli přestupků či trestných činů (např. výroba, přechovávání, šíření dětské pornografie, ohrožování výchovy dítěte, navazování nedovolených kontaktů s dítětem apod.)⁶³

63 KOPECKÝ, K., KOŽÍŠEK M. Fenomén sexting v teorii a praxi (díl 2). *E-bezpečí* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/995-fenomensexting2>

Pro přiblížení vážnosti této problematiky je níže uvedeno několik nejznámějších případů sextingu.

- **Jessica Logan (18 let, USA)**

Osmnáctiletá Jessica Logan zaslala svému příteli v době, kdy spolu chodili, své intimní fotografie. Po rozchodu však přítel Jessicy začal rozesílat její fotografie dalším lidem, zejména svým spolužákům a od té doby byla Jessica vystavena neustálému posměchu. Poprosila o pomoc školního policistu, který jí poradil, aby vystoupila v místní kabelové televizi a světila se se svým příběhem. Útoky však neprestaly ani poté, co Jessica v televizi vystoupila, kde vypověděla svůj příběh a požádala spolužáky, aby jí přestali ubližovat. To se však nestalo a pod tlakem neustálého posměchu se Jessica 3. července 2008 oběsila se v koupelně, a stala se tak jednou z prvních obětí sextingu.⁶⁴

- **Amanda Todd (12 let, Kanada)**

Amanda, která navštěvovala sedmou třídu základní školy ve Vancouveru, se rozhodla si najít kamarády přes internet. Noví internetoví „přátelé“ ji však navedli k tomu, aby před webkamerou ukázala svá ňadra. Rok po tomto incidentu, kdy se Amanda před kamerou svlékla, ji v jedné chatovací místnosti oslovil muž, který tvrdil, že vlastní fotografie jejího odhaleného hrudníku. Tento muž pak začal dívce vyhrožovat, že tyto fotky zveřejní, pokud se před ním nesvlékne znovu, což Amanda odmítla. Fotografie začaly kolovat mezi Amandinými spolužáky i dětmi z jiných tříd a Amanda se stala obětí šikany. Přestože několikrát změnila bydliště, situace se vždy opakovala, protože její „starý známý“ ji znovu vyhledal a opět dal intimní materiál do oběhu. Později Amanda zveřejnila video⁶⁵, v němž popisuje svůj příběh, a prosí své okolí o pomoc. Na její prosby však nikdo nereagoval a Amanda ze zoualství spáchala sebevraždu.⁶⁶

64 *Sexting.cz: vše, co chcete vědět o sextingu* [online]. 2013 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.sexting.cz/>

65 Amanda Todd - Můj příběh - My story: Struggling, bullying, suicide, self harm (české titulky). *Youtube* [online]. 2012 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=qDIKB2_RpuY

66 SVOBODOVÁ, E., BAROT M. Kanadským Vancouverem otřásla zpráva o smrti patnáctileté školačky Amandy Toddové. *E-bezpečí* [online]. 2012 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/560-kanadskym-vancouverem-otasila-zprava-o-smrti-patnactilete-kolaky-amandy-toddove>

3 Obrana a pomoc

Bojovat s nástrahami internetu je v dnešní době velice těžké. Měli by to být však právě rodiče, kteří by měli své děti naučit bezpečnému pohybu ve virtuálním prostředí a připravit je na všechny možné nástrahy. Uvádí se několik rad pro rodiče, které je velmi dobré dodržovat:⁶⁷

- nechte se dítětem poučit o službách- dítě vás může provést na stránkách, kde se běžně pohybuje, vy si prohlédnete jak se dítě na internetu chová a jaké portály navštěvuje
- otevřete si svůj vlastní účet na serverech, na kterých je i vaše dítě a nechte ho, ať vám s otevřením účtu pomůže
- zajímejte se o internetové kamarády svých dětí, stejně jako se zajímáte o jejich kamarády v reálném životě
- základem v komunikaci je otevřenost- při nepříjemných zkušenostech dítěte s nepříjemným obsahem či člověkem v žádném případě dítě netrestejte a nebraňte mu v používání internetu; dítěti projeďte pochopení a poradte mu, jak se v budoucnosti podobným situacím vyhnout (vaše reakce určuje, zda se vám dítě svěří i v budoucnu)
- nechte vaše dítě sepsat všechna přihlášení a hesla ke svým účtům a dohodněte se, že budou uloženy v obálce na bezpečném místě pro případ nebezpečí
- popřemýšlejte o nástrojích kontroly- např. rodičovském zámku, který filtruje nevhodný obsah pro děti, nebo nástrojem kontroly který poskytuje např. Zpětný výpis volání, navštívených webových stránek apod. Taková ochrana však nikdy není stoprocentní a vyplatí se dítě vychovávat tak, aby si v podobných situacích dokázalo poradit nebo říci o pomoc
- sledujte, kolik času dítě u počítače tráví- nedovolte, aby virtuální svět dítě pohltit a umožněte mu co největší pole aktivit, aby netrávilo u počítače většinu svého volného času
- nenechte děti mít počítač u sebe v pokoji- to se samozřejmě mění s věkem a zodpovědností rodiče
- mluvejte s dětmi o všech výhodách a rizicích používání internetu a mobilních telefonů, stanovte si pravidla jejich používání a vedte děti k tomu, aby se nebály se vám s čímkoli svěřit.

67 VELIČKOVÁ HULANOVÁ, L. Kybergrooming a kyberstalking. In: KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 106-107

V dnešní době existuje také velké množství projektů, které jsou zaměřeny na obranu a pomoc případným obětem. Mezi nejznámější projekty patří:⁶⁸

- **Projekt Minimalizace šikany**

Minimalizace šikany je program, který nabízí systémové a celostátně použitelné řešení problematiky šikanování na školách. Cílem programu je ukázat cestu, jak účinně snížit výskyt šikany a kyberšikany na základních a středních školách v celé České republice. Celý model vzdělávání je rozdělen do dvou fází. První fáze představuje čtyři dvoudenní semináře pro 10-12 pedagogů z každé školy, v rámci kterých probíhá vzdělávání zkušenými lektory zážitkovou formou. Poté následuje druhá fáze, kdy se školou po dobu čtyř měsíců spolupracuje jeden z lektorů a spolupodílí se na tvorbě konkrétního programu prevence a řešení šikany na konkrétní škole. Projekt Minimalizace šikany tedy vytváří metodické materiály pro školy a informační letáky pro rodiče. Spolupracuje s MŠMT a Českou školní inspekcí a nabízí internetovou poradnu pro děti, rodiče i učitele.

Bližší informace naleznete na: www.minimalizacesikany.cz

- **Projekt E-Bezpečí**

Projekt E-Bezpečí je celorepublikový projekt, který je zaměřený na prevenci, vzdělávání, výzkum a osvětu spojenou s rizikovým chováním na internetu. Projekt je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Základním východiskem činnosti projektu je terénní práce s nejrůznějšími cílovými skupinami, přednášková činnost, preventivní vzdělávací akce a další. Mezi cílové skupiny projektu E-Bezpečí patří žáci a studenti (od 1. stupně ZŠ), učitelé, preventisté sociálně patologických jevů, metodici prevence, policisté (městská policie, Policie ČR), manažeři prevence kriminality, vychovatelé, pracovníci OSPOD a v neposlední řadě také rodiče. Kromě vzdělávacích akcí realizuje projekt E-Bezpečí také pravidelná celorepubliková výzkumná šetření, zaměřená na rizikovou komunikaci v online prostředí, provozuje online poradnu a vydává řadu zajímavých článků pro žáky i učitele.

Bližší informace naleznete na: www.e-bezpeci.cz

68 ROGERS, V. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 14-17

- **Národní centrum bezpečnějšího internetu**

Národní centrum bezpečnějšího internetu je neziskové nevládní sdružení, které se věnuje zvyšování obecného povědomí o hrozbách online komunikace. Snaží se propagovat odpovědnost v chování na internetu a pomáhá dětem, které se v rámci internetové komunikace ocitnou v nesnázích. Tento program nabízí také vzdělávací semináře, školení a konference z oblasti rizik internetové komunikace a uskutečňuje následující vzdělávací aktivity.

- Safeinternet.cz- Poskytuje pomoc a působí proti šíření ilegálního obsahu na internetu. Safeinternet.cz pořádá různé semináře, přednášky, konference a školení, zaměřené na oblast bezpečnějšího užívání internetu a prevenci internetové kriminality.

Bližší informace naleznete na: www.safeinternet.cz

- Bezpečně online- Cílem těchto stránek je poskytovat dětem, rodičům a učitelům užitečné informace o bezpečnosti na internetu. Pro pedagogy jsou zde k dispozici také praktické rady a metodické pomůcky použitelné ve výuce.

Bližší informace naleznete na: www.bezpecne-online.cz

- Horká linka- Jedná se o kontaktní centrum, které přijímá hlášení nezákonného obsahu na internetu. Hlavním cílem této stránky je zastavení šíření obrazového materiálu zejména se zneužívanými dětmi, rasismem, xenofobií či stránek podporujících drogy či sebepoškození. Každý uživatel může prostřednictvím webového formuláře takový obsah nahlásit, přičemž tato informace je dle závažnosti předána Policii ČR.

Bližší informace naleznete na: www.horkalinka.cz

- Linka pomoci- Představuje krizové centrum, které pomáhá dětským obětem internetové kriminality. Dítě se v případě ohrožení nebo obtěžování prostřednictvím internetu může obrátit na krizovou linku, chat nebo e-mailovou poradnu. Linka pomoci také realizuje preventivní kampaně o potenciálních rizicích internetové komunikace pro děti a rodiče.

Bližší informace naleznete na: www.pomoconline.cz

- Červené tlačítko- Jedná se o softwarový nástroj pro rychlé nahlášení závadného obsahu na internetových stránkách.

Bližší informace naleznete na: www.cervenetlacitko.cz

- **Kyberšikana.eu**

Kyberšikana.eu je projektem dvou studentek, Terezy Ondráčkové a Moniky Vlachové. Stránka je zaměřena na prevenci rizikového chování na internetu, které danou problematiku prezentovaly již na několika základních školách.

Bližší informace naleznete na: www.kybersikana.eu

- **Google.cz**

Česká verze známého prohlížeče nabízí uživatelům služby Centra bezpečnosti pro rodiče a děti, kam patří zejména možnost nahlásit nevhodný obsah na různých portálech, služba bezpečného vyhledávání Google či Zámek bezpečného vyhledávání.

Bližší informace naleznete na: www.google.cz/familysafety/

Praktická část

4 Úvod do výzkumného šetření

V teoretické části jsme byli seznámeni s prostředím internetu jako takovým a také s nástrahami, které skrývá. Přiblížili jsme si projevy a nebezpečí závislostního chování na internetu, kyberšikany, kyberstalkingu, kybergroomingu, sextingu a dalších. V následující části pak bude zjišťováno, do jaké míry jsou s těmito nástrahami internetu seznámeni žáci 2. stupně základních škol v Uničově a jak dodržují pravidla internetové komunikace. Výsledky výzkumného šetření budou představeny níže.

4.1 Cíl výzkumu

Cílem praktické části diplomové práce je zmapovat, jak bezpečně se žáci 2. stupně základních škol v Uničově chovají na internetu. Dílčími cíli je zjistit, kolik času na internetu zkoumaní žáci tráví, u kolika respondentů se projevuje závislostní chování na internetu a jaký počet žáků uvádí na internetu svou fotografii obličeje spolu s účastí na událostech či adresou bydliště a školy. Dalšími dílčími cíli je také odhalit, kolik žáků se někdy osobně setkalo s některou negativní situací na internetu, kolik žáků by někdy šlo na schůzku s neznámým člověkem z internetu a kolik respondentů někdy někomu odeslalo svou odhalenou či nahou fotografii. Nakonec je dílčím cílem také objasnit jaké jsou nejčastější důvody upřednostňování virtuální komunikace před komunikací osobní.

4.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Na základě výzkumného problému a stanovených cílů byly stanoveny následující výzkumné otázky a hypotézy.

Otázka 1: Tráví starší žáci ve věku 14-16 let na internetu více času, než mladší žáci ve věku 11-13 let?

Předpoklad: Starší žáci (14-16 let) tráví na internetu více času, než mladší žáci (11-13 let).

H_{10} – U předem stanovených věkových skupin neexistují statisticky významné rozdíly v čase tráveném na internetu.

H_{1A} – U předem stanovených věkových skupin existují statisticky významné rozdíly v čase tráveném na internetu.

Otázka 2: Projevuje se závislostní chování na internetu u dívek častěji než u chlapců?

Předpoklad: U dívek se projevuje závislostní chování na internetu častěji než u chlapců.

H_{20} – Mezi jednotlivými pohlavími neexistují statisticky významné rozdíly v počtu závislých jedinců na internetu.

H_{2A} – Mezi jednotlivými pohlavími existují statisticky významné rozdíly v počtu závislých jedinců na internetu.

Otázka 3: Uvádějí mladší žáci ve věku 11-13 let na internetu rizikovou kombinaci osobních údajů⁶⁹ častěji, než starší žáci ve věku 14-16 let?

Předpoklad: Mladší žáci (11-13 let) uvádějí na internetu rizikovou kombinaci osobních údajů častěji než starší žáci (14-16 let).

H_{30} – Mezi věkem zkoumaných žáků a ochotou sdílet rizikovou kombinaci osobních údajů neexistuje závislost.

H_{3A} – Mezi věkem zkoumaných žáků a ochotou sdílet rizikovou kombinaci osobních údajů existuje závislost.

Otázka 4: Jsou dívky opatrnější než chlapci v ochotě realizovat osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu?

Předpoklad: Dívky jsou v ochotě realizovat osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu opatrnější než chlapci.

H_{40} – U jednotlivých zkoumaných pohlaví neexistují statisticky významné rozdíly v ochotě jít

⁶⁹ Riziková kombinace osobních údajů = uvedení fotografie obličeje spolu s adresou bydliště nebo uvedení fotografie obličeje spolu s adresou školy nebo uvedení fotografie obličeje spolu s účastí na různých událostech a akcích (viz kapitola 5.1.5)

na osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu.

H_{4A} – U jednotlivých zkoumaných pohlaví existují statisticky významné rozdíly v ochotě jít na osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu.

Otázka 5: Rozesílají dívky své odhalené či nahé fotografie častěji než chlapci?

Předpoklad: Dívky rozesílají své odhalené nebo nahé fotografie častěji než chlapci.

H_{5_0} – U jednotlivých zkoumaných pohlaví neexistují statisticky významné rozdíly v ochotě odeslat někomu své eroticky laděné materiály.

H_{5A} - U jednotlivých zkoumaných pohlaví existují statisticky významné rozdíly v ochotě odeslat někomu své eroticky laděné materiály.

Stanovené hypotézy budou ověřovány statistickým testem dobré shody chí-kvadrát nebo statistickým testem nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Statistické testy významnosti jsou postupy, pomocí nichž ověřujeme, zda mezi zkoumanými proměnnými existuje statisticky významný vztah nebo ne. Statistickou hypotézu neověřujeme přímo, ale vždy proti tzv. *nulové hypotéze* H_0 , což je domněnka, která tvrdí, že mezi proměnnými, které zkoumáme, vztah není. Pokud se při statistické analýze ukáže, že nulovou hypotézu je možno odmítnout, přijmeme tzv. *alternativní hypotézu* H_A , která naopak tvrdí, že mezi zkoumanými jevy statisticky významný vztah je. Jestliže je vztah statisticky významný, znamená to, že je velmi nepravděpodobné, že by byl způsoben pouhou náhodou. Rozhodování ve statistických testech významnosti má však vždy pravděpodobnostní charakter. Riziko, že neoprávněně odmítneme nulovou hypotézu, a tedy nesprávně přijmeme alternativní hypotézu, se nazývá *hladina významnosti*.⁷⁰

4.3 Metodologie výzkumu

Jako metoda pro realizaci tohoto výzkumu byla zvolena kvantitativní metoda anonymního dotazníkového šetření. Dotazníky můžeme charakterizovat jako písemnou formu rozhovoru. Jsou časově méně náročné a z hlediska množství zjištěných dat jsou efektivnější a objektivnější. Žáci v dotazníku odpovídali na uzavřené otázky (možnost volby z nabízených

⁷⁰ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 69-70

odpovědí) i otevřené otázky (volné vyjádření). Uzavřené otázky pak obsahovaly položky dichotomické (ano – ne), výběrové (volba jediné z několika nabízených možností) nebo výčtové (možnost uvedení více odpovědí). U otevřených otázek mohli žáci naopak blíže vyjádřit svůj názor a své pocity.

Před vlastní tvorbou dotazníku byla provedena pilotáž, kdy bylo ústně osloveno několik žáků 2. stupně základních škol. Pilotáž sloužila pro objasnění, do jaké míry jsou žákům známy pojmy kyberšikana, kybergrooming, sexting, apod., a jak jsou celkově s problematikou rizikového chování na internetu seznámeni. S pojmy kyberšikana, kybergrooming či sexting se sice velká část dotázaných již setkala, nicméně málokdo uměl vysvětlit jejich přesný význam, tudíž bylo rozhodnuto tyto pojmy do dotazníku nezařazovat. Díky zpětným reakcím byl tedy dotazník vytvořen tak, aby byl pro danou věkovou kategorii co nejvíce srozumitelný.

Samotný dotazník je tvořen 22 otázkami, jejichž znění a uspořádání autorka důkladně konzultovala s vedoucí diplomové práce, PhDr. Lindou Švrčinovou, Ph.D. Originální znění dotazníku je pak přiloženo v přílohách této diplomové práce (viz Příloha č. 1).

Na samotném počátku výzkumného šetření byly samozřejmě zvažovány také jiné výzkumné metody, které by mohly být pro účely této práce použity. Zvažována byla především metoda rozhovoru a metoda analýzy slohové práce na téma „Já a pozitivní a negativní strany internetu“. Obě tyto metody by nám mohly poskytnout hlubší a podrobnější popis problematiky a mohly by díky nim být diagnostikováni žáci, kteří se osobně s některou negativní situací na internetu setkali již ve větší míře. Zajímala nás však spíše kvantitativní stránka této problematiky, tedy kolik žáků z Uničova se setkalo s nejrůznějšími negativními situacemi na internetu, a jak si uničovští žáci stojí v internetové komunikaci v porovnání s celonárodními výzkumy. Dotazník byl tedy pro tyto účely shledán jako metoda nejvhodnější.

4.4 Charakteristika respondentů

Zkoumaný vzorek respondentů tvořilo 432 žáků 2. stupně základních škol v Uničově. Jelikož cílem diplomové práce bylo získat údaje stoprocentního vzorku uničovských žáků 2. stupně základních škol, byly v Uničově osloveny tři základní školy a také osmileté gymnázium. Všechny čtyři školy se do výzkumu zapojily, tudíž máme k dispozici údaje žáků 2. stupně všech místních základních škol (tedy 6., 7., 8. a 9. ročník) a žáků nižšího osmiletého

gymnázia (tedy prima, sekunda, tercie a kvarta), které věkově odpovídá zkoumanému 2. stupni ZŠ. Dle statistik jednotlivých škol by však počet všech žáků zkoumané kategorie měl být 501. Tuto nesrovnalost můžeme přisuzovat tomu, že osm dotazníků muselo být kvůli své neúplnosti z výzkumu vyřazeno a také tomu, že ne všichni žáci jednotlivých tříd byli v průběhu dotazníkového šetření ve škole přítomni. Jestliže zvážíme, že se výzkumu účastnilo celkem 20 tříd, ukazuje se nám nepřítomnost v průměru cca tří žáků na třídu, což je zcela reálné.

Celkově bylo tedy 432 respondentů ve věku 11-16 let. Skupiny 11letých a 16letých žáků jsou vždy okrajové, jelikož 11letí žáci navštěvují rovněž první stupeň ZŠ a 16letí žáci na druhé straně navštěvují také střední školy. Počet těchto dvou skupin je tedy oproti ostatním ročníkům velmi malý, nicméně vyhodnocován bude vždy samostatně a na zkrácený počet bude upozorněno. Konkrétně se jedenáctiletých žáků zúčastnilo celkem 26 (6 %), dvanáctiletých žáků 115 (26,6 %), třináctiletých žáků 100 (23,1 %), čtrnáctiletých 105 (24,3 %), patnáctiletých 83 (19,2 %) a šestnáctiletých pouze 3 žáci (0,7 %). Genderově jsou pak skupiny žáků téměř vyrovnané. Dívek se účastnilo celkem 213 a chlapců 219.

4.5 Realizace výzkumu

Dotazník byl distribuován, jak je zmíněno výše, na druhém stupni všech základních škol v Uničově (ZŠ Pionýrů, ZŠ U Stadionu, ZŠ Haškova) a také na nižším stupni osmiletého Gymnázia Uničov. Průběh distribuce byl nabídnut ve dvou formách, přičemž škola si zvolila tu, která jí vyhovovala více.

Většina škol preferovala variantu, kdy dotazníky žákům sama distribuovala prostřednictvím třídních učitelů, přičemž vyplněné dotazníky byly následně ve škole vyzvednuty. Ve dvou třídách jisté školy pak autorka distribuci dotazníků prováděla osobně v hodině informatiky a následně s žáky vedla otevřenou debatu na téma rizikového chování na internetu. Hodina informatiky byla vybrána zástupkyní dané školy, která autorce sdělila, že problematiku nebezpečí internetu zde žáci probírají, a tudíž jsou s ní ve velké míře již seznámeni. Tato varianta byla sice časově náročnější, nicméně vyplněné dotazníky měla autorka k dispozici ihned a závěrečná debata s žáky pro ni (a pravděpodobně i pro žáky) byla velkým přínosem. Naopak varianta, kdy škola rozdávala dotazníky žákům sama, byla pro školu i pro autorku časově i organizačně schůdnější, avšak objevily se zde obrovské rozdíly v časové návratnosti mezi jednotlivými školami. Zatímco některé školy byly schopné

dotazníky vrátit vyplněné zpět do týdne, některé školy je měly u sebe téměř dva měsíce.

Ze strany všech škol byly projeveny velmi pozitivními ohlasy na možnost provedení výzkumu a všechny oslovené školy výzkumné šetření rády umožnily. Většina škol také měla zájem o následné zaslání vypracované diplomové práce a o zpracování dat odděleně pouze pro jejich školu. Porovnávání dat dle jednotlivých škol v diplomové práci není vůbec uváděno, jelikož hlavním cílem zkoumání je pouze celkový výsledek uničovských žáků a nikoli rozdíly mezi školami. Školy však o to, jak si v dané problematice stojí právě její žáci, zájem projeví, a tudíž jim zpracovaná data za jednotlivé školy budou následně předána. Některé školy pak mají zájem z těchto dat vycházet dokonce při zpracovávání Minimální preventivního programu.

Z plánovaného počtu 501 dotazníků se vrátilo 440 vyplněných dotazníků, což představuje 87,8% návratnost. Jak bylo zmíněno výše, 61 žáků 2. stupně ZŠ v Uničově dotazník nevyplnilo z důvodu neochoty nebo převážně z důvodu nepřítomnosti ve škole v průběhu dotazníkového šetření. Osm dotazníků muselo být dodatečně vyřazeno z důvodu neúplnosti odpovědí nebo osobních údajů. Zbýlých 432 kompletně vyplněných dotazníků bylo roztríděno a získaná data byla převedena do předem vytvořené tabulky, ze které jsme vycházeli při dalším zpracovávání dat.

5 Zpracování dat

Před začátkem samotného zpracovávání dat byly všechny kompletně vyplněné dotazníky rozděleny dle pohlaví a věku. V dotazníku se na pohlaví respondentů dotazovala otázka č. 1 a otázka č. 2 pak zjišťovala věk respondentů. Data z takto rozdělených dotazníků byla zaznamenána do předem připravené tabulky, ze které jsme vycházeli v průběhu celého zkoumání.

Většina otázek zkoumala odpovědi všech respondentů, tedy 432, z nichž bylo 213 dívek a 219 chlapců. Tři otázky pak pracovaly s daty pouze těch dotázaných, kteří na předchozí otázku odpověděli „ano“. Konkrétně se jedná o otázku číslo 13, která zjišťuje, komu by žáci řekli o osobní schůzce s neznámým člověkem z internetu, pokud by byli ochotní na ni jít (tzn. v otázce číslo 12 „*Pokud by tě internetový známý/kamarád požádal o osobní schůzku, šel/šla bys na ni?*“ odpověděli „ano“). A dále se jedná o dvě otevřené otázky 15 a 22, které zjišťují důvody odpovědí u žáků, kteří vždy v předchozí otázce odpověděli „ano“ (tzn. odpověděli kladně v otázce č. 14 „*Považuješ osobní schůzku s lidmi z internetu, které neznáš osobně, za riskantní/nebezpečnou?*“ nebo v otázce č. 21 „*Máš pocit, že ve virtuálním světě zažíváš častěji pocit štěstí než ve světě reálném?*“).

5.1 Vyhodnocení jednotlivých odpovědí

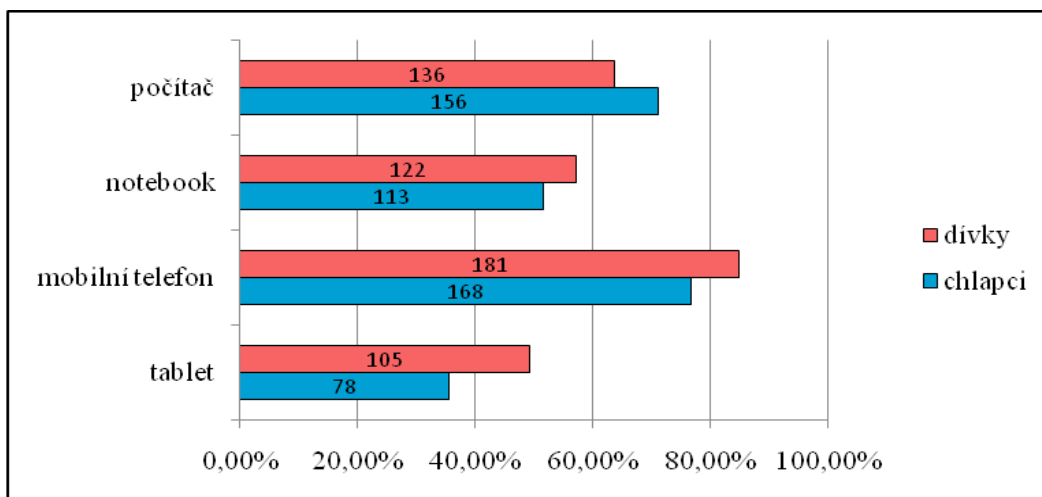
Jednotlivé otázky byly seskupeny do okruhů dle zaměření, které jsou uvedeny níže. Tyto okruhy byly vytvořeny pro přehlednější a komplexnější vyhodnocení vždy určité části dané problematiky. Otázky 3-12, 14, 16-21 byly vyhodnocovány u všech respondentů, otázky 13, 15 a 22 byly vyhodnocovány u těch respondentů, kteří vždy v předchozí otázce zvolili kladnou odpověď.

5.1.1 Přístup k internetu

První otázka dotazníku se týkala možnosti připojení k internetu na různých zařízeních. Žáci mohli volit více odpovědí ze čtyř uvedených – domácí počítač, osobní notebook, vlastní mobilní telefon a vlastní tablet (iPad). Český statistický úřad uvádí, že v České republice za rok 2014 bylo zaznamenáno 93 % domácností s dětmi, které mají k dispozici připojení k internetu.⁷¹ V našem výzkumu má však přístup k internetu alespoň na jednom z uvedených

71 Počítač a internet v českých domácnostech. Český statistický úřad [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20541931/3201814_0803.pdf/6138f7db-3276-4c1e-ad95-d5c86e09d5ec?version=1.1

zařízení celých 100 % oslovených žáků. Internet v dnešní době představuje už jistou samozřejmost. S přístupem k internetu počítají při zadávání úkolů jak učitelé, tak v dospělosti zaměstnavatelé. Pravdou bohužel je, že bez přístupu k připojení by byl každý člověk v dnešní době považován za podivína a outsidera a byl by zcela odstřižen od okolního světa. Žáci by nemohli vyhledávat nejrůznější informace k referátům, zjišťovat organizační věci ve škole (změny v rozvrhu atd., které jsou k dispozici pouze v elektronické podobě) a v neposlední řadě také komunikovat se svými spolužáky. Uživatelů internetu tedy logicky neustále geometrickou řadou přibývá. Tento fakt potvrzují i oficiální statistiky, které uvádějí, že v roce 2000 používalo internet přibližně 360 milionů lidí z celého světa, a v roce 2014 se toto číslo vyšplhalo již na 3 miliardy uživatelů internetu.⁷² Což představuje 40 % světové populace.

Graf č. 1 - Na kterých zařízeních máš přístup k internetu? (možno více odpovědí)

Jak můžeme pozorovat na grafu, **k připojení k internetu využívají žáci**, jak dívky, tak chlapci, **nejvíce mobilní telefon**. Mobilní vysokorychlostní přípojky hrají prim také dle oficiálních statistik, které uvádějí, že roku 2014 dosáhly počtu 2,3 miliardy, tedy téměř pětinašobku přípojek z roku 2008.⁷³ Internet v mobilu představuje boom posledních let, který se však rozšířil ohromnou rychlostí. Naši rodiče ve věku 11-16 let neměli připojení k internetu vůbec k dispozici, ani si pravděpodobně tenkrát nedovedli představit, že něco takového bude v průběhu pár let vůbec možné. Můj starší bratr (dnes 29 let) se musel na základní škole bez internetu také obejít, zažil „normální“ dětství a k domácímu počítači poprvé zasedl až ve

72 Telekomunikační a internetová infrastruktura. Český statistický úřad [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/telekomunikačni_a_internetová_infrastruktura

73 tamtéž

středoškolských letech. Mně osobně bylo umožněno zasednout poprvé k internetu v mých třinácti letech, avšak doba u něj strávená mi byla na domácím počítači značně omezena. Mít však mobilní telefon, na kterém bych se mohla připojit k internetu, bylo tehdy absolutně nemyslitelné. Takový „smart“ mobil mám k dispozici od mých dvaceti let, přičemž až do letošního roku jsem využívala pouze připojení k wi-fi síti, která, jak víme, není všude. Z výzkumu nám však vyplývá, že mobilní internet ve svém vlastním telefonu užívá 341 (81 %) žáků 2. stupně základních škol v Uničově. Žáci tedy mohou být online absolutně kdykoli a absolutně kdekoli. Dle mého názoru, je tohle velmi špatná volba rodičů, kteří díky umožnění přístupu k mobilnímu internetu zcela ztrácí kontrolu nad dobou, kterou jejich děti tráví ve virtuálním světě. Ve dvou třídách, ve kterých jsem s žáky na dané téma osobně diskutovala, mi bylo prozrazeno, že velké množství z nich má zapnutý internet v mobilu také ve škole během výuky.

Připojení k internetu na domácím počítači využívá 292 (68 %) dotázaných a osobní notebook s internetem vlastní 235 (54 %) žáků. Vlastní tablet využívá nejmenší počet dotázaných, avšak i tak je dle mého názoru dosažené číslo dechberoucí, když vezmeme v potaz, že tablet je opravdu jedním z nejnovějších výtvarných moderní techniky. Celých 183 (42 %) žáků vlastní svůj tablet nebo iPad. Někteří žáci v dotazníku uváděli dokonce možnost „televize s internetem“, která vůbec nebyla jmenována mezi možnostmi. Upřímně mne tato varianta připojení vůbec nenapadla, a tudíž nebyla zahrnuta do obsahu zkoumání. Moderní technologie však opravdu pomalu ale jistě ovládají dnešní svět a věk jejich uživatelů se neustále snižuje.

Důvodem, proč součet uvedených procent není sto, je fakt, že žáci mohli u této otázky volit více odpovědí a opravdu jen málokdo zaznamenal pouze jednu variantu připojení k internetu. **Ze čtyř uvedených zařízení s internetem využívá tři z nich 139 (32 %) dotázaných a ke všem čtyřem zařízením má přístup 58 (13 %) z nich.** Zde bylo zkoumáno také to, zda má možnost připojení k internetu na více zařízeních vliv na množství času tráveném online. U žáků, kteří využívají tři, nebo všechny čtyři uvedené zařízení bylo tedy pozorováno, jaké množství času na internetu tráví, přičemž výsledky jsou uvedeny níže, v přehledné tabulce.

	Počet žáků	Počet žáků v % z počtu všech žáků, kteří uvedli 3 nebo 4 varianty připojení k internetu	Počet žáků v % z celkového počtu 432 žáků
Celkem žáci, kteří uvedli 3 nebo 4 varianty připojení k internetu	197	100 %	46 %
Méně než 1 hodina denně	16	8 %	4 %
1 až 2 hodiny denně	63	32 %	15 %
3 až 5 hodin denně	65	33 %	15 %
Pořád online	53	27 %	12 %

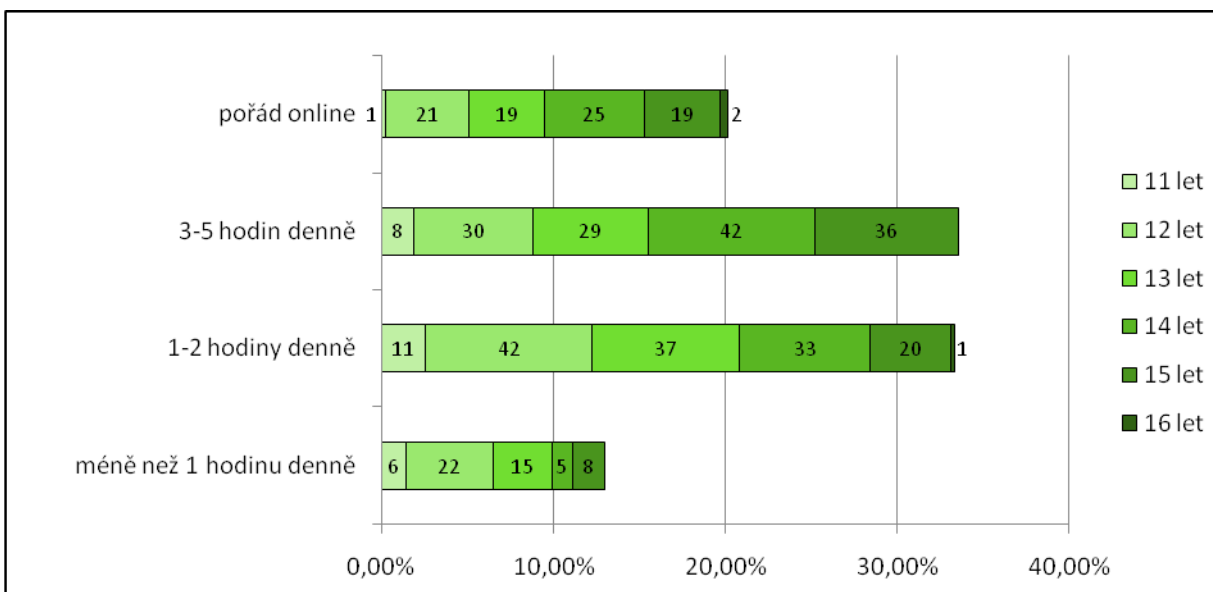
Tabulka č. 1 – Možnost připojení k internetu na třech a více zařízeních ve vztahu k množství času tráveném na internetu.

Z tabulky vyplývá, že pouhých 8 % žáků, kteří využívají 3 a více zařízení k připojení k internetu, tráví v internetovém prostředí méně než jednu hodinu denně. Zbylých 92 % těchto žáků pak tráví na internetu více než jednu hodinu denně, přičemž jejich rozdělení mezi ty, kdo jsou online jednu až dvě hodiny, tři až pět hodin a kdo jsou online pořád, je téměř rovnoměrné. Nedá se tedy konstatovat, že čím více možností připojení k internetu žáci mají, tím více času na něm tráví.

Rozdíly mezi pohlavími a mezi danými věkovými skupinami jsou, v otázce využívání různých možností k připojení k internetu, nevýrazné. Pro zajímavost jsou však přesné počty uvedeny ve zpracované tabulce (viz Příloha č. 2).

5.1.2 Trávení času na internetu

S postupem moderní doby a s vyvíjením nejnovějších informačních technologií stoupá také čas, který děti, ale i dospělí, internetu věnují. Jak je uvedeno výše, velkou zásluhu má na tom nepochybně existence mobilního internetu, který zcela bourá veškeré překážky pro připojení. Nemusíme se nacházet v teple domova, u počítače ve škole nebo v práci, nebo v prostředí nějaké internetové kavárny. Stačí sáhnout do kapsy a jsme online, což nám umožňuje variantu být připojeni k internetu prakticky nonstop.

Graf č. 2 - Kolik času denně strávíš na internetu?

Jak nám ukazuje graf, u množství času tráveného na internetu platí nepochybně pravidlo Gaussovy křivky, tedy že „zlatou střední cestu“ (tzn. 1-2 nebo 3-5 hodin denně online) zvolilo nejvíce dotázaných a okrajové možnosti (tzn. méně než 1 hodina nebo pořád online) volil naopak menší počet dotázaných. Alarmující je, že **celkem 232 (54 %) žáků tráví na internetu každý den více než tři hodiny, přičemž 87 z nich přiznalo, že jsou online prakticky neustále**. Méně než jednu hodinu denně pak internetu věnuje pouze 56 (13 %) zkoumaných žáků.

Věková struktura je u této otázky celkem vyrovnaná. Žáci ve věku od 11 do 13 let však uváděli vícekrát variantu méně než jedné nebo jedné až dvou hodin trávených na internetu, zatímco žáci ve věku 14 až 16 let volili spíše možnost tří až pěti hodin denně nebo možnost připojení neustálého.

Rozložení času tráveného online dle pohlaví je téměř vyrovnané, tudíž jsem jej nezanášela do grafu. Méně než jednu hodinu denně tráví na internetu o trochu více dívek než chlapců (konkrétně 16 % dotázaných dívek a 10 % dotázaných chlapců) a stejně tak, více dívek uvedlo variantu, že jsou „pořád online“ (24 % dívek a 17 % chlapců). Prostřední možnosti pak volilo naopak více chlapců než dívek – jednu až dvě hodiny denně na internetu tráví 36 % chlapců a 31 % dívek a téměř stejný počet žáků tráví online tři až čtyři hodiny denně (konkrétně 37 % chlapců a 30 % dívek).

Tato otázka se vztahuje k první hypotéze výzkumu, tudíž je zde nutné zjistit, zda se mezi danými věkovými skupinami projevuje statisticky významný rozdíl v čase tráveném na internetu. Tuto hypotézu ověříme statistickým testem nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy

H_{10} – U předem stanovených věkových skupin neexistují statisticky významné rozdíly v čase tráveném na internetu.

H_{1A} – U předem stanovených věkových skupin existují statisticky významné rozdíly v čase tráveném na internetu.

Předpokládáme, že starší žáci ve věku 14-16 let tráví na internetu více času, než mladší žáci ve věku 11-13 let. Na základě testu nezávislosti chí-kvadrát tedy rozhodneme, zda existuje vztah (souvislost) mezi věkem zkoumaných žáků a časem, který tráví na internetu. Výsledky získané dotazníkovým šetřením je nejdříve nutno zapsat do tzv. kontingenční tabulky, která se někdy nazývá také jako „tabulka se dvěma vstupy“.

Kontingenční tabulka

	< 1 hodina	1-2 hodiny	3-5 hodin	pořád online	Σ
mladší žáci (11-13 let)	43 (31,2)	90 (80,9)	67 (80,9)	41 (48,5)	241
starší žáci (14-16 let)	13 (24,8)	54 (63,7)	78 (64,1)	46 (38,5)	191
Σ	56	144	145	87	432

Čísla v kontingenční tabulce (bez závorek) vyjadřují četnosti studentů podle věku, kteří volili různou dobu trávenou na internetu. Čísla uváděná vpravo od tabulky a pod tabulkou jsou tzv. marginální četnosti, tedy součty četností v řádcích a sloupcích tabulky. Čísla v závorce pak označují očekávané četnosti O , což jsou teoretické četnosti, které by odpovídaly platnosti nulové hypotézy. Očekávanou četnost pro příslušné pole kontingenční tabulky lze vypočítat tak, že násobíme vždy odpovídající marginální četnosti v tabulce a tento součin potom dělíme celkovou četností. Např. očekávanou četnost „31,1“ v uvedené kontingenční tabulce vypočítáme $O = \frac{56 \times 241}{432} = 31,2$.

Pro každé pole kontingenční tabulky dále vypočítáme hodnotu $\frac{(P-O)^2}{O}$ a všechny tyto vypočítané hodnoty sečteme, abychom dostali testové kritérium x^2 .

$$x^2 = \frac{(P-O)^2}{O} = 4,462 + 1,024 + 2,388 + 1,159 + 5,615 + 1,477 + 3,014 + 1,461 = 20,6$$

Vypočítaná hodnota x^2 je ukazatelem velikosti rozdílu mezi skutečností a vyslovenou nulovou hypotézou. Pro posouzení vypočítané hodnoty x^2 dále určíme počet stupňů volnosti tabulky podle vzorce $f = (r-1) \times (s-1)$, kde r je počet řádků a s počet sloupců v kontingenční tabulce. Stupeň volnosti v našem případě je tedy 3. Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti $\alpha = 0,05$ nalezneme ve statistických tabulkách kritickou hodnotu testového kritéria $x^2 = 7,815$. Jestliže srovnáme vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší, a proto je možno odmítnout nulovou hypotézu. Mezi zkoumanými znaky tedy byla prokázána statisticky významná souvislost, což znamená, že **věk má nesporně vliv na množství času tráveného na internetu.**

Tato skutečnost je, dle mého názoru, logická a zmínily se o ní již mnohé výzkumy. Z výzkumu LSS – Životní styl a mediální chování dětí, který na vzorku 716 dětí realizovala agentura Mediaresearch, vyplývá, že u dětských diváků ve věkové skupině 4 až 13 let se největší oblíbenosti těší stále televizně. Sledování televize navíc patří k jejich nejčastějším volnočasovým aktivitám a u dětí mladšího školního věku se dokonce řadí k nejoblíbenějším činnostem vůbec.⁷⁴ **S přibývajícím věkem však na důležitosti získává internet a pro starší věkové skupiny hraje internet již důležitější roli než televize.** Dítě je v období puberty mnohem více zaměřeno na sebe samého, na komunikaci s vrstevníky a na poznávání druhého pohlaví. Je velmi časté, že si děti v tomto věku přijdou neatraktivní, nepochopené a potřebují obdiv. Není tedy divu, že se uchylují před počítačové obrazovky, kde jim virtuální svět poskytne útočiště před nástrahami světa reálného. Výzkum OFCOM z roku 2012 pak potvrdil, že absenci internetu by teenageři ve svém životě pociťovali mnohem hůře než absenci televize.⁷⁵

74 U dětí je stále televize nejoblíbenějším médiem. *Mediaguru* [online]. 2013 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2013/11/u-deti-je-stale-nejoblibenejsim-mediem-televize/#.VYSEcPntmkp>

75 *OFCOM: Communications Market Report 2012* [online]. 2012 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/research/cmr/cmr12/CMR_UK_2012.pdf

5.1.3 Závislostní chování na internetu

Dnešní děti a dospívající představují generaci zaplavenou médií, generaci, jejíž každodenní život je mediálními technologiemi a konzumací mediálních obsahů zcela prosycen. Chatují, tweetují, sdílejí, vytvářejí, hrají, poslouchají, sledují a komunikují prakticky po celý den. Internet a s ním spjaté sociální sítě se stávají fenoménem, bez něhož si zejména mladí lidé nedokážou představit svůj život. Z průzkumu společnosti Cisco, jehož tvůrci pracovali s vzorkem 1400 respondentů ze 14 zemí, vyplývá, že každý třetí univerzitní student či odborník mladší 30 let považuje internet za stejně důležitý jako vzduch, vodu, jídlo nebo přístřeší.⁷⁶

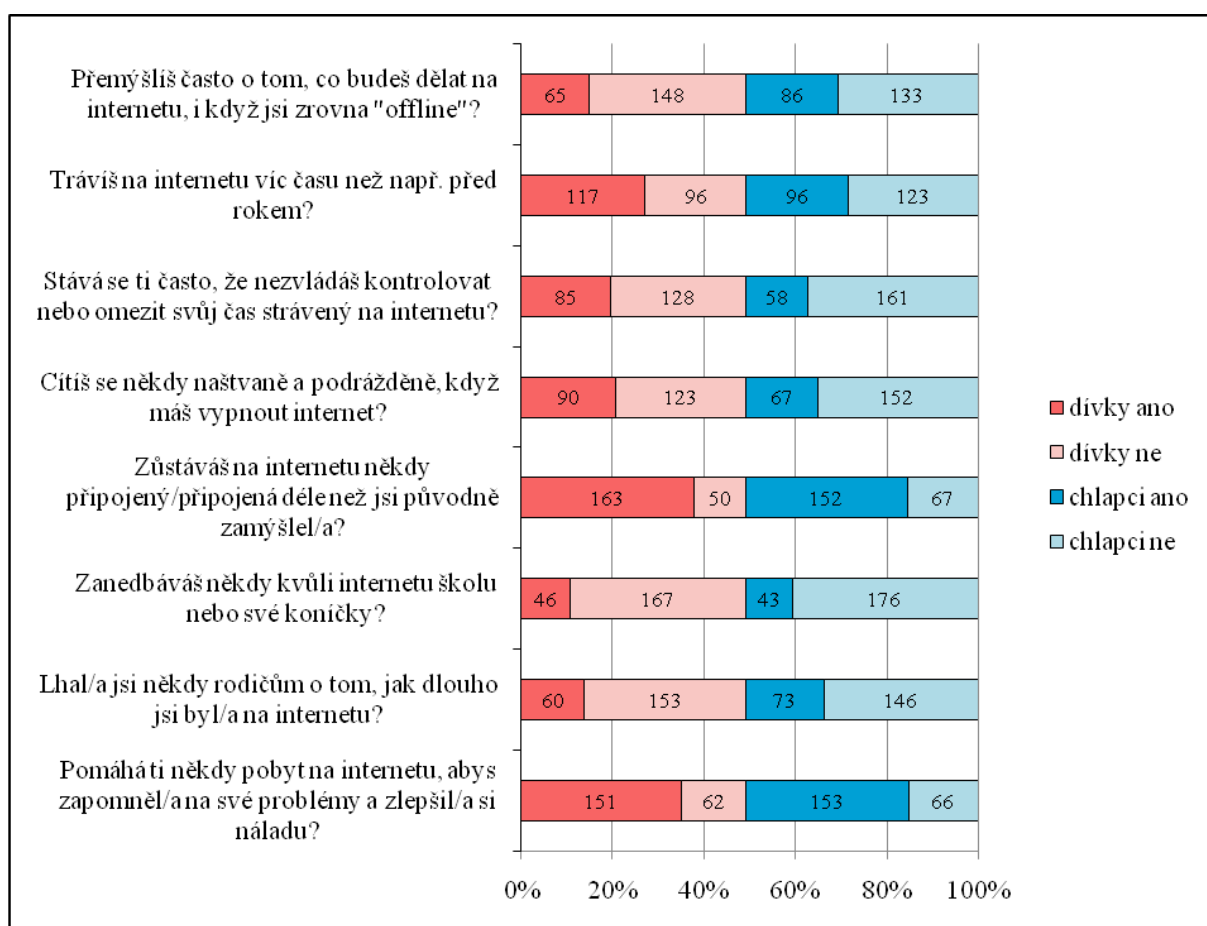
Internet zprostředkovává souvislý a neustále se měnící zdroj informací a zábavy. Zejména sociální sítě poskytují jakýsi alternativní svět, kde každý sám sebe vybarvuje v nejlepších barvách a vytváří si zde své alter ego. Pro mnoho lidí je v dnešní době nahrávání svých fotografií, sdílení statusů a neustálé kontrolování přibývání „lajků“ každodenní záležitostí. Způsoby využití internetu jsou však různé a není možné považovat za závislého každého, kdo na internetu stráví větší množství času. V této diplomové práci byla použita diagnostická kritéria, která navrhla americká klinická psychologka Kimberley Young v roce 1996. Tato odbornice stanovila následujících osm závislostních příznaků, podle kterých lze zjistit, zda je člověk na internetu závislý. Aby se jednalo o závislost, musí být přítomno alespoň pět z nich:

1. zaujetí internetem (přemýšlení o předchozích aktivitách na internetu nebo o těch budoucích)
2. potřeba používat internet ve stále delších časových úsecích, aby člověk dosáhl uspokojení
3. opakovaná neúspěšná snaha kontrolovat, přerušit nebo zastavit používání internetu
4. neklid nebo podrážděnost při pokusu přerušit nebo vzdát se používání internetu
5. překračování původně plánovaného času připojení k internetu
6. v důsledku používání internetu ohrožení nebo riskování ztráty důležitého vztahu, zaměstnání nebo příležitosti v kariéře
7. lhaní členům rodiny, terapeutům nebo dalším osobám kvůli zastírání nadměrného používání internetu

⁷⁶ The Internet: Can't Live Without It. *Forbes* [online]. 2011 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/carljohnson/2011/11/02/the-internet-cant-live-without-it/>

8. používání internetu jako způsob útěku od problémů nebo snaha zbavit se dysforické nálady (například pocitů bezmoci, viny, úzkosti a deprese)

Tato diagnostická kritéria byla přepracována do podoby, která by byla srozumitelná cílové skupině, přičemž odpovědi na jednotlivé otázky můžeme pozorovat na přiloženém grafu.

Graf č. 3- Odpovědi na otázky týkající se závislosti na internetu.

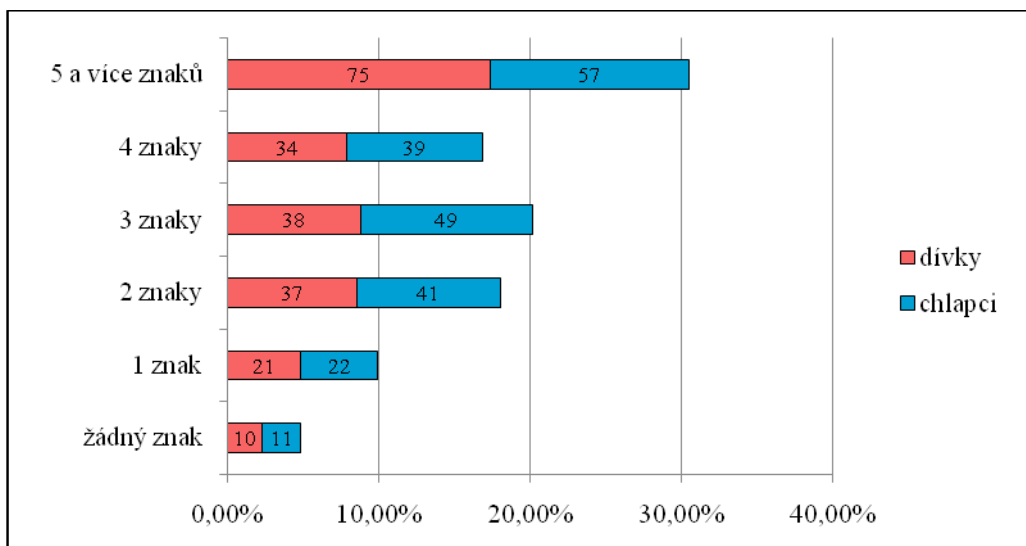
Jak můžeme vidět na grafu, nejčastěji se kladné odpovědi vyskytovaly u otázky číslo 5 a 8. Celkem 315 (73 %) všech oslovených žáků přiznalo, že na internetu zůstávají připojeni často déle než původně zamýšleli. Příčinou je nepochybně fakt, že na internetu, který je výborným poskytovatelem nejrůznější zábavy, utíká čas neskutečnou rychlostí. Asi každému z nás se někdy stalo, že se na internetu do něčeho zcela “zažral” a ztratil pojem o čase. S tímto pak velmi souvisí, že 304 (70 %) žákům pobyt na internetu pomáhá, aby zapomněli na své problémy a zlepšili si náladu. Tyto dvě skutečnosti se vzájemně ovlivňují.

Jelikož internet dětem poskytuje odreagování od reality a cítí se zde dobře, logicky také často zůstávají připojeni déle, než původně zamýšlely. Rozdíly mezi dívkami a chlapci jsou pak u těchto dvou otázek zcela zanedbatelné.

Nepatrné rozdíly mezi pohlavími jsou pak viditelné u otázek 1 až 4. O tom, co budou dělat na internetu, i když jsou zrovna “offline”, přemýšlí 39 % chlapců a 31 % dívek. Dívky zase oproti chlapcům tráví na internetu více času než před rokem – konkrétně se jedná o 55 % dívek a 44 % chlapců. Dívky také častěji nezvládají kontrolovat nebo omezit čas strávený na internetu než chlapci a také se častěji cítí podrážděné, když mají internet vypnout. Tyto rozdíly však také nejsou nijak markantní, jedná se o 40 % dívek ku 26 % chlapců u otázky číslo 3 a o 42 % dívek ku 31 % chlapců u otázky číslo 4.

Otázku č. 6 a otázku č. 7 pak zodpověděl kladně nejmenší počet respondentů, přičemž rozdíly mezi jednotlivými pohlavími jsou opět zcela zanedbatelné. Pouhých 21 % (89) dotázaných z celkového počtu zanedbává kvůli internetu školu nebo své koníčky. Žáci k této otázce často připisovali komentáře, že školu někdy zanedbávají, ale koníčky nikdy. Pro příští výzkum by tedy bylo vhodnější tyto dvě varianty rozdělit, aby nedocházelo k nejasné interpretaci. Nicméně je zde dobře viditelná pozitivní zpráva, že žáci nevyužívají svůj volný čas pouze k pobytu na internetu, ale navštěvují různé kroužky, sporty a aktivity, které kvůli internetu nezanedbávají. Celkem 31 % (133) všech dotázaných pak někdy svým rodičům lhalo o tom, jak dlouho byli na internetu. Většina dnešních dětí má již počítač u sebe v pokoji nebo lépe má svůj osobní přenosný notebook či mobil s připojením k internetu. Pro rodiče je tak velmi složité, ne-li až nereálné, kontrolovat, kolik času jejich dítě na internetu tráví. Když se tedy rodič zeptá na otázku “*Jak dlouho jsi byl včera na počítači?*”, dítě si může svou odpověď trochu “poupravit”, aby se nedostalo do nepříjemné situace. Zarážející však bylo, že u otázky, zda někdy oslovený lhal svým rodičům o době trávené na internetu, pár žáků připsalo komentář “*Na to se mě nikdy neptají*”. Rodiče mají být ti, kteří naučí své děti bezpečnosti na internetu, připraví je na všechny nástráhy a dohlíží na jejich chování ve virtuálním světě. Pokud rodiče jsou vůči těmto věcem lhostejní, jejich dítě je do internetového světa vhozeno jako doprostřed oceánu, ve kterém se samo plavat naučí jen velmi těžko.

Jak bylo výše zmíněno, aby byla u jedince prokázána závislost na internetu, musí být dle daných kritérií přítomno alespoň pět z uvedených závislostních znaků. Množství výskytu těchto znaků je pak jasně viditelné v následujícím grafu.

Graf č. 4- Množství výskytu závislostních znaků.

Graf nám jasně ukazuje alarmující výsledky výzkumu, kdy bylo zjištěno, že celých **31 % (132) zkoumaných žáků trpí závislostí na internetu**. Z tohoto počtu závislých je pak 57 % dívek a 43 % chlapců. Počet čtyř závislostních znaků, který také již stojí za pozornost, se vyskytuje u dalších 73 (17 %) dotázaných. Jestliže tyto dvě skupiny žáků sečteme, získáme téměř polovinu všech zkoumaných žáků, u nichž internet představuje velmi důležitou součást jejich každodenního života. Žádný závislostní znak se pak neprojevuje pouze u 5 % (21) dotázaných u 10 % dotázaných se vyskytuje jeden závislostní znak z osmi.

Jak je uvedeno výše, aby jedinec mohl být zařazen do kategorie závislých na internetu, muselo se u něj objevit alespoň pět z osmi závislostních znaků. V průběhu výzkumu se však vyskytlo také 49 (11 %) žáků s šesti, 16 (4 %) žáků se sedmi a 6 (1 %) žáků dokonce se všemi osmi těmito znaky. Více těchto extrémně závislých jedinců pak byly dívky (62 %), přičemž všech osm závislostních prvků se vyskytlo u pěti dívek a jednoho chlapce. Co se týče věkového složení, těchto 71 žáků s šesti až osmi závislostními znaky bylo rozděleno téměř na polovinu mezi mladší kategorii (11-13 let) a starší kategorii (14-16 let). U starších žáků se však objevovalo více žáků se sedmi a osmi závislostními prvky, zatímco u mladších žáků spíše ti s šesti prvky. U těchto extrémních případů pak byla pozorována také spojitost s množstvím času tráveném na internetu a s počtem sociálních sítí, na kterých má dotyčný založený účet. Zřejmě nebude překvapením, že **87 % (62) extrémně závislých jedinců tráví na internetu více než tři hodiny denně**. Konkrétně tři až pět hodin denně věnuje internetu 34 % jedinců s šesti a více závislostními znaky a pořád online je 54 % z nich. Spojitost

projevu závislosti na internetu s množstvím času na něm stráveném je tedy nesporná. Co se týče aktivit na sociálních sítích, 42 % (30) z této skupiny má založeno profil na více jak pěti sociálních sítích, přičemž u několika z nich bylo vyjmenování všech portálů, které aktivně navštěvují takřka nekonečné. Čtyři jedinci (6 % extrémně závislých) pak mají naopak účet pouze na jedné sociální síti, a tou je Facebook. Jak dobře víme, Facebook je obrovské komunikační médium, na kterém miliony lidí po celém světě tráví hodiny svého volného času. Dle výzkumu tedy závislost na internetu může rozvinout jen užívání Facebooku, a není nutné mít založeno obrovské množství uživatelských účtů na různých stránkách.

U této otázky pak ověřujeme druhou hypotézu a statistickým testem dobré shody chí-kvadrát zjišťujeme, zda je mezi zkoumanými pohlavími statisticky významný rozdíl co do podílu jedinců závislých na internetu.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy

H_{2_0} – Mezi jednotlivými pohlavími neexistují statisticky významné rozdíly v počtu závislých jedinců na internetu.

H_{2_A} – Mezi jednotlivými pohlavími existují statisticky významné rozdíly v počtu závislých jedinců na internetu.

Předpokládáme, že u chlapců se projevuje závislostní chování na internetu častěji než u dívek. Tento předpoklad vyplývá z demografické charakteristiky závislých na internetu, která uvádí, že muži mají v porovnání se ženami mnohem větší zájem o informační technologie obecně a mnohem častěji navštěvují nejvíce návykové online aplikace – online hry a pornografické stránky.⁷⁷ Na základě testu dobré shody chí-kvadrát tedy rozhodneme, zda existuje vztah mezi pohlavím zkoumaných žáků a výskytu závislosti na internetu.

⁷⁷ Jak je závislostní chování na internetu časté? *Poradna.adiktologie* [online]. 2010 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://poradna.adiktologie.cz/article/zavislost-na-internetu/jak-je-zavislostni-chovani-na-internetu-cape/>

Pohlaví	Počet žáků v kategorii	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	$P-O$	$(P-O)^2$	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Chlapci	219	57	66	-9	81	1,227
Dívky	213	75	66	9	81	1,227
	Σ 432	Σ 132	Σ 132			Σ 2,454

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že bylo vypočítáno testové kritérium $\chi^2 = 2,454$. Testové kritérium χ^2 jsme následně srovnali s kritickou hodnotou nalezenou pro zvolenou hladinu významnosti a stupeň volnosti, přičemž v našem případě je počet stupňů volnosti 1. Kritická hodnota na hladině významnosti 0,05 je podle statistických tabulek 3,841. Vzhledem k tomu, že je vypočítaná hodnota χ^2 menší než hodnota kritická, nelze odmítnout nulovou hypotézu. Mezi sledovanými jevy tedy neexistují statisticky významné rozdíly a případné výkyvy je možné přisuzovat náhodě.

Hypotéza, že chlapci jsou na internetu závislejší než dívky, se tedy nepotvrdila. Ve vlastním výzkumu dokonce vyšlo, že dívky jsou nepatrně závislejší než chlapci. Tuto skutečnost přisuzujeme faktu, že dívky jsou velmi rády obdivovány, tudíž na internetu častěji sdílí své fotografie, čtou si, jak jim to sluší, a kontrolují, kolik jim za den přibylo „lajků“, což je dobře viditelné i v mé věkové kategorii. Z mých facebookových přátel jsou mnohem více „aktivnější“ mé kamarádky, které za den nasdílí někdy i desítky svých příspěvků a fotek, než kamarádi.

5.1.4 Využívání sociálních sítí

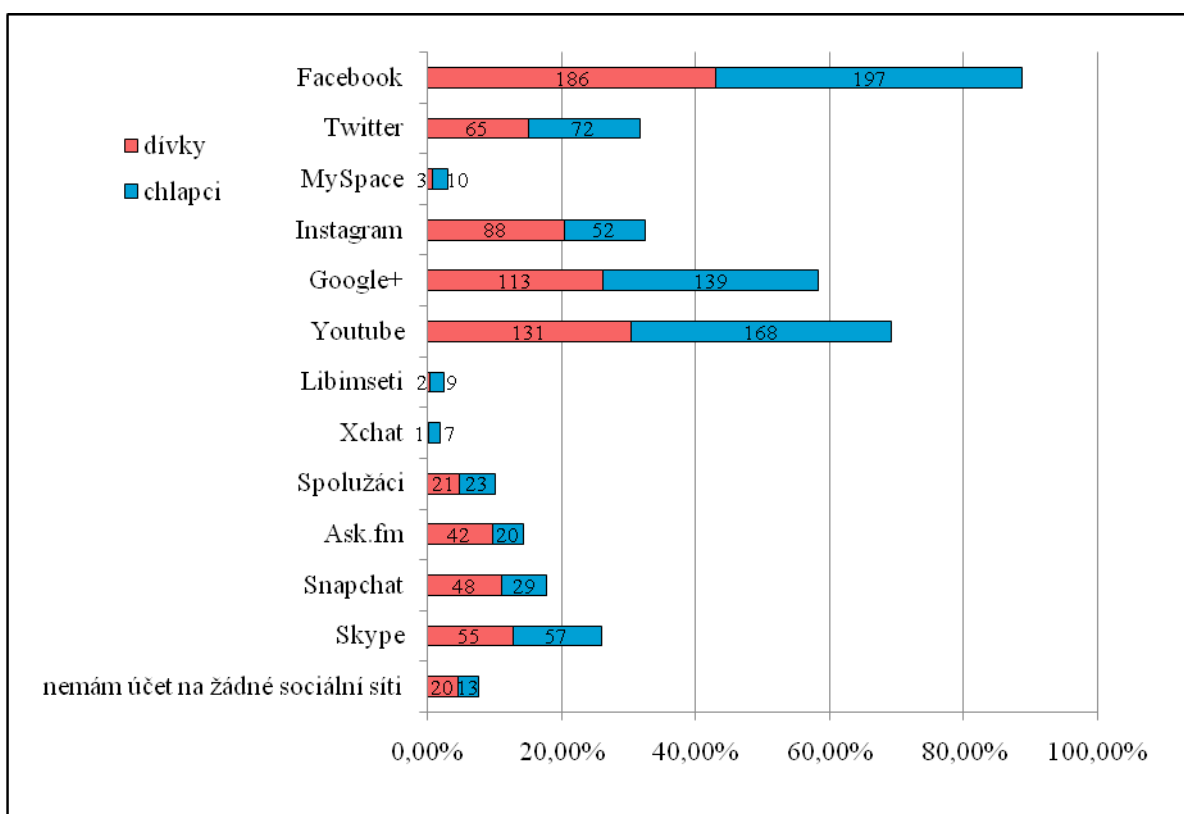
Sociální sítě zcela ovládly dnešní svět a profil na nějaké sociální síti je už jakousi samozřejmostí. Studie Czech Digi Teens 2013 pak uvádí, že nejoblíbenější sociální sítí českých teenagerů je Facebook, což pro nás jistě není překvapením. Svůj účet na něm má 91 % populace náctiletých. Na druhém místě se umístil Instagram, který je ovšem s Facebookem silně propojen. Ostatní sociální sítě, jako je například v zahraničí velmi populární Twitter, v oblíbenosti u českých teenagerů zaostávají. Navštěvování sociálních sítí je pak dle studie pro celou čtvrtinu českých teenagerů tím hlavním důvodem, proč vůbec na internet chodí.⁷⁸

Kdo v dnešní době nemá založený profil na Facebooku, je považován přinejmenším za

⁷⁸ Facebook u českých teenagerů frčí, Twitter je nechává chladnými. *Facemag* [online]. 2013 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://facemag.cz/facebook-u-ceskych-teenageru-frci-twitter-je-nechava-chladnymi/>

podivína. Já sama jsem se delší dobu bránila si Facebook založit a věty typu „*Vždyť víš, bylo to na Facebooku.*“, „*Pozvala jsem tě na fb na jednu událost.*“ „*A proč si ho už nezaložíš?*“ byly na denním pořádku. Samozřejmě jsem později podlela a patřím dnes mezi aktivní uživatele. Faktem je, že bych dnes už nebyla schopná ani ochotná si účet na Facebooku zrušit. Má obrovskou pozitivní stránku, a tou je umožnění komunikace s mnoha přáteli, kteří jsou roztroušeni po světě. Pravdou také je, že se dnes většina událostí a akcí, jak soukromých tak veřejných, organizuje právě zde a je nesporné, že bez Facebooku by se o těchto událostech člověk nedozvěděl buď vůbec, nebo velmi těžko.

Věk uživatelů sociálních sítí, stejně jako věk uživatelů internetu obecně, se neustále snižuje. Průměrný věk prvního použití internetu se dle oficiálních statistik pohybuje kolem osmi let.⁷⁹ S moderními technologiemi však dítě umí zacházet ještě mnohem dříve. Není výjimkou, že si tříleté dítě dokáže na tabletu vyhledat pohádku a hrát hry dříve, než si umí samo zavázat tkaničky.

Graf č. 5- Na které z následujících sociálních sítí máš založený svůj profil? (možno více odpovědí)

⁷⁹ Risks and safety on the internet. In: *EU Kids Online* [online]. 2011 [cit. 2015-05-21]. ISSN 2045-256X. Dostupné z: [http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIRports/D4FullFindings.pdf](http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIRports/D4FullFindings.pdf) s. 5

Graf nám potvrzuje skutečnost, že **Facebook je nejoblíbenější sociální sítí dnešní doby. Profil na něm má založeno 89% (383) dotázaných žáků**, přičemž více uživatelů Facebooku se objevuje mezi chlapci. 11 % žáků, kteří profil na Facebooku nemají, se nachází především v kategorii 11letých nebo 12letých žáků. Konkrétně se na Facebooku dle výzkumu nachází 100 % 16letých žáků (toto číslo může být zkresleno, jelikož se výzkumu účastnili pouze tři žáci této věkové kategorie), 96 % 15letých žáků, 96 % 14letých žáků, 87 % 13letých žáků, 81 % 12letých žáků a 73 % 11letých žáků. Faktem však je, že věková hranice uživatelů je v pravidlech užívání Facebooku stanovena na 13 let. Jak vidíme, toto stanovené pravidlo dnes absolutně neplatí, dokonce se uvádí, že na Facebooku je přihlášeno přes 7,5 milionu dětí pod 13 let.⁸⁰ V posledních letech se zde objevil také trend, kdy rodiče zakládají profily na Facebooku svých novorozeneých dětí, kam vkládají jejich fotky, videa a různé příspěvky. Facebookový profil takového dítěte pak roste s ním a zaznamenává prakticky celý jeho život. Takové nápady dnešních rodičů, kdy sami digitalizují své dítě, jsou, dle mého názoru, nepochopitelné. Dítě nemá na výběr, nemůže se samo rozhodnout, zda se stane uživatelem, a je svými rodiči postrčeno k tomu, aby v budoucnosti pokračovalo ve sdílení veškerých svých údajů a fotografií.

Na druhém a třetím místě v oblíbenosti sociálních sítí se umístily servery Youtube a Google+. Svůj Youtube účet má založeno 299 (69 %) zkoumaných žáků, z nichž je 56 % chlapců a 44 % dívek. Youtube je sociální sítí, která slouží také komunikaci s ostatními uživateli, nicméně většina lidí ji využívá stále spíše jen pro sledování videí a poslouchání hudby. Google+ pak užívá 252 (58 %) dotázaných, z nichž je opět více chlapců (55 %) než dívek (45 %). Google+ také umožňuje komunikaci s ostatními uživateli, stejně jako u Youtube to však není jeho hlavní doménou. Většina uživatelů Google+ jsou zde zaregistrováni především z důvodu, že vlastní smart phone s Androidem, který registraci do Google+ vyžaduje k nákupu či stahování různých aplikací.

Na dalších dvou příčkách se pak nachází Instagram, který je velmi silně propojen právě s Facebookem, a Twitter, který se těší obrovské popularitě stále spíše v zahraničí. Instagram aktivně užívá 140 (32 %) oslovených žáků, z nichž je 63 % dívek a 37 % chlapců. Instagram je vlastně aplikace, která umožňuje sociální služby zejména sdílením fotografií. Tyto fotografie jsou před samotným sdílením často upravovány nejrůznějšími filtry pro lepší vzhled. Instagram se během krátké doby velmi rozmohl a dnes jej využívá už více než

80 MAŠKOVÁ, A., LUKÁŠOVÁ K., PACÁK R., BRANDEJSOVÁ J. *Kyberšikana ve školním prostředí: Metodický materiál pro pedagogické pracovníky*. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012. s. 5

300 milionů aktivních uživatelů z celého světa. Tato aplikace tak předběhla i sociální síť Twitter, kde je zaregistrováno 284 milionů uživatelů.⁸¹ Twitter je pak poskytovatelem sociální sítě a mikroblogu, který umožňuje uživatelům posílat a číst příspěvky zaslané jinými uživateli, známé jako tweety. Tweet je textový příspěvek dlouhý maximálně 140 znaků, který se zobrazuje na uživatelské profilové stránce a na stránkách jeho odběratelů (*followers*). V České republice se oficiálně nachází 150 tisíc uživatelů Twitteru, což je oproti celkovému počtu uživatelů zanedbatelné číslo. Oblíbenost Twitteru však roste stále rychleji a českých uživatelů začalo radikálně přibývat.⁸² V našem výzkumu se objevilo 137 (32 %) žáků, kteří Twitter užívají, přičemž poměr dívek a chlapců je téměř vyrovnaný. Jak můžeme vidět, Twitter se dnes oproti dřívější době skutečně těší čím dál větší popularitě.

Aplikace Skype, Snapchat a Ask.fm nebyly původně zařazeny do kategorie výběru, nicméně obrovské množství dotázaných žáků je uvádělo mezi „jiné sociální sítě“. Skype není sociální sítí, ale instant messengerem, který umožňuje bezplatné videohovory a posílání souborů mezi uživateli. Účet na něm má založeno 26% (112) oslovených žáků. Snapchat je novější aplikace spočívající v posílání fotek. Je postavena na principu, že člověk vyfotí nějakou situaci svým mobilním telefonem a pošle ji přátelům. Ti si ji mohou určitou dobu přidržet, po puštění zobrazené fotografie se automaticky maže. Tato aplikace se stala velmi populární a v současné době ji má asi 60 milionů uživatelů. Jelikož poslané fotografie po několika vteřinách automaticky mizí, není pochyb, že Snapchat je hojně využíván pro posílání citlivějších materiálů. V roce 2014 dokonce proběhla velká kauza, kdy se vyskytly informace o možném úniku intimních fotografií z přibližně 200 000 účtů Snapchatu.⁸³ Z vzorku našeho výzkumu má Snapchat 18 % (77) respondentů. Ask.fm je sociální síť, která velké oblíbenosti dosáhla až v posledních letech. Jejím principem je anonymní či neanonymní pokládání otázek na zdi registrovaných uživatelů, kteří na ně podle vlastní libosti můžou odpovědět. V současné době má Ask.fm 155 milionu registrovaných uživatelů⁸⁴ a z našeho výzkumu jej užívá 14 % (62) dotázaných žáků.

81 Instagram předběhl Twitter, má už přes 300 milionů uživatelů. *Technet.idnes* [online]. 2014 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/instagram-predbehl-twitter-dfb-/sw_internet.aspx?c=A141210_212752_zahranicni_fer

82 STATISTIKY SOCIÁLNÍCH SÍTÍ. *Doba-webova* [online]. [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.doba-webova.com/cs/statistiky-pro-socialni-sit>

83 VOŘÍŠEK, L. Intimní fotografie ze Snapchatu ukradeny! Externí aplikace hrozbou bezpečné sítě. *CDR* [online]. 2014 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://cdr.cz/clanek/intimni-fotografie-ze-snapchatu-ukradeny>

84 *Ask.fm: bezpečnostní centrum* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://ask.fm/about/safety/about-company>

Překvapující jsou pak velmi malá procenta uživatelů sociálních sítí **Libimseti, Xchat a Spolužáci**, které byly v době mé puberty velmi oblíbené. Tyto servery **jsou však v dnešní době již pro dnešní mládež zastaralé a byly nahrazeny moderními komunikačními kanály, jako je právě Facebook, Instagram, Twitter, Snapchat apod.** Například síť Spolužáci.cz, kterou v mých školních letech navštěvoval téměř každý, dnes aktivně užívá jen 10 % (44) dotázaných žáků. Aktivity z této stránky – domlouvání třídních akcí, řešení třídních záležitostí, atd. se přesunuly zejména na Facebook, kde si většinou každá třída založí svou vlastní skupinu, kde spolu mohou probírat veškeré školní i mimoškolní záležitosti.

Žáci uváděli také další sítě, na kterých mají založeny své profily, jako například MySpace, Badoo, Webnode, LinkedIn a velké množství online her, které také umožňují vzájemnou komunikaci mezi uživateli. Počty návštěvníků těchto stránek však nebyly nijak výrazné. Pouze 8 % (33) zkoumaných žáků pak uvedlo, že nemá založeno účet na žádné sociální síti. To nám ukazuje, že sociální sítě jsou dnes opravdu velmi důležitým komunikačním prostředkem dnešní mládeže a užívá je celých 92 % dotázaných žáků ve věku 11-16 let.

5.1.5 Uvádění osobních údajů na internetu

V prostředí internetu se často setkáváme s nutností zadávat své osobní údaje. Ať už jde o registraci do internetových služeb, vyplňování různých profilů, anket nebo dotazníků. Osobní údaje jsou však cenné zboží, proto se vyplatí zacházet s nimi opatrně. Je velmi důležité dodržovat základní pravidla poskytování osobních údajů a tato pravidla naučit také naše děti, které jsou bez naší pomoci velmi naivní a důvěřiví. Uvádí se, že lidé, kteří používají internet, mívají často tendenci napsat na sociální síti i to, co by se v reálném světě styděli. Virtuální svět jim dává odvahu a uživatelé v něm ztrácejí své zábrany.⁸⁵

Důležité je upozornit děti na to, aby přemýšlely nad informacemi, které o sobě zveřejňují a komu je sdělují. Je potřeba jim ukázat nastavení Facebooku a jiných sociálních sítí, které primárně bývají nastaveny jako veřejné, a tudíž údaje o dítěti má k dispozici úplně kdokoliv. Účet by měl být tedy nastaven pouze pro přátele, přičemž je nezbytné si do těchto přátel nepotvrzovat osoby, které dítě osobně nezná. Založit si falešný profil mladé atraktivní dívky nebo chlapce je otázka několika minut a vylákání citlivých údajů je pro jedince s takto

85 KOPECKÝ, K. *Rizika internetové komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 88

sympatickým profilem mnohem jednodušší. V neposlední řadě je nutné také dětem připomenout, aby v žádném případě neposílaly materiály, jejichž případné zveřejnění by jim osobně vadilo. Vždy je třeba mít na paměti, že žádné zabezpečení není dokonalé a k takovým datům se může dostat někdo jiný. Na mnoho lidí zafunguje zamýšlení se nad tím, že údaje, které sdílí, může jednou najít jejich budoucí zaměstnavatel.

U otázky týkající se ochoty sdílet osobní informace jsme se zaměřili především na věkovou strukturu výzkumného vzorku, kdy nás zajímalo, zda se v ochotě sdílet tyto informace vyskytuje rozdíl mezi žáky mladšími a staršími. Údaje jsou pak dobře viditelné v níže přiložené tabulce. Důvodem, proč data nejsou zanesena do grafu, je fakt, že graf by byl velmi nepřehledný, a bylo by možné z něj vyčíst méně informací než z tabulky.

	11 let	12 let	13 let	14 let	15 let	16 let	Celkem
Celkem	26	115	100	105	83	3	432
Jméno a příjmení	19	93	83	102	78	3	378
Fotografie obličeje	13	72	67	81	71	3	307
Rodné číslo	0	8	3	6	3	0	20
Adresa bydliště	2	8	15	18	10	0	53
Adresa školy	6	31	31	36	30	1	135
E-mail	14	64	63	69	61	2	273
Telefonní číslo	4	20	19	23	23	2	91
ICQ, Skype a jiné instant messengery	4	40	28	25	20	2	119
Heslo k e-mailovému účtu	0	3	1	0	0	0	4
PIN kód kreditní karty	0	0	0	0	0	0	0
Účast na různých událostech a akcích	6	49	42	57	47	2	169

Tabulka č. 2- Jaké údaje máš uvedené na svém profilu?

Z výzkumu vyplývá, že celých **88 % dotázaných žáků uvádí na svém profilu své jméno a příjmení**. Dříve bylo častější používat různé „nicky“ neboli přezdívky pro založení nejrůznějších účtů, s příchodem Facebooku však velké množství uživatelů začalo zadávat místo nicku své skutečné jméno a příjmení. Pokud jméno a příjmení nezádáte, Facebook vás dokonce upozorní, že vaše údaje nejsou kompletní a pro vaše přátele bude velmi složité vás vyhledat. Konkrétně své jméno a příjmení uvádí 73 % 11letých žáků, 81 % 12letých žáků, 83 % 13letých žáků, 97 % 14letých žáků, 94 % 15letých žáků a 100% 16letých žáků (toto číslo může být zkresleno, jelikož se výzkumu účastnili pouze tři žáci této věkové kategorie). Z počtu 378 žáků, kteří sdílí své jméno a příjmení, je přesně 50 % (189) dívek i chlapců.

Druhým nejčastějším údajem, který zkoumaní žáci dle výzkumu uvádí, je fotografie obličeje. Tu zveřejňuje 71 % všech dotázaných, z nichž je 54 % (165) dívek a 46 % (142) chlapců. Třetí místo nejčastěji uváděného údaje pak obsadil e-mail s 63 % oslovených žáků. E-mail je, stejně jako jméno a příjmení, na mnoha profilech považován za povinný. Žádný z těchto údajů však uvádět nemusíme, pokud sami nechceme. Například Facebook nám automaticky vygeneruje svůj e-mail s koncovkou @facebook.com, a tudíž svůj pravý e-mail nemusíme vůbec zadávat nebo jej můžeme nastavit pro viditelnost „pouze já“.

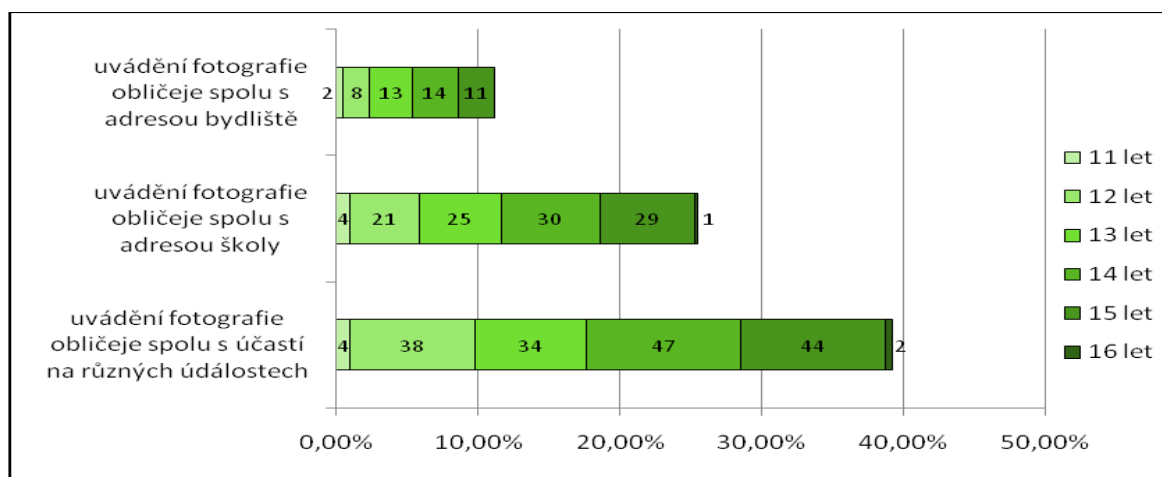
Potvrzování své účasti na různých událostech je fenoménem poslední doby především díky Facebooku. Události a různé akce jsou zde vytvářeny jak k soukromým tak k veřejným účelům. Zakládány jsou oficiální pozvánky na nejrůznější koncerty, sportovní a kulturní akce, soutěže, protestní pochody a další. Každý si zde pak může vytvořit také svou vlastní událost, na kterou může pozvat kohokoliv ze svých přátel, jako jsou oslavy narozenin či různé výlety. Pravdou je, že prostřednictvím Facebooku mají tyto události výbornou propagaci a dozví se o nich mnohem větší množství lidí než například z novin, časopisů či internetových stránek. Já osobně mám právě v této chvíli na Facebooku pozvánku na veletrh pracovních příležitostí Worco, pozvánku na férovou snídani v Olomouci, pozvánku na slavnostní otevření nejmenované kavárny, pozvánku na oslavu narozenin mé kamarádky, pozvánku na akci Color Run či pozvánku na Avon pochod proti rakovině prsu. Všechny tyto události navštívím moc ráda, a jsem si jista, že bez Facebooku bych se o nich nedozvěděla buď vůbec, nebo velmi těžko. Potvrzení, že se dané události dotýčný zúčastní, však může být velkým přínosem pro potencionální internetové útočníky, kteří díky pouhému „zúčastním se“ vědí přesně kde a přesně kdy se daná osoba bude nacházet. Takové potvrzení své účasti uvádí 39 % dotázaných žáků, z nichž je téměř stejný počet chlapců jako dívek. Pro příští výzkum by bylo vhodné zjistit také, zda tito žáci mají svůj facebookový profil nastavený jako veřejný či ne.

Adresu školy pak uvádí 31 % a adresu bydliště 12 % dotázaných žáků. Adresu školy uvádí častěji dívky než chlapci (57 % dívek ku 43 % chlapců) a adresu bydliště naopak sdílí častěji chlapci než dívky (60 % chlapců ku 40 % dívek). Uvádění těchto dvou údajů je nebezpečné ze stejného důvodu, jako potvrzování účasti na událostech. Dovolím si tuto situaci vztáhnout opět na prostředí Facebooku, jelikož je stále tou nejvyužívanější sociální sítí dnešní doby. Pokud tedy máme nastaven profil jako veřejný, nebo máme mezi facebookovými přáteli jedince, které osobně neznáme, potencionální útočník ihned vidí, kde můžeme být k zastizení. Rodné číslo, které by mělo být absolutně soukromým údajem, pak uvádí na svém profilu 5 % zkoumaných žáků.

Své instant messengery, mezi které řadíme především ICQ a Skype, uvádí na svém profilu 28 % žáků. Důvodem tohoto nevelkého procenta je, dle mého názoru, již zmíněný fakt, že tyto aplikace jsou již zastaralejší a jsou nahrazovány převážně Messengerem prostřednictvím Facebooku. Ten se, na rozdíl od jiných instant messengerů, nikam neuvádí a automaticky existuje spolu s facebookovým účtem. Telefonní číslo pak sdílí 21 % žáků, z nichž je mnohem více chlapců (64 %) než dívek (36 %). Skrýt a neudávat své telefonní číslo je v dnešní době mnohem složitější než dříve, jelikož díky mobilnímu internetu můžeme navštívit všechny servery také prostřednictvím mobilu. Mnoho z těchto serverů nám pak nabízí synchronizaci s naším telefonním číslem, kterou však můžeme také upravit aby naše telefonní číslo bylo neveřejným údajem.

Otázky na sdílení PIN kódu kreditní karty a hesla k e-mailovému účtu byly spíše kontrolní, zda zkoumaní jedinci nepojali vyplňování dotazníku jako zábavu a nezkreslovali údaje. PIN kód kreditní karty neuvádí na svém profilu, dle očekávání, žádný z žáků. Překvapující však je, že se objevili 4 jedinci (1 % dotázaných), kteří uvádí své heslo k e-mailovému účtu. Jelikož mi tato skutečnost přišla málo pravděpodobná, důkladně jsem tyto čtyři dotazníky prozkoumala, zda se zde nenachází ještě jiné extrémní či scestné informace. Všechny čtyři dotazníky však byly vyplněny důkladně i včetně otevřených otázek a nebyly zde objeveny žádné známky nějakého zkreslení.

U této otázky pak byly zkoumány tři rizikové faktory, které by mohly pomoci potencionálním útočníkům vypátrat svou oběť. Jedná se o skutečnost, kdy dítě uvádí na svém profilu svou fotografii obličeje spolu s adresou bydliště, fotografii obličeje spolu s adresou školy, nebo fotografii obličeje spolu s účastí na různých událostech. Množství výskytu těchto rizikových faktorů, včetně věkové struktury, je zaznamenáno na uvedeném grafu.

Graf č. 6- Výskyt rizikové kombinace osobních údajů

Dle grafu je jasně viditelné, že **nejčastěji se vyskytuje situace, kdy dítě sdílí svou fotografii obličeje spolu s účastí na nějaké události**. Nebezpečí spojení těchto dvou údajů totiž velkému množství dětí nejspíš ještě zcela nedochází a uvádí je celých 39 % (169) dotázaných žáků. Oproti tomu o nebezpečí uvádění svého bydliště spolu s fotografií obličeje má povědomí již více dětí, a zveřejňuje je spolu již „jen“ 11 % (48) oslovených žáků. Potvrzení účasti na určité události však poskytuje potencionálnímu útočníkovi informaci o tom, kde přesně a v jakém čase se bude dítě nacházet. Pravdou také je, že pokud případný útočník dítě osloví na nějaké akci, bude dítě pravděpodobně méně opatrnější, než kdyby ho oslovil před domem. Fotografie obličeje spolu s adresou školy pak uvádí jedna čtvrtina, tedy 25 % zkoumaných žáků. Věková struktura těchto rizikových faktorů je jasně viditelná na výše uvedeném grafu, přičemž zda mezi danými věkovými skupinami a ochotou sdílet tyto nebezpečné osobní údaje existuje statisticky významný vztah, bude zkoumáno níže.

U této otázky tedy ověřujeme třetí hypotézu a statistickým testem nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku zjišťujeme, zda mezi věkem zkoumaných žáků a ochotou sdílet rizikovou kombinaci osobních údajů existuje závislost nebo ne.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy

H_0 – Mezi věkem zkoumaných žáků a ochotou sdílet rizikovou kombinaci osobních údajů neexistuje závislost.

H_A – Mezi věkem zkoumaných žáků a ochotou sdílet rizikovou kombinaci osobních údajů existuje závislost.

Předpokládáme, že mladší žáci, ve věku 11-13 let uvádějí na internetu rizikovou kombinaci osobních údajů častěji než starší žáci ve věku 14-16 let, jelikož mladší děti jsou obecně důvěřivější a naivnější než děti starší. Na základě testu nezávislosti chí-kvadrát tedy rozhodneme, zda existuje souvislost mezi věkem zkoumaných žáků a ochotou takové údaje poskytnout. Výsledky dotazníkového šetření nejdříve zapíšeme do kontingenční tabulky, ze které vypočítáme testové kritérium. Vypočítané testové kritérium nakonec srovnáme s kritickou hodnotou testového kritéria pomocí statistických tabulek.

Kontingenční tabulka

	Fotografie obličeje spolu s adresou bydliště	Fotografie obličeje spolu s adresou školy	Fotografie obličeje spolu s účastí na událostech	Σ
mladší žáci (11-13 let)	23 (21,9)	50 (50,1)	76 (77,0)	149
starší žáci (14-16 let)	25 (26,1)	60 (59,9)	93 (92,0)	178
Σ	48	110	169	327

Jestliže vypočítáme testové kritérium
$$x^2 = \frac{(P-O)^2}{O}$$
 pro každou hodnotu kontingenční tabulky zvlášť a tyto hodnoty následně sečteme, získáme celkové testové kritérium $x^2 = 0,125$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s kritickou hodnotou uvedenou ve statistických tabulkách, přičemž pro hladinu významnosti 0,05 a stupeň volnosti 2 je dána kritická hodnota 5,991. Jak můžeme pozorovat, vypočítaná hodnota je markantně nižší než hodnota kritická, tudíž nemůžeme odmítnout nulovou hypotézu. Ve sdílení osobních údajů tedy mezi předem stanovenými věkovými kategoriemi neexistují žádné statisticky významné rozdíly a můžeme konstatovat, že věk na ochotu sdílet osobní informace nemá absolutně vliv.

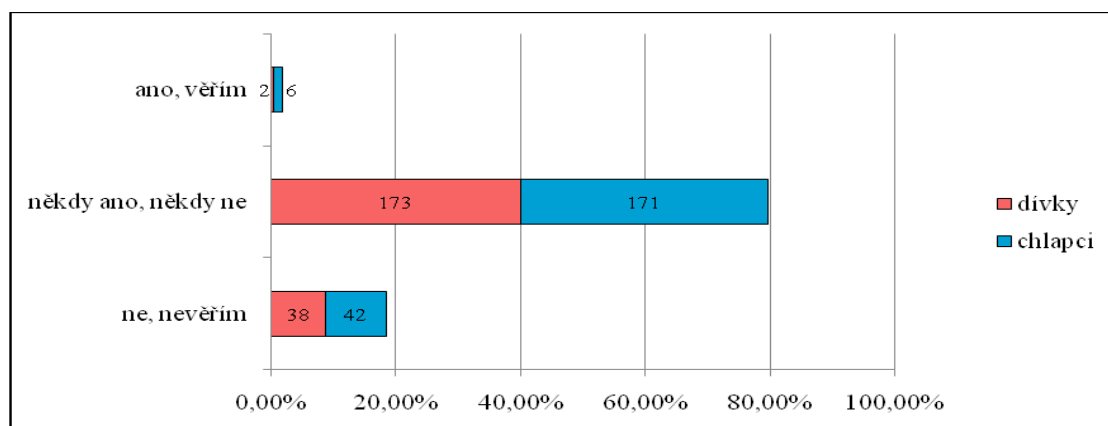
Třetí hypotéza se nám tedy nepotvrdila. Mladší žáci nesdílejí rizikovou kombinaci osobních údajů častěji než starší žáci. Vlastní výzkum dokonce poskytl data, ze kterých je viditelné, že starší žáci naopak uvádějí o něco více osobních údajů a rizikových kombinací údajů než žáci mladší.

5.1.6 Vnímání pravdy na internetu

Rozpoznat pravdu a lež v prostředí internetu je velmi nelehkým úkolem jak pro nás dospělé, tak zejména pro děti. Děti ještě během svého krátkého života neměli tolik možností prožít zklamání, a dojít k tomu, že věřit lidem se mnohdy nevyplácí. Jsou důvěřiví a ne vždy si uvědomují riziko anonymity internetu, která umožňuje komukoli být kýmkoli. Internet poskytuje možnost vylepšit své vlastní já, vytvořit si zde profil jistého alter ega, které nemusí mít stejné povahové rysy, jaké máme v reálném světě. Někdo, kdo působí v prostředí internetu jako extrovert, který se baví životem, může být ve skutečnosti introvert v depresích, který se schovává za tuto „pohodářskou“ masku.

Oficiální výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu uvádí, že 2,49 % dětí věří tomu, co jim o sobě lidé na internetu říkají a 33,02 % dětí mluví na internetu

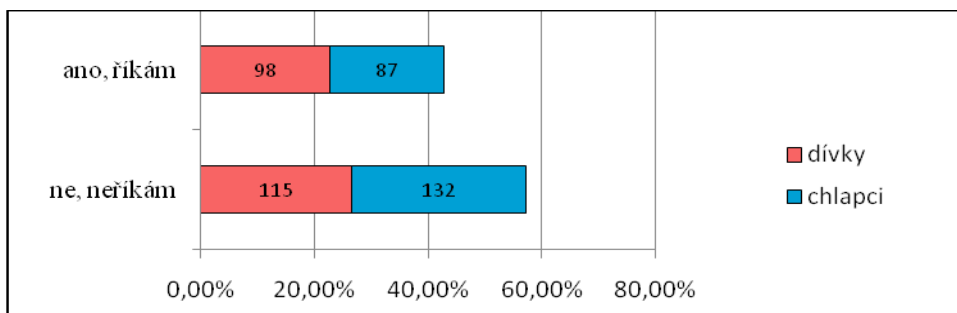
vždy pravdu.⁸⁶ Data vyhodnocená z našeho výzkumu, můžeme pozorovat na dvou příložených grafech.

Graf č. 7- Věříš tomu, co ti lidé na internetu o sobě říkají?

První z těchto grafů se věnuje otázce důvěry dotázaných žáků v to, co jim lidé na internetu sdělují. Uklidňující pro nás může být fakt, že z počtu 432 dotázaných žáků se vyskytly **pouze dvě dívky a šest chlapců**, kteří **zcela věří v to, co jim o sobě na internetu druzí lidé sdělují**. Tito „důvěřivci“ představují necelá dvě procenta všech oslovených žáků, ale když se zamyslíme, pořád je to osm zaslepených dětí. Jak je uvedeno výše, podobný výsledek důvěřivých dětí byl zaznamenán také v oficiálním celonárodním výzkumu, konkrétně 2,49 % dětí. Naprostá většina žáků (80 %) pak zvolila „zlatou střední cestu“, tedy že někdy věří a někdy nevěří. Pod tímto si však můžeme představit prakticky cokoli a hranice dětské důvěry a nedůvěry jsou nejasné. Zde se objevuje velká příležitost pro další zkoumání, které by se touto otázkou mohlo zabývat podrobněji – tedy jaké jsou hranice této příležitostné důvěry, jak poznají, když jim někdo lže, zda si sdělené informace ověřují atd. Zcela nedůvěřivých žáků, kteří si uvědomují nereálnost a možnost zkreslení virtuálního světa, je 19 % z celkového počtu dotázaných.

86 Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013. In: *Bezpečnýinternet* [online]. 2014 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: http://www.bezpecnyinternet.cz/ke-stazeni/bezpecny_internet_prezentace.pdf

Graf č. 8- Říkáš ty při komunikaci na internetu vždy pravdu?

Vzhledem k tomu, že informacím sdělených prostřednictvím internetu věří necelá dvě procenta dotázaných žáků je výsledek **43 % dětí, kteří říkají na internetu vždy pravdu**, poněkud zarážející. Oficiální statistiky hovoří o 33,02 %, tudíž zde bylo získáno o deset procent větší podíl těch co na internetu nelžou. 57 % všech dotázaných pak přiznalo, že na internetu pravdu neříká. Pokud tuto nadpoloviční většinu těch, kteří pravdu na internetu neříkají, srovnáme s 19 % těch, kteří na internetu informacím nevěří, dostaneme 38 % zkoumaných dětí, kteří pravdu neříkají, ale informacím alespoň někdy věří.

Poznat, kdy na internetu někdo lže a kdy říká pravdu je mnohem složitější než v realitě. Není možné pozorovat řeč těla dotyčného, která kolikrát prozradí více než slova. V prostředí virtuálního světa také vládnu emotikony neboli smajlíci, které mají vyjadřovat pocity pisatele. Není však výjimkou, že píšeme smějícího se smajlíka, a přitom se nesmějeme, usmívajícího se smajlíka, a přitom jsme smutní, či zamračeného smajlíka, a přitom se nemračíme. Na internetu tedy dáváme najevo ostatním nějaké své pocity, které však sami v realitě nemusí cítit, což by si měl každý uživatel internetu uvědomovat.

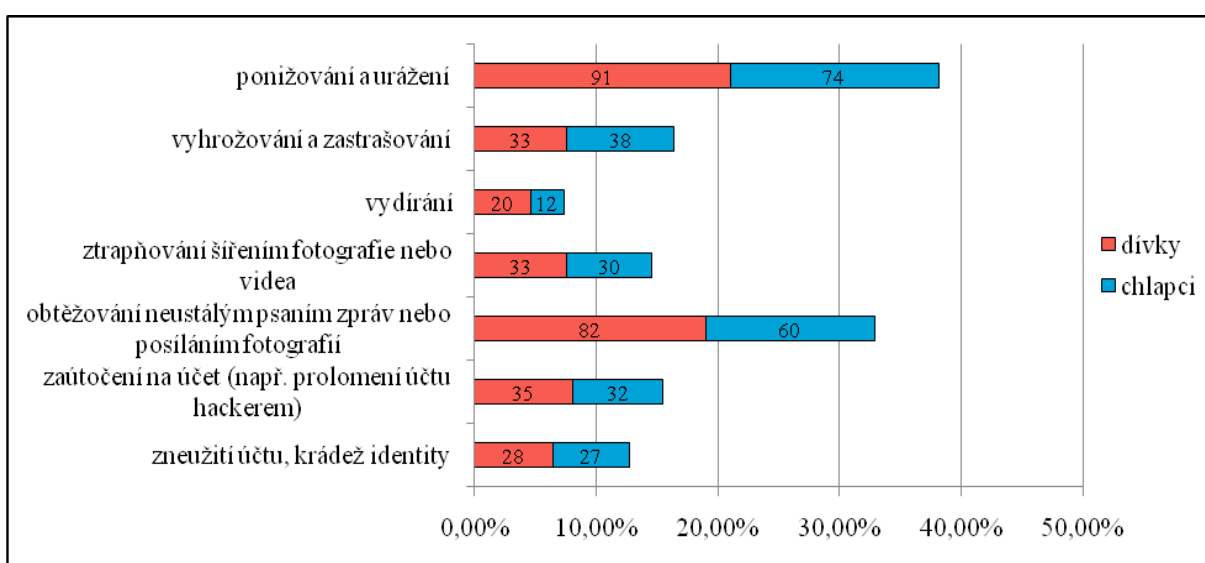
5.1.7 Setkání se s negativními situacemi na internetu

Internet bohužel přináší do našeho života mnohá rizika, se kterými se musíme potýkat. U dětí se dle výzkumů neustále zvyšuje agresivita.⁸⁷

Oficiální Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013 zkoumá 9 forem útoku spadajících do oblasti kyberšikany. Konkrétně se jedná o verbální útoky, se kterými se oficiálně setkala 33,44 % českých dětí, průnik na účet (32,58 % dětí), obtěžování prozváněním (24,08 % dětí), vyhrožování a zastrasování (17,38 % dětí), ponižování a

⁸⁷ KARÁSKOVÁ, I., FROUZOVÁ K. Agresivita malých dětí stoupá, problémy řeší každá pátá školka. *Zpravy.idnes* [online]. 2012 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/agresivita-deti-ve-skolkach-dpp-/domaci.aspx?c=A120531_215233_domaci_brm

ztrapňování šířením fotografie (10,85 %), krádež identity (10,09 % dětí), vydírání (7,33 % dětí), ponižování a ztrapňování šířením videa (5,58 % dětí) a ponižování a ztrapňování šířením audia (3,69 % dětí).⁸⁸ Z uvedených devíti forem útoku jsme u této otázky vycházeli, přičemž tyto formy útoku byly decentně upraveny. Konkrétně body ponižování a ztrapňování šířením fotografie, ponižování a ztrapňování šířením videa a ponižování a ztrapňování šířením audia byly spojeny do jednoho útoku a bod obtěžování prozváněním byl zaměněn za obtěžování neustálým psaním zpráv nebo posíláním fotografií, což nám přišlo údernější. Po těchto úpravách bylo tedy u dané vzorku respondentů zkoumáno následujících sedm negativních situací.

Graf č. 9- Setkal/a ses na internetu někdy s těmito situacemi?

Graf nám ukazuje, že **nejčastěji z uvedených negativních situací se děti v našem výzkumu setkávají s ponižováním a urážením**. Celkem se s tímto setkala 38 % dotázaných žáků, z nichž je mírně nadpoloviční většina dívek. Ponižování a urážení někoho na internetu však může mít nejrůznější rozměry a podoby. Někdo se může setkat jen s určitým rádobou vtipným pošťuchováním, které sice určitě není příjemné, ale také není myšleno jako útok. Někdo pak může zažít ostrý útok proti vlastní osobě, který zcela podkope jeho postavení i vlastní sebehodnocení. Podobné číslo (33,44 %) vyšlo také, jak je zmíněno výše, v celonárodním výzkumu.

⁸⁸ Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013. In: *Bezpečnýinternet* [online]. 2014 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: http://www.bezpecnyinternet.cz/ke-stazeni/bezpecny_internet_prezentace.pdf

S vyhrožováním a zastrašováním, které už nesporně nejde provozovat jako pouhý žert a útočník zde musí projevit svou aktivitu a jasně dominantní postavení, se setkala 16 % všech respondentů. V oficiálních statistikách je pak výsledek opět podobný, konkrétně 17,38 % českých dětí, které se s touto negativní situací někdy setkaly. Vydírání, které představuje jakousi radikální podobu vyhrožování a zastrašování, pak v našem výzkumu získalo pozici nejméně časté negativní situace. Jedná se o **7 % dotázaných žáků, kteří se s vydíráním přes internet někdy setkali**. Toto procento je sice malé, nicméně vzhledem k velké vážnosti takového útoku nijak uspokojující. Lze konstatovat, že jen v Uničově se nachází 32 dětí, které byly na internetu někdy někým vydírány. Kolik dětí to pak může být v Olomouckém kraji a kolik v České republice? Zkusme počítat... Oficiální statistiky představily opět téměř totožné procento (7,33 %) vydíraných dětí. A zde je odpověď na naši otázku. Celonárodního výzkumu se účastnilo 21 372 českých dětí, což znamená, že těch, co bylo přes internet někdy vydíráno, bylo 1 567.

Se ztrapňováním pomocí šíření fotografie nebo videa se setkala 15 % respondentů. Tato podoba útoku může mít opět velmi různé rozměry. Svou nepovedenou fotografii má nejspíš každý a mnoha lidem se možná i stalo, že tuto fotografii nějaký kamarád-vtipálek sdílel či přeposílal jako velmi zábavný materiál. Pokud se takový váš materiál někde objeví, je dobré se tomu zasmát a doufat, že to dotyčného brzy omrzí. Anebo lépe – nepřidávat na internet nic, co bychom nechtěli aby někdo později našel a dobře se nad tím bavil. Pokud takové přeposílání po krátké době ustane, nejedná se o nic vážného. Šíření ztrapňující fotografie či videa však může mít podobu také ostrého útoku s velmi kompromitujícím materiálem, který může být prostředkem kyberšikany. Celonárodní výzkum pak uvádí dohromady 16,43 % českých dětí, které byly ztrapňovány šířením fotografie a šířením videa.

Obtěžování neustálým psaním zpráv nebo posíláním svých fotografií se umístilo jako druhý nejčastější útok. Celkem 33 % dotázaných žáků takovou negativní situací na internetu někdy zažilo. Z tohoto počtu 142 žáků se jedná o 58 % dívek a 42 % chlapců. Obtěžování prozváněním, které je uváděno v oficiálním celonárodním výzkumu zažilo 24,08 % českých dětí. Samotné prozvánění už v dnešní době není tak oblíbené a aktuální, jedinci na sebe upozorňují spíše „šťoucháním“ na Facebooku či rovnou psaním zpráv nebo právě posíláním svých fotografií. Proto jsme se rozhodli zkoumanou otázku trochu pozměnit, čímž jsme pravděpodobně získali větší procento jedinců, kteří se s takovým obtěžováním někdy setkali, než je uváděno v oficiální statistice.

Poslední dvě negativní situace, tedy prolomení účtu a krádež identity zaznamenalo velmi podobné procento respondentů. Celkem 16 % zkoumaných žáků někdy zažilo útok na účet a 13 % žákům byl účet někdy zneužit a byla jim tak ukradena identita. Rozdělení chlapců a dívek je pak u obou těchto otázek prakticky rovnoměrné. Oficiální statistiky pak na rozdíl od našeho výzkumu u těchto dvou útoků uvádí dvě zcela odlišná čísla. Jedná se o 32,58 % českých dětí u průniku na účet a 10,09 % dětí u krádeže identity.

Ani s jednou uvedenou negativní situací se pak nesetkalo 39 % (169) všech dotázaných respondentů, z nichž je 56 % chlapců a 44 % dívek. 61 % zkoumaných žáků se tedy setkalo alespoň s jednou takovou situací. Zkoumána zde byla také otázka, kolik respondentů se setkalo se třemi a více formami útoku na internetu. Samozřejmě se nedá konstatovat, že kdo se setkal se třemi z uvedených situací, prožil kyberšikanu. Na takovéto tvrzení by muselo být proveden mnohem podrobnější výzkum na základě již stanovených diagnostických kritérií. Nevíme, do jaké míry byly dané negativní situace závažné a jakým způsobem probíhaly. Jeden jedinec by mohl zakroužkovat pět kladných odpovědí, přičemž by se o kyberšikanu jednat nemuselo, a druhý by mohl zvolit pouze jednu kladnou odpověď, která by pod sebou však skrývala hluboké rány a nevyvratitelný projev kyberšikany. Můžeme však konstatovat fakt, že **87 (20 %) dotázaných se již setkalo se třemi a více formami internetového útoku**, což představuje již poněkud znepokojující záležitost. Z těchto jedinců s jistě velmi nepříjemnými zážitky je pak 56 % dívek a 44 % chlapců.

5.1.8 Komunikace s neznámými lidmi na internetu

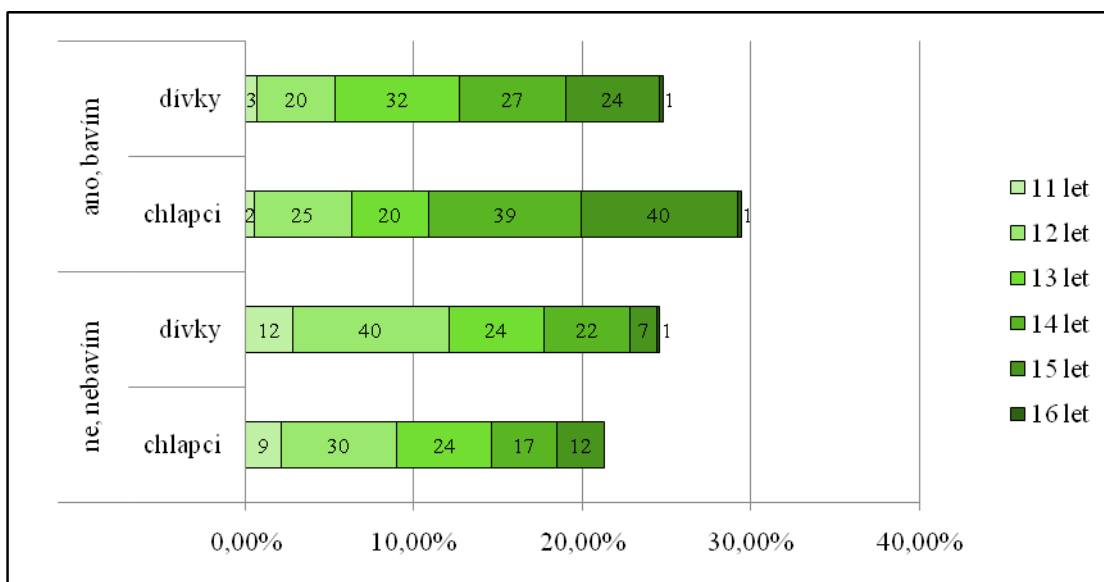
Většina uživatelů dnes využívá internet ke komunikaci s ostatními lidmi. Měli bychom si však být vědomi, že založit si falešný profil mladé pohledné dívky nebo sympatického chlapce je je nesmírně jednoduché. Pokud taková „pěkná dívka“ pošle žádost o přátelství mladému, v realitě ne příliš oblíbenému, chlapci a ještě ji doplní o nějaký lichotící komentář, chlapec je z takového zájmu radostí bez sebe a žádost o přátelství této „dívky“ potvrdí. Potencionální útočník pak za touto dívčí maskou získá přístup ke všem osobním informacím, které dotyčný na svém účtu uvádí a stává se tak velmi zranitelným.

Oficiální Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013 uvádí, že v České republice je 53,16 % dětí, kteří na internetu komunikují s neznámými lidmi.⁸⁹

89 Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013. In: *Bezpečnýinternet* [online]. 2014 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: http://www.bezpecnyinternet.cz/ke-stazeni/bezpecny_internet_prezentace.pdf

Mezinárodní výzkum EU Kids Online z roku 2011 však uvádí pouze 25 % 11-16letých žáků, kteří komunikují s lidmi, které neznají v reálném světě. Velmi výrazný je zde však rozdíl ve věkové struktuře, který představuje 19 % 11-12letých, 23 % 13-14letých a 33 % 15-16letých dětí, které komunikují s lidmi, které tváří v tvář neznají.⁹⁰

Výsledky tohoto výzkumu byly zaznamenány do přehledného grafu.

Graf č. 10- Bavíš se na internetu také s lidmi, které neznáš osobně?

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že **s neznámými lidmi na internetu komunikuje celkem 54 % (234) respondentů**, což je téměř totožné číslo prezentované oficiálním výzkumem pro Českou republiku (53,16 %). Z žáků, kteří jsou v kontaktu s lidmi, které neznají v reálném životě, komunikuje o něco málo více chlapců než dívek (54 % chlapců ku 46 % dívek). **Chlapci jsou na internetu snazším cílem než dívky**, což uvedl v rámci dokumentárního filmu *Seznam se bezpečně 3* skauský vedoucí Martin Mertl, který má na svědomí na čtyři desítky znásilněných dětí.⁹¹ Dívkám se totiž nebezpečí spojované s mužským pohlavím, které je může kdekoliv, ať už na internetu nebo v reálném světě, potkat, vtouká od malička do hlavy. To pak způsobuje, že jsou dívky méně důvěřivější a obecně mají větší rezervy vůči mužskému pohlaví. Na chlapce se však v těchto preventivních opatřeních stále

90 Risks and safety on the internet. In: *EU Kids Online* [online]. 2011 [cit. 2015-05-21]. ISSN 2045-256X. Dostupné z: [http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIRReports/D4FullFindings.pdf](http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIRReports/D4FullFindings.pdf) s. 5

91 *Seznam se bezpečně* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.seznamsebezpecne.cz/>

poněkud zapomíná. Dospívající dívky rodiče většinou hlídají jako oko v hlavě, dávají jim rady, co na ně kde může čekat, kdežto chlapci mají převážně volné pole své působnosti. Toto pak způsobuje, že chlapci mají mnohem menší zábrany, tím spíše pokud je osloví "nějaká pěkná dívka". Když chlapci, který právě poznává svou sexualitu, pak taková "dívka" pošle na příklad nějaké "své" erotické materiály, je možné, že chlapec "dívce" takové materiály oplátí, aby příště viděl ještě víc.

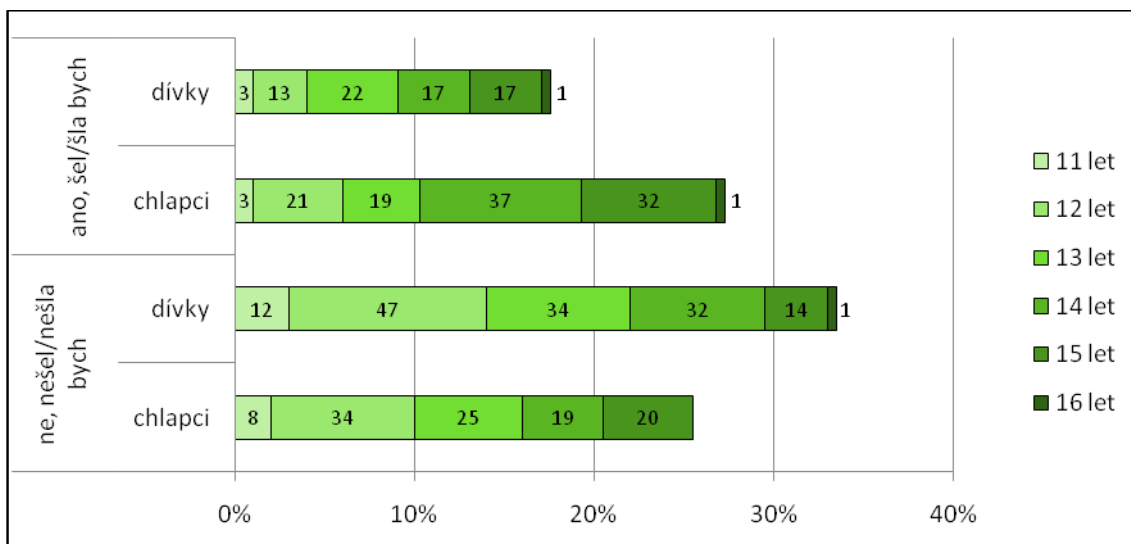
Pokud se podíváme na věkovou strukturu žáků, kteří na internetu komunikují s neznámými lidmi, uvidíme, že takto komunikují spíše starší děti ve věku 14-16 let. Konkrétně se jedná o 20 % 11letých dívek a 18 % 11letých chlapců, 33 % 12 letých dívek a 42 % 12letých chlapců, 57 % 13letých dívek a 45 % 13letých chlapců, 55 % 14letých dívek a 70 % 14letých chlapců, 77 % 15letých dívek a 77 % 15letých chlapců a 1 dívku a 1 chlapce z 16letých (údaje neuvádím v procentech, jelikož se výzkumu účastnili pouze tři 16letí žáci a procentuální výsledky by byly zkreslené). Za nejvíce rizikové tedy v této oblasti můžeme považovat skupiny 14letých a 15letých chlapců a 15letých dívek. V těchto třech skupinách žáků se nachází vždy více jak 70 % jedinců, kteří komunikují na internetu s lidmi, které neznají v reálném životě.

5.1.9 Ochota jít na schůzku s neznámým člověkem z internetu

Kybergrooming, při kterém jde útočníkovi o to vylákat svou oběť na osobní schůzku, je jednou z nejzávažnějších hrozeb dnešního internetového světa. Děti jsou bohužel stále velmi důvěřiví a ochota setkat se s člověkem, kterého znají jen přes internet, je stále obrovská. To potvrzuje celonárodní Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013, který uvádí, že celých 35,98 % všech respondentů by bylo ochotno jít na osobní schůzku s „kamarádem“ z internetu, pokud by je o ni požádal.

Martin Kožíšek, autor projektu Seznam se bezpečně a manažer internetové bezpečnosti v Seznam.cz uvádí, že děti ještě stále považují internetové prostředí za bezpečné a mají sklon věřit „lidem“ na druhé straně. Neuvědomují si, že důvěřovat každé falešné identitě, jako by byla skutečná, se jim může velmi vymstít.⁹²

92 Odstrašující video ukazuje, jak loví pedofilové. *Novinky* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/internet-a-pc/bezpecnost/371229-odstrasujici-video-ukazuje-jak-lovi-pedofilove.html>

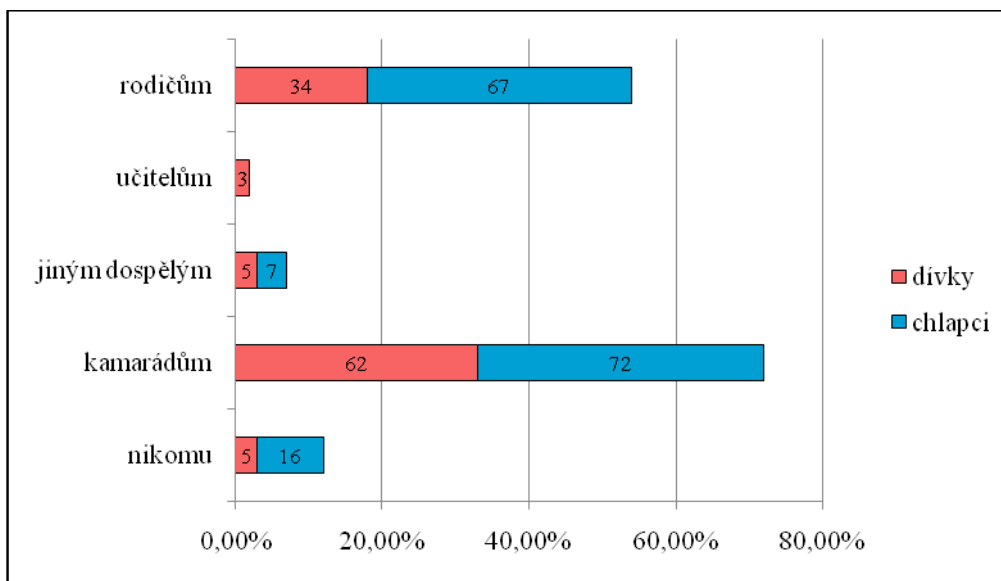

Graf č. 11- Pokud by tě internetový známý/kamarád požádal o osobní schůzku, šel/šla bys na ni?

Jak můžeme vidět na grafu, **chlapci jsou opravdu mnohem ochotnější v realizaci osobní schůzky s "kamarádem" z internetu než dívky.** Ze 186 žáků (43 % z celkového počtu), kteří by šli na osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu, je 61 % chlapců a 39 % dívek. To nám ukazuje, že chlapci jsou skutečně mnohem důvěřivější než dívky a riziko osobní schůzky s cizím člověkem si ke svému chlapeckému pohlaví nevztahují. To se nám potvrdilo u následující otázky týkající se názoru na rizikovost schůzky s internetovým kamarádem.

Dle věkové struktury jsou za rizikové považovány zejména skupiny 14 a 15letých chlapců. U dívek jsou procenta ochotných realizovat takovou osobní schůzku mnohem menší než u chlapců – konkrétně jde o 20 % 11letých, 22 % 12letých, 39 % 13letých, 35 % 14letých, 56 % 15letých a jednu ze dvou 16letých dívek. U chlapců jsou tato procenta mnohem vyšší – 27 % 11letých, 38 % 12letých, 43 % 13letých, dokonce 66 % 14letých a 62 % 15letých chlapců a jeden 16letý chlapec.

U této otázky bylo u 186 žáků, kteří by byli ochotni osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu realizovat, zkoumáno také to, komu by o takové případné schůzce řekli. Jedná se tedy pouze o ty jedince, kteří na předchozí otázku "Pokud by tě internetový známý/kamarád požádal o osobní schůzku, šel/šla bys na ni?" odpověděli "ano".

Graf č. 12- Komu bys o takové schůzce řekl/a? (možno více odpovědí)

Z grafu jasně vyplývá, že **nejvíce žáků, ochotných schůzku realizovat, by se svěřilo svým kamarádům nebo sourozencům pod 18 let.** Konkrétně se jedná o 72 % (134) těchto žáků, z nichž je mírně nadpoloviční většina (54 %) chlapců. U této otázky bylo respondentům umožněno volit více odpovědí, neznamená tedy, že 72 % z takto ohrožených žáků by se svěřilo JEN kamarádům nebo sourozencům do 18 let. Mnoho z nich by se se schůzkou svěřilo kamarádům nebo sourozencům do 18 let a ještě někomu jinému, například rodičům či jiným dospělým. Skutečnost, že by se dotázaní žáci svěřili pouze kamarádům a nikomu jinému, jsme však považovali za rizikový faktor, tudíž jsem se na něj blíže zaměřili. **Objevilo se 58 žáků, kteří by o dané schůzce řekli jen a pouze kamarádům,** což představuje 43 % z těch, kteří by o takové schůzce řekli kamarádům, 31 % ze všech, kteří by byli takovou schůzku ochotni realizovat a 13 % z celkového počtu všech respondentů.

Více jak polovina respondentů, která by šla na schůzku s internetovým „kamarádem“ by se svěřila svým rodičům. Zde se objevuje velmi pozoruhodný rozdíl mezi danými pohlavími. Chlapci, kteří, jak jsem uvedla výše, více na internetu komunikují s neznámými lidmi a jsou ochotnější realizovat osobní schůzku s nimi, se naopak svěřují rodičům mnohem častěji než dívky. Ze 101 žáků, kteří by rodičům o plánované schůzce řekli, je 66 % chlapců a 34 % dívek.

6 % z žáků, kteří by absolvovali osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu, zvolilo možnost, že by se svěřilo jiným dospělým. Učitelům by se pak ze 186 žáků svěřily pouze 3 dívky. Bohužel se v průběhu výzkumného šetření objevilo také **21 žáků, kteří by na**

takovou schůzku klidně šli a neřekli o tom nikomu. Tato varianta je zcela nejrizikovější. 16 chlapců a 5 dívek z Uničova nespatřuje hrozbu v tom, sejít se s člověkem z internetu, kterého osobně neznají a nikomu o této schůzce neříct.

Pokud srovnáme výsledky našeho výzkumu s celonárodním Výzkumem rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013, najdeme menší rozdíly. Tato oficiální statistika uvádí, že kamarádům nebo sourozencům do 18 let by se svěřilo 58,70 % českých dětí (naš výzkum uvádí 72 %) , rodičům by se svěřilo 41,06 % dětí (naš výzkum uvádí 54 %) a učitelům 3,00 % dětí (naš výzkum uvádí necelá 2 %).

U otázky týkající se ochoty dětí setkat se s neznámým člověkem z internetu osobně ověřujeme třetí hypotézu. Statistickým testem dobré shody chí-kvadrát pak zjišťujeme, zda existuje závislost mezi pohlavím a četností dotázaných, kteří by šli na takovou osobní schůzku.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy

H_0 – U jednotlivých zkoumaných pohlaví neexistují statisticky významné rozdíly v ochotě jít na osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu.

H_A – U jednotlivých zkoumaných pohlaví existují statisticky významné rozdíly v ochotě jít na osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu.

Předpokládáme, že dívky jsou v ochotě realizovat osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu opatrnější než chlapci. Tento předpoklad byl vyvozen zejména z obecného faktu, že na dívky je ohledně bezpečnosti ze všech stran mnohem více apelováno než na chlapce a také z vyjádření kybergroomera Martina Mertla, který má na svědomí na čtyři desítky znásilněných dětí a sám uvedl, že chlapci mu naskytli mnohem více příležitostí pro útoky než dívky.⁹³ Na základě testu dobré shody chí-kvadrát tedy rozhodneme, zda existuje statisticky významný vztah mezi pohlavím zkoumaných žáků a ochotou realizovat osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu.

93 *Seznam se bezpečně* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.seznamsebezpecne.cz/>

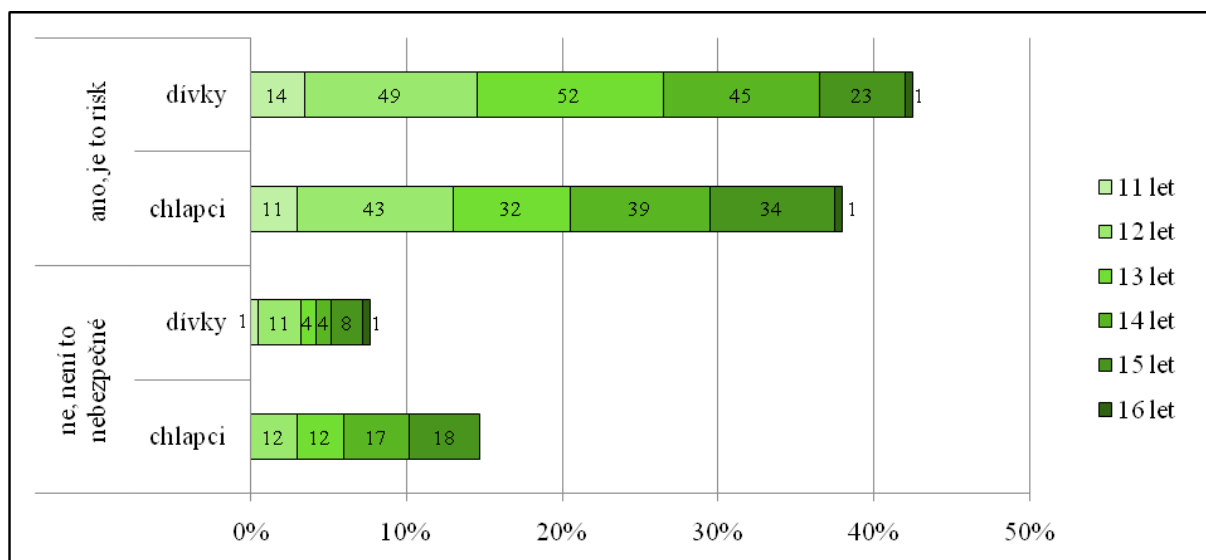
Pohlaví	Počet žáků v kategorii	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	$P-O$	$(P-O)^2$	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Chlapci	219	113	93	20	400	4,301
Dívky	213	73	93	-20	400	4,301
	Σ 432	Σ 186	Σ 186			Σ 8,602

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že bylo vypočítáno testové kritérium $\chi^2=8,602$. Testové kritérium χ^2 jsme následně srovnali s kritickou hodnotou nalezenou ve statistických tabulkách. Pro hladinu významnosti 0,05 a stupeň volnosti 1 je uvedena kritická hodnota 3,841. Vzhledem k tomu, že je vypočítaná hodnota χ^2 větší než hodnota kritická, je možné odmítnout nulovou hypotézu a přijmout hypotézu alternativní. Mezi zkoumanými znaky byla prokázána statisticky významná souvislost, což znamená, že pohlaví má nesporně vliv na ochotu absolvovat osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu.

Potvrdil se tedy náš předpoklad, že **chlapci jsou v komunikaci s neznámými lidmi na internetu důvěřivější**. To je dáno však také lidskou mentalitou, jelikož se předpokládá, že muž se o sebe tak nějak vždy musí umět postarat sám. Kdežto na děvčátka se již od mala apeluje „*Nebav se s cizími lidmi*“, „*Nechod' večer nikam sama*“, „*Dávej pozor s kým se bavíš*“. Dívky jsou pak opatrnější, a když zažijí situaci, kdy se jim něco zcela nezdá, mohou si vzpomenout právě na tato slova svých rodičů a blízkých. Chlapci, kteří tato slova slyšeli určitě méně často jak dívky, nebo dokonce vůbec, si je nemají moc šancí vybavit. Faktem také je, že dospívající chlapci mnohem bouřlivěji prožívají svou vlastní sexualitu. Jsou, jak se říká, „nadrženější“, navštěvují častěji stránky s erotickou tematikou a velmi se zajímají o ženské tělo. Když se jim tedy na internetu naskytne příležitost vidět dívčí nahé tělo (kybergroomer většinou odešle několik takových falešných fotografií) za to, že pošle na oplátku takové své fotky, je zde větší riziko, že to udělá, než u dívek. Velkou příležitostí bychom zde viděli právě v realizaci preventivních programů zaměřené spíše na chlapce, kteří tuto problematiku vztahují stále spíše na dívčí pohlaví.

5.1.10 Názor na rizikovost schůzky s neznámým člověkem z internetu

Názor na rizikovost schůzky se pojí s předchozími dvěma otázkami výzkumu. Zjišťovalo se zde, kolik zkoumaných žáků vidí hrozbu v tom, že by se sešli s někým, koho v reálném životě neznají. U těch, kteří hrozbu v takové schůzce vidí, pak pomocí otevřené otázky byly zjišťovány důvody, proč takovou situaci za nebezpečnou považují. Tato otevřená otázka nám pak pomohla přiblížit povědomí žáků o tomto riziku a také názory a postoje respondentů na toto téma.

Graf č. 13- Považuješ osobní schůzku s lidmi z internetu, které neznáš osobně, za riskantní/nebezpečnou?

Jak jsme se přesvědčili již u předchozích otázek, chlapci jsou ti, kteří jsou méně opatrní, jsou ochotnější v realizaci osobní schůzky s neznámým člověkem, a tím pádem v ní vidí také menší riziko. Pozitivní zprávou je, že celkem 80 % (344) všech dotázaných spatřuje osobní schůzku s člověkem z internetu, kterého v realitě neznají, za nebezpečnou. Konkrétně se jedná o 86 % všech dotázaných dívek a 73 % všech dotázaných chlapců. **Chlapci často nebezpečí schůzky nevztahují na své pohlaví**, o čemž jsme se přesvědčili u několika otevřených odpovědí. Někteří chlapci sice uváděli, že taková schůzka riskantní je, nicméně v otevřené odpovědi bylo jasně citelné, že důvod nevztahují na sebe ale spíše na dívčí pohlaví. Na otázku proč je taková schůzka podle nich nebezpečná, se u chlapců objevovaly odpovědi typu „Protože by jí mohli něco udělat“, „Nějaký pedofil by ji mohl odvést a znásilnit“ nebo přímo „Není to risk, jsem kluk“. Chlapci si mnohdy neuvědomují, že nebezpečí znásilnění by mohlo hrozit také jim a ne jen dívkám. Kybergroomeři si však tuto chlapeckou nevědomost naopak uvědomují velmi dobře.

uvést v originálním znění, bez pravopisné korektury.

- *Mohl by to být pedofil, násilník, atd. nemůžu si být jistá jestli toho člověka opravdu znám. (dívka, 14 let)*
- *Může vás vydírat, zabít, sexuálně zneužít... (dívka, 11 let)*
- *Mohl by to být zlý člověk. (chlapec, 13 let)*
- *Pokud ho nebo ji dobře nezná, je to risk. Nikdy nemůžu vědět kdo nebo co se za obrazovkou skrývá. (dívka, 14 let)*
- *Může mě zmlátit okrást atd... (chlapec, 11 let)*
- *Ten dotyčný mi může ublížit, na takové schůzky chodím třeba ještě s kamarádkou. (dívka, 12 let)*
- *Mohli by nám něco udělat nebo nás nějak zneužít. (dívka, 16 let)*
- *Co kdybych si psal s pedofilem? (chlapec, 14 let)*
- *Někdo mi může napsat, že se jmenuje Matěj a je mu 11 let a potom např. na místo kde jsme se měli sejít přijde neznámý pán a řekne, že je to jeho děda že Matěj nemůže a pak mi může ublížit. (dívka, 11 let)*
- *Protože si mě může vyfotit a dát si na facebook moji fotku a mohl by mi udělat něco hrozného. (chlapec, 11 let)*
- *Nikdy nevím s kým se setkám, účet mohl být nepravdivý. (dívka, 14 let)*
- *Protože na internetu napíše holce, že je modelingový manažer a že ji dostane vysoko a to jen za to aby šla na místo schůzky a dala mu své údaje o sobě. (chlapec, 15 let)*
- *Protože by to nemusel být ten kamoš, mohl by to být nákej chlap, co se mu dostal do počítače. (chlapec, 12 let)*
- *Nikdy nevíš, kdo je na druhé straně počítače. Dáš si schůzku s klukem, kterému je např. 15 let a přijde nějaký 40-50ti letý „pedofil“. (dívka, 13 let)*
- *Může se vydávat za někoho známého a můžu jim na to skočit. (chlapec, 14 let)*
- *Je to nebezpečné. Jedině, kdybych si s tím člověkem volala přes skype a on by se mi ukázal a unala bych ho fakt moc dlouho tak by to už tak nebezpečné nebo riskantní nebylo, ale i tak je to divná věc. (dívka, 12 let)*
- *Nevíme jestli se na internetu přetvařuje, mohl by být starší a mít třeba nějakou úchylku.(dívka, 15 let)*

- *Nevíte kdo tam je. Kdybych si s ním dlouho nepsal tak bych nikam nešel.* (chlapec, 15 let)
- *Může to být úchyl co se vydává za někoho jiného.* (chlapec, 15 let)
- *Když druhého člověka neznám, nevím zda mi nechce něco udělat. Tudiž je to značný risk!* (dívka, 13 let)
- *Mohl by mě znásilnit, něco mi udělat, vydírat mě.* (chlapec, 13 let)
- *Protože toho dotyčného neznám, tak nevím jaký je jeho vnitřní charakter (lže/nelže). A nevím, jestli je mladší nebo starší než já a jestli už měl nebo neměl potyčku s policií.* (chlapec, 14 let)
- *Není to risk, jsem kluk.* (chlapec, 12 let)
- *Nikdy nevím kdo sedí za tím chatovým okýnkem.* (chlapec, 15 let)
- *...ještě se mi umřít nechce!* (dívka, 15 let)

5.1.11 Odesílání vlastních odhalených či nahých fotografií

Sdílení a posílání vlastních erotických materiálů je fenoménem dnešní doby, který se nezastavitelně šíří. Internet je plný fotografií dívek fotících se v podprsenkách před zrcadlem a chlapců fotících své svaly. Každý se chce líbit, každý chce mít hodně „lajků“ na Facebooku. Když tedy dívka nasdílí nějakou takovou svou fotografii, jistě od dospívajících chlapců získá „lajků“ až až. Její sebevědomí je pak posíleno, přijde si najednou krásná a zajímavá, a důsledky, které by zveřejnění takové fotografie mohlo mít do budoucnosti, ji ani nenapadnou. Posílání intimních fotografií neveřejně je, dle mého názoru, ještě rizikovější, jelikož odvážnost takových fotografií značně stoupá. Důvody proč děti i dospělí své intimní materiály rozesílají jsou, jak je uvedeno v teoretické části, různé (viz kapitola 2.6). Sexting, neboli dobrovolné sdílení vlastních intimních materiálů, může být vnímán jako běžná součást vztahů, kdy si partneři vzájemně prokazují svou lásku a důvěru, někdy také umožňuje potlačit nudu, nebo může vzniknout jako produkt sociálního tlaku a někdy se intimní materiály stávají nástroji pomsty expartnerovi.

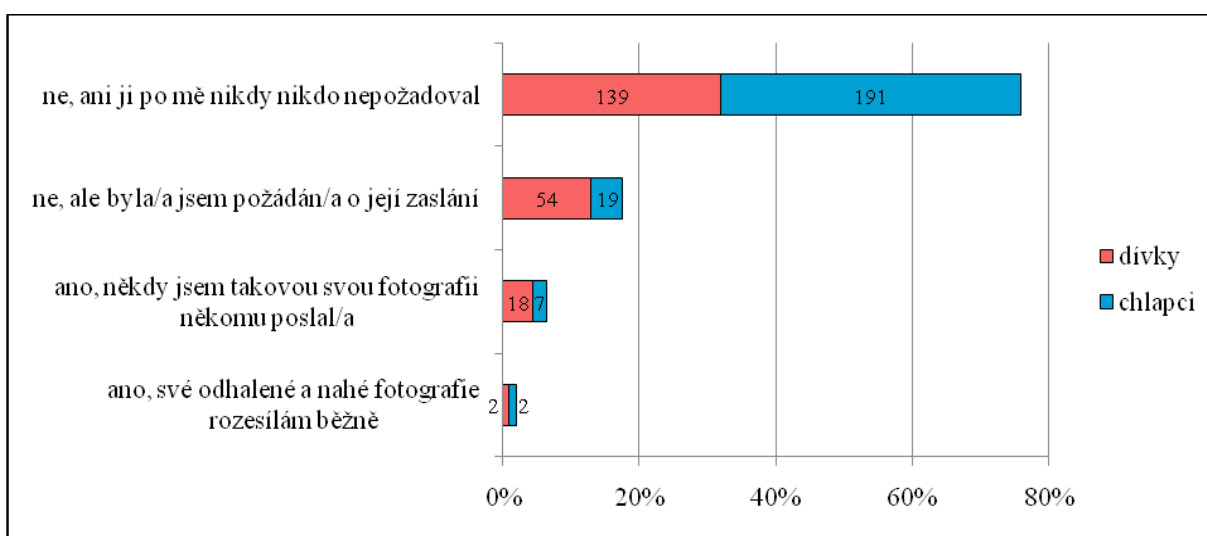
Autorka práce se v rámci projektu E-SYNERGIE zúčastnila několika stáží, zaměřených na rizikové chování na internetu, kde se s riziky a případy sextingu seznámila blíže. Dobrovolně odesílanými fotografiemi náctiletých dívek a chlapců, zobrazujících zcela odhalené intimní partie, byla natolik zasažena, že se dané problematice začala věnovat podrobněji. Při výzkumu pak ve dvou třídách zadávala dotazníky osobně, přičemž jí danými

vyučujícími byla poskytnuta s žáky celá hodina. Tato hodina byla využita k otevřené debatě, kdy autorka zjišťovala názory žáků na daná témata. Jedna třináctiletá dívka se v této debatě podělila o svůj zážitek, kdy v uničovském parku našla mobilní telefon. Jelikož neměla tušení, komu telefon patří, rozhodla se otevřít galerii fotografií, zda nebude dotyčného/dotyčnou znát, s tím, že když ne, zavolá na nějaké číslo ze seznamu. Staršího chlapce na fotografiích neznala, nicméně galerie byla přeplněna množstvím velmi erotických fotografií její kamarádky. Dívka nevěděla, zda nemá telefon předat svým rodičům, ale jelikož nechtěla své kamarádce „zavařit“, kontaktovala přímo ji. Zmíněná kamarádka si telefon přišla vyzvednout, že jej chlapci předá. Dívce, která telefon našla, to nedalo a pronesla, že má její kamarádka v tom telefonu hodně dost odvážných fotek. Ta jí odpověděla stylem „*Seš trapná, vždyť je to sranda. A navíc Lukáš mě miluje, tak co.*“ Tento případ byl dále využit k tomu, aby si děti uvědomily, jaké riziko se za obyčejným posláním pár fotek může skrývat. Společně s žáky následně probíhala debata, jak by situace mohla vypadat, kdyby telefon v parku nenašla zmíněná dívka, ale například někdo, kdo by veškeré fotografie rozeslal svým kamarádům jako dobrou zábavu, případně je ještě vylepil po školách jako výsměch dané dívce. Děti se shodli na tom, že představa že to nejintimnější o nich může vidět kdokoli, třeba náhodný chodec v parku, je absolutně děsivá. Autorka práce upozornila žáky také na to, že mnozí z nich už sice vstupují do svých prvních partnerských vztahů a v této chvíli mohou zcela věřit svým protějškům, nicméně faktem je, že takových vztahů prožijí pravděpodobně ještě spousty a bude trvat delší dobu, než najdou, jak se říká, „toho pravého/tu pravou“. Faktem pak bohužel je, že expartner se po rozchodu velmi rychle stává někým absolutně cizím, a pokud byl rozchod iniciován spíše z naší strany, tak i našťvaným. V případě, že pak tento již cizí člověk vlastní naše dobrovolně poskytnuté intimní materiály z dob největší zamilovanosti, může to skončit veřejným zostuzením naší osoby, kdy tento materiál může přijít do rukou našim kamarádům, rodičům, učitelům či případným budoucím zaměstnavatelům, jelikož takový materiál z internetu prakticky není možné zcela odstranit a může vyjít na světlo až za několik let. Na dětech bylo viditelné velké zaujetí touto problematikou, doufáme tedy, že si z debaty něco odnesly a posílání svých intimních materiálů si v budoucnosti dobře promyslí.

Oficiální výzkumy sextingu, které probíhají na našem území přibližně od roku 2010 (Kopecký, Szotkowski, Krejčí, Kožíšek, 2013), uvádí, že sexting provozuje přibližně 7-9 % dětí ve věku 11 až 17 let. Po překročení hranice 17 let se prevalence sextingu v populaci dokonce zvyšuje. Z výzkumu rizikového chování studentů (Kopecký, 2013) např. vychází, že

sexting provozuje 12-23 % populace dívek ve věku 20-25 let.⁹⁴ Sexting tedy není rizikovým jevem spojeným pouze s pubertou, ale je propojen i s obdobím adolescence a dospělosti. O tom se autorka sama přesvědčila, když výsledky této práce konzultovala se svou kamarádkou stejného věku. Ta reagovala slovy „*Aha. Ty jo, tak to bych asi měla přestat Viktorovi posílat co?*“ Když se jí zeptala, zda takové fotografie vážně posílá, odpověděla, že ji nikdy nenapadlo, že by na tom mohlo být něco špatného.

Výsledky našeho výzkumného šetření jsou pak zpracovány v níže přiloženém grafu.

Graf č. 14- Poslal/a jsi někdy někomu přes internet svou odhalenou nebo nahou fotografií?

Na grafu můžeme pozorovat, že celkem **76 % (330) všech respondentů nikdy svou odhalenou či nahou fotografií neposlalo, ani o ni nikdy nebylo požádáno**. Tuto skupinu tvoří nadpoloviční většina chlapců, kterých se zde nachází 87 % z celkového počtu 219 chlapců. Dívek, které svou eroticky laděnou fotografií nikdy neposlaly, ani o ni nikdy nebyly požádány, je 65 % ze všech 213 dívek.

17 % (73) všech dotázaných žáků, pak takovou fotografií také nikdy neposlalo, nicméně o ni požádáno bylo. V této skupině se pak objevuje téměř třikrát více dívek než chlapců. Toto zjištění přisuzuji tomu, že dospívající chlapci, jak bylo zmíněno výše, prožívají bouřlivěji svou sexualitu, více navštěvují erotické a pornografické stránky než dívky, tím pádem také mnohdy žádají i dívky přes internet o poslání jejich nahé nebo alespoň odhalené

94 KOPECKÝ, Kamil a Martin KOŽÍŠEK. Fenomén sexting v teorii a praxi (díl 1). *E-bezpečí* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/994-fenomensexting1>

fotografie. 54 dívek, které byly o zaslání takové fotografie požádány, však ukázalo své morální hodnoty a požadovanou fotografii neodeslalo.

Bohužel se však ve výzkumném šetření objevilo **25 (6 %) žáků ve věkové kategorii 11-16 let, kteří svou odhalenou či nahou fotografii někdy někomu poslali. Z této skupiny žáků je opět více děvčat než chlapců**, přesněji je dívek přibližně dvakrát tolik. Věková struktura žáků, kteří někdy odeslali své eroticky laděné fotografie, je následující. Jedná se o ani jednu jedenáctiletou dívku a ani jednoho jedenáctiletého chlapce, 3 dvanáctileté dívky a ani jednoho dvanáctiletého chlapce, 4 třináctileté dívky a 3 třináctileté chlapce, 6 čtrnáctiletých dívek a ani jednoho čtrnáctiletého chlapce, 5 patnáctiletých dívek a 4 patnáctiletých chlapců a ani jednoho chlapce a ani jednu dívku z řad šestnáctiletých.

Dvě dívky a dva chlapci ze 432 dotázaných dokonce uvedli, že své odhalené a nahé fotografie rozesílají běžně. Při uvedení takto extrémní odpovědi jsme důkladně prozkoumali celý dotazník, zda jej daný jedinec náhodou nepojal jako vtip či záměrně nezkresloval odpovědi. Ostatní odpovědi však byly uváděny zcela seriózně, a naše obavy ze zkreslení informací se nepotvrdily. Můžeme tedy konstatovat, že čtyři žáci 2. stupně základních škol v Uničově odesílají své odhalené či nahé fotografie zcela běžně. Jedná se o jednu dvanáctiletou a jednu třináctiletou dívku a jednoho čtrnáctiletého a jednoho patnáctiletého chlapce.

U těchto otázek bohužel nebylo zkoumáno, komu dané fotografie byly zaslány – zda se jednalo o známého člověka, např. přítele či kamaráda nebo o neznámého člověka, kterého dotyčný/dotyčná osobně nezná. Toto zkoumání představuje velkou příležitost pro případný další výzkum.

Pokud výsledky našeho výzkumu porovnáme s výsledky oficiálního výzkumu pro Českou republiku v oblasti sextingu, získáme téměř stejné procento dětí, které někdy svou intimní fotografii odeslalo. Oficiální výzkum uvádí, že sexting provozuje přibližně 9 % dětí ve věku 11 až 17 let, náš výzkum uvádí 7 % dětí ve věku 11 až 16 let. Alarmujícím zjištěním našeho výzkumu také je, že téměř jedna čtvrtina všech dotázaných představuje rizikovou skupinu žáků. Jedná se o ty respondenty, kteří o svou nahou či odhalenou fotografii byli někdy požádáni nebo ji dokonce poslali. Jak můžeme vidět, nebezpečí sextingu je opravdu velmi aktuální a velmi rozsáhlé.

U této otázky ověřujeme také pátou a poslední hypotézu a statistickým testem nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku zjišťujeme, zda je mezi danými pohlavími statisticky

významný rozdíl v ochotě odeslat někomu své eroticky laděné materiály.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy

H_{5_0} – U jednotlivých zkoumaných pohlaví neexistují statisticky významné rozdíly v ochotě odeslat někomu své eroticky laděné materiály.

H_{5_A} - U jednotlivých zkoumaných pohlaví existují statisticky významné rozdíly v ochotě odeslat někomu své eroticky laděné materiály.

Předpokládáme, že dívky rozesílají své odhalené nebo nahé fotografie častěji než chlapci. Tento předpoklad byl stanoven z důvodu, že také oficiální výzkum, zaměřený na rizikové chování na internetu uvádí, že z devíti procent dětí, kteří takový materiál někdy poslaly, je 34,07 % chlapců a 65,93 % dívek.⁹⁵ A také z důvodu, že většina případů, týkajících se sextingu, zobrazují dívky nikoli chlapce. Na základě testu nezávislosti chí-kvadrát tedy rozhodneme, zda existuje statisticky významný vztah mezi pohlavím zkoumaných žáků a ochotou odeslat svou odhalenou či nahou fotografii. Výsledky získané dotazníkovým šetřením je nutné nejdříve zapsat do kontingenční tabulky.

Kontingenční tabulka

	Neposlal/a a nebyl/a požádán/a	Neposlal/a, ale byl/a požádán/a	Poslal/a někdy	Posílá běžně	Σ
chlapci	191 (167,3)	19 (37,0)	7 (12,7)	2 (2,0)	219
dívky	139 (162,7)	54 (36,0)	18 (12,3)	2 (1,9)	213
Σ	330	73	25	4	432

Pokud vypočítáme testové kritérium $x^2 = \frac{(P-O)^2}{O}$ pro každé pole kontingenční tabulky zvlášť a tyto hodnoty následně sečteme, získáme celkové testové kritérium $x^2 = 29,77$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria poté srovnáme s kritickou hodnotou, uvedenou ve statistických tabulkách. Pro hladinu významnosti 0,5 a stupeň volnosti 3 je dána kritická hodnota 7,815. Jak můžeme pozorovat, vypočítaná hodnota je markantně

⁹⁵ *Sexting.cz: vše, co chcete vědět o sextingu* [online]. 2013 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.sexting.cz/>

vyšší než hodnota kritická, tudíž můžeme odmítnout nulovou hypotézu a přijmout hypotézu alternativní. Mezi jednotlivými pohlavími tedy nepochybně existují statisticky významné rozdíly v ochotě dobrovolně odeslat někomu přes internet svůj eroticky laděný materiál.

Hypotéza byla tedy potvrzena a můžeme konstatovat, že **dívky skutečně odesílají své odhalené či nahé fotografie častěji než chlapci.**

5.1.12 Vyvážení virtuálního a reálného světa v životě zkoumaných dětí

Internet a s ním spjaté sociální sítě se stávají fenoménem, bez něhož si zejména mladí lidé nedokážou představit svůj život. Mnoho mladých lidí si v dnešní době neužívá samotný průběh skutečných zážitků, u všech aktivit fotí fotografie, které pak umísťují na internet, a radují se zejména z toho, jaký má tato fotografie úspěch. Dokumentují se všechny velké události našich životů, často i ty malé události. Upravený status na facebooku zní kolikrát lépe, než zážitek skutečně byl, protože jsme nebyli schopni ho prožít naplno. Na tuto tematiku autorka doporučuje všem shlédnout dvě videa, která upozorňují na to, jak vážná situace, kdy nežijeme skutečné životy, ale jsme uvězněni ve virtualitě, skutečně je. Jedná se o videa „I forgot my phone“⁹⁶ a „What’s on your mind?“⁹⁷, která beze slov vystihují danou problematiku lépe než stohy popsaných stran...

Průzkum společnosti Cisco, který jeho tvůrci vypracovali na vzorku 1400 respondentů ze 14 zemí, uvádí, že každý třetí univerzitní student či odborník mladší 30 let považuje internet za stejně důležitý jako vzduch, vodu, jídlo nebo přístřeší. 27 procent respondentů tohoto výzkumu také uvádí, že je pro ně možnost zůstat online na sociální síti Facebook důležitější než společenské aktivity jako setkávání se s přáteli, chození na rande či návštěvy večírků. Autoři průzkumu tvrdí, že zatímco dřívější generace preferovala osobní kontakty, nyní můžeme zaznamenat signály toho, že u příští generace tomu bude naopak a bude preferovat vytváření vazeb online.⁹⁸

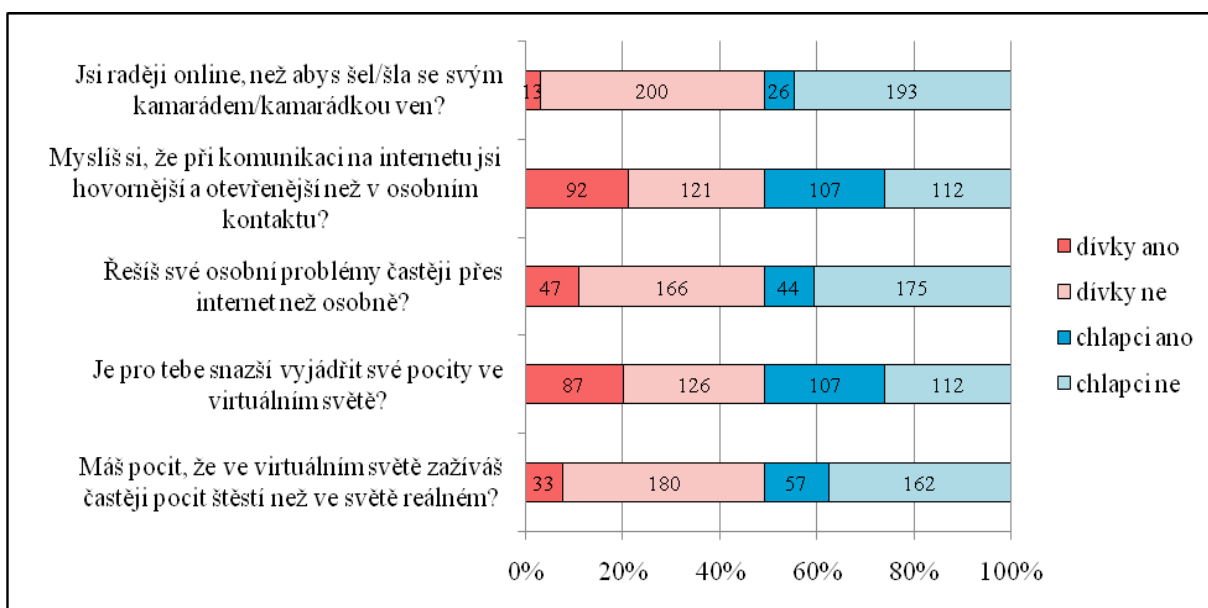
Vyvážení reálného a virtuálního světa v životě zkoumaných dětí, bylo ověřováno následujícími pěti uzavřenými otázkami, na které bylo možno odpovídat buď ano nebo ne, a jednou otevřenou otázkou, která zjišťovala důvody a postoje respondentů, kteří u poslední

96 I Forgot My Phone. *Youtube* [online]. 2013 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=OINa46HeWg8>

97 What's on your mind? *Youtube* [online]. 2014 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=QxVZYiJK11Y>

98 The Internet: Can't Live Without It. *Forbes* [online]. 2011 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/carljohnson/2011/11/02/the-internet-cant-live-without-it/>

z daných otázek „Máš pocit, že ve virtuálním světě zažíváš častěji pocit štěstí než ve světě reálném?“ odpověděli ano.

Graf č. 15- Vyvážení virtuálního a reálného světa.

Jak můžeme vidět na přiloženém grafu, první otázka, která zjišťovala, kolik dotázaných by zůstalo raději online, než aby šlo se svým kamarádem ven, se těšila nejmenší úspěšnosti. Souhlasnou odpověď uvedlo 9 % (39) oslovených žáků, z nichž bylo chlapců přesně dvakrát tolik než dívek. Co se týče věkové struktury respondentů, nejraději zůstávají online dvanáctiletí a třináctiletí chlapci, kterých je 20-25% ze všech chlapců jejich věkové kategorie.

Naopak druhá otázka, zjišťující kolik respondentů si myslí, že je při komunikaci na internetu hovornější a otevřenější než v osobním kontaktu, získala kladných odpovědí nejvíce. **Celých 46 % (199) zkoumaných dětí se domnívá, že v komunikaci přes internet jsou hovornější a otevřenější než v osobním kontaktu.** Chlapců se v této kategorii vyskytuje opět více než dívek, nicméně rozdíl už je mnohem menší. Rozdíly mezi věkovými kategoriemi jsou však přítomny stále. Zatímco množství jedenáctiletých a třináctiletých dívek a jedenáctiletých a dvanáctiletých chlapců se pohybuje kolem 27-38 % z dané věkové kategorie, čtrnáctiletých a patnáctiletých chlapců je 58-61 % vždy z dané věkové kategorie. Zbývající věkové kategorie se pak nacházejí mezi 41-51 % respondentů v dané věkové kategorii, kteří se domnívají, že v komunikaci na internetu jsou hovornější než v osobním kontaktu.

Třetí otázka se pak věnovala tomu, zda žáci řeší své osobní problémy častěji přes internet nebo osobně. **21 % všech dotázaných žáků uvedlo, že pro řešení svých osobních problému volí raději formu neosobní, tedy prostřednictvím internetu.** Z této skupiny žáků je téměř rovnoměrné množství chlapců jako dívek. Věkové rozložení mezi žáky, kteří raději řeší své problémy prostřednictvím internetu než osobně, je také téměř vyrovnané. Vystupuje z něj pouze skupina jedenáctiletých dívek, kterých se zde objevuje pouhých 7 %. V ostatních věkových kategoriích se objevuje vždy mezi 16 až 27 % takových žáků.

Téměř pro polovinu všech respondentů (45 %) je snazší vyjádřit své pocity ve virtuálním světě než ve světě reálném. Nadpoloviční většinu kladných odpovědí u této otázky pak získali opět chlapci. Z hlediska věku se největší procento těch, kteří snadněji vyjadřují své pocity na internetu než v osobním životě, objevuje u čtrnáctiletých (54 %) a dvanáctiletých chlapců (51 %). Naopak nejmenší podíl takových žáků se pak vyskytuje u jedenáctiletých dívek (20 %) a jedenáctiletých chlapců (36 %).

Poslední z této série otázek se věnovala pocitu štěstí ve virtuálním světě oproti světu reálnému. Celkem 21 % z počtu všech dotázaných uvedlo, že pociťuje ve virtuálním světě pocit štěstí častěji než ve světě reálném. **Chlapců, kteří zažívají ve virtuálním světě častěji pocit štěstí, je opět více než dívek.** Konkrétně se jedná o 26 % všech dotázaných chlapců a 15 % všech dotázaných dívek. Rozdělení věkové struktury je pak velmi rozmanité. Například u jedenáctiletých žáků se jedná o překvapivě 27 % dívek a 9 % chlapců, u ostatních věkových kategorií jsou pak naopak chlapci na internetu mnohem šťastnější než dívky. U chlapců se objevuje procento těch, kteří zažívají ve virtuálním světě častěji pocit štěstí než ve světě reálném, okolo 25-29 %, u dívek pak okolo 10-18 %. U této otázky byly zjišťovány také názory a důvody těch, kteří na tuto otázku odpověděli kladně, tedy že ve virtuálním světě jsou častěji šťastnější než ve světě reálném. Tyto otevřené odpovědi jsou zobrazeny níže, opět pomocí metody Word Clouds, která nejčtenější slova a slovní spojení znázorňuje největším písmem. Následující slovní mrak je vizualizací odpovědí 90 respondentů.

Jak můžeme vidět, nejčastěji se mezi odpověďmi objevovala slova: hrách, hry, si, mi, světě, víc, virtuálním, internetu, hraj a lepší. Rozhodli jsme se pár nejzajímavějších odpovědí uvést v originálním znění, bez pravopisné korektury.

- *Když mi např. nadávaj, tak je zavřu a naprosto ignoruju.* (dívka, 12 let)
- *Ve hrách je lepší komunita, sranda a seš tam sám sebou.* (chlapec, 12 let)
- *Protože tam znám pár lidí a přes text se mi lépe „mluví“.* (dívka, 13 let)
- *Aspoň někde vyhrávám, odreagování a někteří s tebou flirtují.* (chlapec, 14 let)
- *Protože v reálném světě musím stále řešit nějaké problémy.* (dívka, 13 let)
- *Mám volnost!* (chlapec, 15 let)
- *Většina kluků nemá odvalu mi něco říct osobně (něco pjeknýho), tak to napíší a já jsem šťastná.* (dívka, 15 let)
- *Jako profesionálního hráče mě těší všechno co se ve virtuálním světě odehraje.* (chlapec, 15 let)
- *Někdy se na internetu zamyslím a nevnímám nic kolem sebe, protože se tam cítím šťastný. Než abych poslouchal furt hádky.* (chlapec, 12 let)
- *Když hraj a vyhrávám!!* (chlapec, 14 let)

- *Když je to někdo hezčí než já nebo chytřejší, vím že mu můžu na internetu vynadat a říct mu svůj názor! Mám malé sebevědomí a líp se mi s někým mluví, když mu nevydím do očí.* (dívka, 12 let)
- *V reálném světě mi umřel táta a ve virtuálním světě na to zapomenu.* (chlapec, 13 let)
- *V hrách se vyhrávají různé věci a nenadře se tam- v realitě se nadřeme.* (chlapec, 13 let)
- *Většinou se tam nic nezkazí.* (dívka, 14 let)

U této části výzkumu bylo také zkoumáno, na kolik z uvedených pěti otázek žáci odpověděli kladně. Pokud odpověděli na více jak tři otázky „ano“, lze usoudit, že tito žáci tráví čas opravdu raději ve virtualitě než v reálném světě. Ani jedna kladná odpověď u této série otázek se neobjevila u 34 % respondentů. Těchto 148 dětí tráví čas nepochybně mnohem raději v realitě než u počítačové obrazovky. Raději chodí s kamarády ven, raději komunikují a řeší problémy tváří v tvář a celkově se cítí v reálném světě šťastnější než v tom virtuálním. Z této skupiny dětí je pak 55 % dívek a 45 % chlapců.

Jednu z těchto pěti otázek zodpovědělo kladně 107 respondentů, což představuje jednu čtvrtinu všech dotázaných, přičemž vyvážení mezi chlapci a dívkami je zde téměř zcela vyrovnané. U těchto dětí se tedy objevila jedna situace, kterou prožívají raději ve virtuálním světě než v realitě. Prostředí reálného světa má však v jejich životě stále své dominantní postavení. Dvě kladné odpovědi pak uvedlo 21 % všech respondentů. Mezi těmito 90 dětmi se vyskytuje 57 % chlapců a 43 % dívek.

Tři a více kladných odpovědí se vyskytují u 95 dotázaných, což představuje 22 % z celku. U těchto respondentů můžeme konstatovat, že jejich zaujetí virtuálním světem je více než přiměřené a svůj čas většinou raději tráví zde, mimo realitu. Konkrétně tři otázky zodpovědělo kladně 56 (13 %) žáků, čtyři otázky 23 (5 %) žáků a všech pět otázek 8 (2 %) žáků. Z žáků, kteří uvedli tři a více kladných odpovědí na pět daných otázek, je 60 % chlapců a 40 % dívek. Věkové rozčlenění je pak následující. Jedná se o 20 % jedenáctiletých dívek a 18 % jedenáctiletých chlapců, 18 % dvanáctiletých dívek a 24 % dvanáctiletých chlapců, 18 % třináctiletých dívek a 23 % třináctiletých chlapců, 14 % čtrnáctiletých dívek a 34 % čtrnáctiletých chlapců, 26 % patnáctiletých dívek a 21 % patnáctiletých chlapců a jednoho šestnáctiletého chlapce.

Důvody upřednostňování virtuální komunikace před komunikací osobní jsou pak různé. Velké množství dotázaných, zejména chlapců, uvádějí jako to, co je činí ve virtuálním

světě šťastnějšími, **prostředí her**, kde mohou zažívat oproti realitě mnoho úspěchů. Dalším často uváděným důvodem je také fakt, že se zde děti mohou **ukrýt před negativními situacemi** z reálného života, např. hádky s rodiči, hádky rodičů, či smrt jednoho z nich. Velmi často bylo také zmiňováno, že se **dětem často mnohem lépe komunikuje přes internet** než tváří v tvář, kde by museli stejné věci říkat ostatním do očí. Mnoho dotázaných dětí také uvádělo, že se **v prostředí internetu s nimi ostatní více baví**, více s nimi flirtují a častěji jim lichotí. Jiní pak uváděli, že jsou zde prostě šťastnější a tečka. Jak můžeme vidět, virtualita poskytuje mnoho možností k tomu, abychom unikli z reality. Neměli bychom však zapomínat, že virtuální svět je pouhou fikcí a žijeme pouze jednou- tady a teď. Proč tedy strávit ten krátký čas na tomto světě v nějaké mimorealitě, která náš život nikdy zcela nenaplní.

5.2 Analýza výsledných zjištění a doporučení

Po vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníku, který byl použit při výzkumném šetření, je možné problematiku rizikového chování na internetu u žáků 2. stupně základních škol v Uničově zhodnotit následujícími zjištěními:

- Přístup k internetu alespoň na jednom zařízení má k dispozici 100 % (432) respondentů ve věku 11-16 let.
- Pro připojení k internetu využívají dotázaní žáci, jak chlapci, tak dívky, nejvíce mobilní telefon.
- Celkem 232 (54 %) respondentů tráví na internetu každý den více než tři hodiny, přičemž 87 z nich je připojeno online prakticky neustále.
- Starší žáci ve věku 14-16 let tráví na internetu více času než mladší žáci ve věku 11-13 let.
- Alespoň jeden závislostní znak z osmi se objevil u 95 % respondentů.
- U 31 % všech zkoumaných žáků se projevilo závislostní chování na internetu.
- Profil na nějaké sociální síti má založeno 92 % (399) dotázaných žáků, přičemž Facebook užívá 96 % (383) z nich.
- 39 % respondentů uvádí svou fotografii obličeje spolu s účastí na nějaké události.
- Necelá dvě procenta dotázaných žáků informacím na internetu věří, ale celých 43 % dotázaných žáků říká na internetu pravdu.

- 61 % respondentů se na internetu někdy setkali alespoň s jednou negativní situací (ponižování, zastrašování, vydírání, obtěžování, prolomení účtu a další...)
- Celkem 38 % dotázaných žáků bylo někdy přes internet ponižováno a uráženo a 7 % žáků bylo prostřednictvím internetu dokonce vydíráno.
- 60 % oslovených chlapců a 50 % oslovených dívek komunikují na internetu s neznámými lidmi, které v osobním životě neznají.
- Chlapci jsou mnohem ochotnější v realizaci osobní schůzky s „kamarádem“ z internetu než dívky. Konkrétně se jedná o 52 % chlapců a 34 % dívek, kteří by na takovou schůzku šli.
- Chlapci, kteří více na internetu komunikují s neznámými lidmi a jsou ochotnější realizovat osobní schůzku s nimi, by se naopak o takové schůzce svěřili rodičům mnohem častěji než dívky.
- 16 chlapců a 5 dívek ve věku 11-16 let by šlo na schůzku s neznámým člověkem z internetu a nikomu by o tom neřeklo.
- 20 % všech respondentů nespatřuje riziko v osobní schůzce s člověkem z internetu, které osobně nezná.
- Chlapci často nevztahují nebezpečí osobní schůzky na sebe, ale spíše na dívčí pohlaví.
- 25 respondentů někdy někomu poslalo svou odhalenou či nahou fotografii, přičemž dívek je v této skupině přibližně dvakrát tolik než chlapců.
- 2 chlapci (14 a 15 let) a dvě dívky (12 a 13 let) dokonce své odhalené či nahé fotografie rozesílají běžně.
- Celých 46 % dotázaných žáků se domnívá, že při komunikaci na internetu jsou hovornější a otevřenější než v osobním kontaktu a pro 45 % žáků je snazší vyjádřit své pocity ve virtuálním světě než ve světě reálném.
- 22 % respondentů tráví svůj čas raději ve virtuálním světě než v realitě. Za nejčastější důvody jsou uváděny: únik od negativních situací v realitě, zažívání úspěchů prostřednictvím her, lepší komunikace a častější lichotky od ostatních.

Jak můžeme vidět, internet je opravdu nepostradatelnou součástí dnešní doby, který z nejrůznějších důvodů využívají všichni respondenti výzkumu. Možností připojení k internetu je obrovské množství. Na většině veřejných míst je k dispozici připojení k bezplatné wifi síti, počítače ve školách jsou již samozřejmostí a stejně tak ve většině

domácností je možné nalézt notebooky, netbooky, tablety a další. Mobilní internet, který je nejvyužívanějším zařízením k připojení k internetu, pak značně zvyšuje možnost být online prakticky kdekoli a kdykoli. Je to nejspíš právě internet v mobilu, který neustále zvyšuje množství času, který žáci ve virtuálním světě tráví. Stačí udělat jeden pohyb, vytáhnout telefon z kapsy a jsou připojeni. Prakticky se tak pak zcela smývají rozdíly mezi online světem a offline světem. Internet se tak již pro mnohé dnešní děti stává závislostí, bez které si svůj každodenní život nedokážou představit. Z těchto faktů vyplývá doporučení především pro rodiče, kteří by měli možnost připojení k internetu v mobilu svého dítěte velmi dobře zvážit a omezit jej buď zcela, nebo alespoň z části. Dítě, které má možnost vysedávat na internetu kdykoli chce, brzo shledá internet nepostradatelným a snáze si na něm vybuduje závislost. Ve škole je pak pozornost dítěte internetem rozptylována od výuky a od reálné komunikace se spolužáky, doma od domácích povinností a od komunikace s rodiči a venku od veškerých offline aktivit. Aby člověk prožil svá dětská léta v realitě, měli by mu rodiče čas strávený na internetu jasně vymezit a tento čas náležitě kontrolovat. V dospělosti si pak každý sám může stanovit priority a koordinovat dobu strávenou online a offline, dětem je však potřeba pomoci právě ze strany rodičů.

Sociální sítě jsou v dnešní době databází většiny uživatelů internetu. Jedinci zde uvádějí nejrůznější informace o své osobě a snaží se vytvořit sympatický odraz sami sebe, který ne vždy odpovídá realitě. Mnoho jedinců však ještě stále nenapadne fakt, že uvedení velkého množství informací může být velmi nebezpečné. Potencionální útočník získá informace na stříbrném podnose od samotných potencionálních obětí. Na síti Facebook se velmi rozmohlo uvádění účasti na nejrůznějších událostech a akcích, což představuje hrozbu, kterou si ne každý uvědomuje. Oběť však útočnickovi prostřednictvím tlačítka „zúčastním se“ sama vyšle zprávu, přesně na jakém místě a přesně v kolik hodin se bude nacházet. Měli bychom si být vědomi, že doba se neustále modernizuje a je třeba také modernizovat preventivní programy, zaměřené na tuto problematiku. Doporučuji tedy dětem zmiňovat přímo nebezpečí, skryté v uvádění účasti na událostech, jak ze strany rodičů, tak ze strany učitelů.

V rámci výzkumu bylo také zjištěno, že chlapci mnohem více komunikují s neznámými lidmi přes internet, jsou důvěřivější a ochotnější v realizaci osobní schůzky s takovým člověkem než dívky. Důvodem je převážně to, že chlapci si mnohdy nevztahují riziko osobní schůzky ke svému chlapeckému pohlaví. Je to dáno především psychikou celé společnosti, která apeluje především na ochranu dívek a chlapci jsou stále vnímáni jako ti

silnější jedinci, kteří se o sebe dokážou postarat. Tohle je však právě ten kámen úrazu. Pokud se kybergroomer zaměří na chlapce, který si riziko takové komunikace vůbec neuvědomuje, může to mít mnohem hrozivější dopad než u dívky, která je od dětství vedena k tomu, aby byla neustále opatrná, zejména pak v komunikaci s neznámými muži. Z práce tedy vyplývá doporučení, aby preventivní programy na téma rizikového chování na internetu byly zaměřovány více na chlapce. Zejména se jedná o to, aby byl chlapcům zdůrazňován fakt, že tato rizika nejsou pouze nějakou „dívčí záležitostí“, která se jich netýká. Toto doporučení by si k srdci měli vzít také všichni rodiče, kteří by měli své děti, jak chlapce, tak dívky, upozorňovat na nástrahy internetu stejně a nechápat chlapce jako ty samostatnější jedince.

Sexting je bohužel mezi dnešní mladou generací stále čím dál oblíbenější. Mladé páry, posílající si své odhalené fotografie, si tímto způsobem zpestřují vztah, upevňují důvěru a ukazují vzájemnou lásku. Preventivní programy jsou na problematiku sextingu zaměřeny již ve velké míře. Důležitá je zde však opět funkce rodičů a především správné sexuální výchovy dětí. Rodiče by měli být schopni o těchto nástrahách se svými dětmi mluvit co nejdříve, protože hranice věku v těchto záležitostech je dnes díky internetu zcela jinde než u generace našich rodičů. Na internet se dostávají děti často dříve, než zasednou do školních lavic a odhalené fotografie jedenáctiletých dívek dnes bohužel nejsou výjimkou. Odborníci proto důrazně apelují na rodiče, aby nepodcenili přípravu dětí na nové prostředí a jeho nebezpečí. Uvádějí, že v přiměřené míře by se dětem sexuální tematika, a rozdíl mezi vhodnými a nevhodnými doteky, měla přiblížit již okolo čtvrtého roku života. V dalším průběhu vývoje je pak velmi důležité s dětmi na sexuální témata komunikovat a zodpovídat jim všechny otázky. Základem je vybudování přátelského vztahu a otevřenosti mezi dítětem a rodičem, aby dítě v případě nebezpečí své rodiče informovalo. Pokud rodiče o sexuálních záležitostech s dětmi nemluví, dítě může považovat toto téma za tabu, se kterým se nikdy nesvěří.⁹⁹

Toho, že virtuální svět poskytuje mnohdy únik od nepříjemné reality, jsme si vědomi jak my, tak naše děti. Internet je velmi dobrým společníkem, který dokáže člověka odreagovat a umožní mu zapomenout alespoň na chvíli na negativní zážitky ze skutečného světa. Vždy je však třeba stanovit si jasné hranice mezi virtualitou a realitou a vyvážit ve svém životě tyto dva světy. Zde plyne doporučení především pro rodiče a učitele, kteří by měli dohlížet na priority dětí a pomáhat jim žít svůj život v realitě a nevyvářet si ve virtuálním světě jistou alternativní realitu.

99 Mluvíte s dětmi o sexu? *Česká průmyslová zdravotní pojišťovna* [online]. [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.cpzp.cz/clanek/1381-0-Mluvíte-s-detmi-o-sexu.html>

6 Diskuze

V následující části práce budou srovnávány výsledky výzkumného šetření této práce s výsledky, které jsou uváděny v oficiálních statistikách či jiných výzkumech.

První část našeho výzkumu se zaměřila na možnosti přístupu k internetu, kdy bylo zjištěno, že celých 100 % respondentů ve věku 11-16 let má k dispozici alespoň jedno zařízení s přístupem k internetu. Stejně tak Valchař (2012) ve své diplomové práci uvádí, že internet používá 100 % dotázaných respondentů a Ječmenová (2011) ve své diplomové práci zmiňuje 95 % respondentů s přístupem k internetu. Český statistický úřad pak uvádí, že v České republice za rok 2014 bylo oficiálně zaznamenáno 93 % domácností s dětmi, které mají k připojení k internetu přístup a mezinárodní výzkum EU Kids Online z roku 2011 pak tvrdí, že ve věku 9-16 let využívá doma internet 87 % dětí z pětadvaceti zemí světa.

Co se týče množství času tráveném na internetu, objevují se u jednotlivých výzkumů různé výsledky. Tato diplomová práce uvádí, že 13 % žáků ve věku 11-16 let tráví na internetu méně než jednu hodinu denně, 33 % žáků jednu až dvě hodiny denně, 34 % žáků tři až pět hodin denně a 20 % žáků je online prakticky pořád. Sekničková (2012) ve své diplomové práci zaznamenává, že méně než jednu hodinu na internetu tráví 23 % respondentů, jednu až dvě hodiny denně 43 % respondentů, tři až čtyři hodiny 26 % a pět a více hodin 8 % respondentů. Z výzkumu OFCOM 2012 také vyplývá, že starší žáci tráví na internetu více času než mladší žáci, kteří k trávení volného času využívají spíše televizi. Toto bylo potvrzeno také v této diplomové práci- starší žáci ve věku 14-16 let skutečně tráví ve virtuálním prostoru větší množství času než mladší žáci ve věku 11-13 let.

Výzkumů na zjišťování závislosti na internetu bylo provedeno velké množství. Ze studie provedené Šmahelem a jeho spolupracovníky z Masarykovy univerzity v roce 2009 vyplývá, že závislost na internetu lze v České republice pozorovat u 3,4 % obecné populace a dalších 3,7 % je online závislostním chováním ohroženo. K nejvíce ohroženým skupinám podle nich patří osoby ve věku 12-15 let, u nichž prevalence v obou kategoriích dosahovala hodnoty 23 %. Sekničková (2012) zase uvádí, že závislostní chování se projevuje téměř u 50 % respondentů. Z průzkumu společnosti Cisco, jehož tvůrci pracovali s vzorkem 1400 respondentů ze 14 zemí, vyplývá, že každý třetí student či odborník do 30 let považuje internet za stejně důležitý jako vzduch, vodu nebo jídlo. Naš výzkum pak uvádí, že závislostí na internetu trpí 31 % všech dotázaných žáků a dalších 17 % žáků je závislostí ohroženo.

Sociální sítě jsou v dnešní době velmi oblíbené, z výzkumu této práce vyplývá, že alespoň na jedné sociální síti má založeno profil 92 % respondentů, přičemž nejoblíbenější je

jasně sociální síť Facebook s 89 % uživatelů. Youtube získal 69% oblíbenost a Google+ 58% oblíbenost. Na dalších příčkách se pak umístil Instagram (32 % respondentů), Twitter (32 % respondentů), Skype (26 % respondentů), Snapchat (18 % respondentů) a Ask.fm (14 % respondentů). Sociální sítě jako Libimseti, Xchat a Spolužáci již ztratily svou oblíbenost a dnes je aktivně užívá méně než 10 % dotázaných žáků. Kopecký ve výzkumu Nebezpečí elektronické komunikace IV, který byl realizován roku 2013 na daleko větším vzorku čítajícím 21 372 respondentů mladších 18 let, došel k těmto výsledkům. Nejvíce respondentů užívá sociální síť Facebook (81,53 %), další místo zaujali Lidé.cz (37 %), Google+ (30,54 %), Spoluzaci.cz (27,89 %) a Twitter (22,39 %). Youtube, který zde není brát jako sociální síť, získal 58,17 % uživatelů. Ječmenová (2011) ve své diplomové práci uvádí, že největší procento dětí (76 %) využívá komunikační program Facebook, a dále Skype (59 %), ICQ (58 %), lide.cz (27 %) a libimseti.cz (2 %). Studie Czech Digi Teens 2013 uvádí, že nejoblíbenější sociální sítí českých teenagerů je rovněž Facebook, na kterém má svůj účet 91 % populace náctiletých. Na druhém místě se pak umístil Instagram, který je však s Facebookem silně propojen.

Podle výsledků výzkumu serveru eMarketer (2007) je 75 % amerických dětí ochotno sdílet své osobní údaje a údaje o rodině s ostatními lidmi na internetu výměnou za přístup ke službám či produktům, jež se na něm nacházejí. Kopecký (2013) ve výzkumu Nebezpečí elektronické komunikace IV uvádí, že z citlivých osobních údajů české děti sdílejí nejčastěji jméno a příjmení (75,64 %), dále e-mailovou adresu (58,67 %) a fotografii svého obličej (55,19 %). Další příčky sdílených údajů obsadilo telefonní číslo (16,78 %), ICQ, Skype a jiné instant messengery (16,06 %), adresa školy (16,02 %), adresa bydliště (12,76 %), rodné číslo (2,92 %), heslo k e-mailovému účtu (2,58 %) a PIN kód kreditní karty (1,18 %). Žádný osobní údaj pak neuvádí 10,42 % českých dětí. Výzkum této diplomové práce došel ke stejnému závěru, že jméno a příjmení je nejčastěji sdíleným údajem, který uvádí 88 % dotázaných žáků. Druhá a třetí příčka je pak oproti Kopeckému přehozena, kdy druhé místo obsadila fotografie obličej (71 %) a třetí místo e-mail (63 %). Čtvrté místo mezi nejčastěji sdílenými osobními údaji patří účasti na různých událostech a akcích, která se rozmohla až v posledních letech. Na dalších místech se umístila adresa školy (31 %), ICQ, Skype a jiné instant messengery (28 %), telefonní číslo (21 %), adresa bydliště (12 %) a heslo k e-mailovému účtu (1 %). PIN kód kreditní karty pak neuvádí žádný z dotázaných respondentů.

Mezinárodní výzkum EU Kids Online (2011) uvádí, že 12 % evropských dětí ve věku 9-16 let bylo někdy na internetu něčím rozhozeno či rozčíleno. Oficiální Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013 uvádí, že 50,62 % českých dětí se setkalo s některým z projevů kyberšikany, přičemž zkoumá 9 forem útoku spadajících do oblasti kyberšikany. Konkrétně se jedná o verbální útoky (33,44 %), průnik na účet (32,58 %), obtěžování prozváněním (24,08 %), vyhrožování a zastrašování (17,38 %), ponižování a ztrapňování šířením fotografie (10,85 %), krádež identity (10,09 %), vydírání (7,33 %), ponižování a ztrapňování šířením videa (5,58 %) a ponižování a ztrapňování šířením audia (3,69 %). Náš výzkum uvádí, že nejčastěji se dotázaní žáci setkávají s ponižováním a urážením (38 %) a s obtěžováním neustálým psaním zpráv nebo posíláním svých fotografií (33 %). Na dalších příčkách se umístilo vyhrožování a zastrašování (16 %), útok na účet (16 %), ztrapňování pomocí šíření fotografie nebo videa (15 %), krádež identity (13 %) a vydírání (7 %).

Náš výzkum dále uvádí, že s neznámými lidmi přes internet komunikuje 54 % respondentů a 43 % respondentů by bylo ochotných jít s takovým člověkem na osobní schůzku. O takové osobní schůzce by pak 72% těchto žáků řeklo kamarádům nebo sourozencům do 18 let, 54 % rodičům, 11 % nikomu, 6 % jiným dospělým a 2 % učitelům. Riziko v osobní schůzce s člověkem, kterého v reálném světě žáci neznají, pak spatřuje 80 % dotázaných žáků. Valchař (2012) ve své diplomové práci uvádí 52,17 % respondentů, kteří na internetu komunikují s člověkem, kterého neznají tváří v tvář, 17,39 % respondentů, kteří by šli na osobní schůzku s takovým člověkem a 71,74 % respondentů, kteří považují takovou schůzku za rizikovou. Oficiální Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013 pak uvádí, že s neznámými lidmi komunikuje přes internet 53,16 % českých dětí a na osobní schůzku by šlo 35,98 % českých dětí. O takovém setkání by pak 58,70 % dětí řeklo kamarádům nebo sourozencům do 18 let, 41,06 % rodičům a 3 % učitelům. Takovou schůzku pak považuje za riskantní 76,07 % českých dětí. Mezinárodní výzkum EU Kids Online z roku 2011 však uvádí pouze 25 % 11-16letých žáků, kteří komunikují s lidmi, které neznají v reálném světě. Velmi výrazný je zde však rozdíl ve věkové struktuře, který představuje 19 % 11-12letých, 23 % 13-14letých a 33 % 15-16letých dětí, kteří komunikují s lidmi, které tváří v tvář neznají.

Mezinárodní výzkum EU Kids Online (2011) se zabývá také problematikou sextingu. Uvádí, že z 11-16letých dětí někdy své eroticky laděné fotografie poslalo 3 % evropských dětí. Výzkumy sextingu, které probíhají v České republice (Kopecký, Szotkowski, Krejčí,

Kožíšek, 2013), pak uvádí, že sexting provozuje přibližně 7-9 % dětí ve věku 11 až 17 let. Po překročení hranice 17 let se prevalence sextingu v populaci dokonce zvyšuje. Z výzkumu rizikového chování studentů (Kopecký, 2013) např. vychází, že sexting provozuje 12-23 procent populace dívek ve věku 20-25 let. Oficiální Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014 pak uvádí 12,14 % českých dětí, které svou odhalenou či nahou fotografií někdy někomu poslalo. Výzkum této diplomové práce pak uvádí 7 % dotázaných žáků, kteří takovou svou fotografií někdy odeslali.

Vyvážení virtuálního světa a reálného světa zkoumala ve své diplomové práci zejména Ječmenová, se kterou budou výsledky této části diplomové práce převážně porovnávány. Tato práce uvádí 9 % žáků a Ječmenová uvádí 15 % žáků, kteří zůstávají raději online než aby šli s kamarádem ven. Žáků, kteří si myslí, že jsou hovornější a otevřenější na internetu než v osobním kontaktu je v našem výzkumu 46 %. Ječmenová pak uvádí 51 %. Co se týče řešení osobních problémů raději přes internet než osobně, náš výzkum uvádí 21 % a Ječmenová 32 % těch, kteří raději volí formu neosobní. Pro 45 % respondentů našeho výzkumu a 58 % respondentů výzkumu Ječmenové je snazší vyjádřit své pocity ve virtuálním světě než ve světě reálném. Pocit štěstí pak ve virtualitě častěji než v realitě zažívá 21 % žáků našeho výzkumu a 28 % respondentů z výzkumu Ječmenové.

Závěr

V minulém století ještě neexistoval a dnes se bez něj prakticky neobejdeme. Ano, řeč je o internetu, který představuje nedílnou součást životů dnešních dětí i dospělých. Z dotazníkového šetření této diplomové práce vyplynulo zjištění, že všichni dotázaní respondenti internet využívají a tráví na něm nemalou část svého volného času. Díky možnosti mobilního internetu je jedna pětina oslovených žáků připojena k internetu prakticky neustále a více než polovina žáků tráví na internetu tři až pět hodin denně. Není tedy divu, že závislostní chování na internetu se projevuje téměř u třetiny všech respondentů. Sociální sítě dnes vládnu světem a kdo nemá účet na Facebooku jako by dnes nebyl. To je bohužel fakt, který nijak neovlivníme. Sbíráni „lajků“ se stalo závodem na dlouhou trať, který se jen tak nedoběhne. Seznamujeme se online, myslíme online a celkově žijeme online. Pro jednu čtvrtinu dotázaných žáků je virtuální svět stejně důležitý, ne-li důležitější než svět reálný.

Hranice věku užívání internetu se neustále snižuje. Dnes není výjimkou, že už i tříleté dítě dokáže na notebooku či tabletu samo vyhledat a spustit pohádku nebo hru přes internet. Paradoxem však je, že tyto jednoduché úkony oproti dětem nezvládá ještě velké procento jejich rodičů. Doba se za posledních pár let absolutně posunula. Generace našich rodičů i nás, tedy dnešních mladých dospělých, měla možnost zažít „normální“ dětství, osvobozené od všech těchto technologických a komunikačních vymožeností. Volný čas jsme trávili každý den venku v oblečení „na lítačku“ a domů jsme se vraceli s první rozsvícenou lampou. Vlastní mobilní telefon samozřejmě nikdo z nás neměl, tudíž jsme se museli vždy v určitý čas chodit domů hlásit. S kamarády jsme komunikovali jen osobně, tím pádem jsme vždy měli velké množství témat k hovoru.

Dnes je tomu bohužel jinak. Moderní dětská hřiště, která v době našeho dětství nebyla ještě vybudována, často zejí prázdnotou. Některé dnešní děti mnohdy raději zůstanou doma před počítačovou obrazovkou, „surfují“, „chatují“ s kamarády či hrají online hry. Většina dětí má svůj vlastní telefon již na prvním stupni základní školy, což má své pozitivní i negativní stránky. Skvělé na tom je, že se rodič vždy může se svým dítětem spojit, nemusí se o něj strachovat a čekat až se, jak tomu bylo za nás, přijde ohlásit. Už ne tak skvělý je však fakt, že poskytnutím těchto moderních technologií svému dítěti, mu sami pomáháme zabředávat čím dál více do virtuálního světa.

Pokud má dítě internet k dispozici již od raného dětství, neobejde se bez něj v průběhu svého dalšího vývoje a snadněji si na něm buduje závislost. A pokud rodiče své dítě dostatečně neseznámí s pravidly užívání a s riziky internetového světa, může se jejich dítě stát

velmi snadno obětí kyberšikany, kybergroomingu či sextingu. Děti jsou od přírody většinou velmi naivní, nemají žádné špatné osobní zkušenosti, a tak na internetu často sdílejí informace a fotografie, které by měly být ostatním uživatelům internetu zcela skryty. Proto bychom jim s pohybem ve virtuálním světě měli pomoci a seznámit je s pravidly bezpečného užívání internetu, stejně jako se každý z nás seznamuje s pravidly silničního provozu.

Hlavním cílem této diplomové práce bylo popsat problematiku negativních jevů s prostředím internetu a zjistit míru rizikového chování na internetu u žáků 2. stupně základních škol v Uničově. Tento cíl spolu s dílčími cíli teoretické i praktické části se nám nepochybně podařilo naplnit. V teoretické části jsme si přiblížili, co je to vůbec internet, jak vznikl a jak vypadá dnes, a také jsme se seznámili s možnými nástrahami a hrozbami internetového světa. Nakonec jsme se zaměřili také na obranu a pomoc před těmito nástrahami. Praktická část se pak zaměřila na samotný výzkum rizikových faktorů u žáků 2. stupně základních škol v Uničově. Bylo zjištěno například, že téměř dvě třetiny respondentů se setkaly alespoň s jednou formou útoku spadajících do oblasti kyberšikany, více než polovina respondentů komunikuje přes internet s člověkem, kterého v realitě nezná, necelá polovina respondentů by s takovým člověkem šla na osobní schůzku, přičemž 11 % z nich by o této schůzce nikomu neřeklo, a 7 % respondentů někdy někomu odeslalo svou odhalenou či nahou fotografii. Za velmi zajímavé pak považujeme zjištění, že chlapci jsou důvěřivější a mnohem ochotnější v realizaci osobní schůzky s neznámým člověkem než dívky, jelikož toto riziko nevztahují ke svému pohlaví, ale chápou jej stále spíše jako „dívčí problém“. Dívky pak naopak ukazují raději své tělo než chlapci a častěji odesílají své eroticky laděné fotografie.

Jedním z důvodů realizace této diplomové práce byla snaha vytvořit souhrnný materiál, který by umožnil zájemci dozvědět se co nejvíce o dané problematice. Práce by tedy mohla být využita zejména rodiči, kteří mají zájem dozvědět se podrobnosti o nástrahách internetu a způsobech, jak před nimi své děti chránit. Mohou ji využít také učitelé a ostatní pedagogičtí pracovníci jako materiál pro výuku rizikových faktorů virtuálního světa. Praktická část diplomové práce pak může sloužit také osloveným základním školám a gymnáziu v Uničově jako podklad pro vypracování Minimálního preventivního programu v dané oblasti, jelikož poskytuje přehled, jak bezpečně se na internetu chovají žáci právě jejich škol. A konečně – práci může využít úplně kdokoliv, koho dané téma zajímá.

Na závěr bych použila slova Marshalla McLuhana, který po objevu mobilů a internetu napsal: „*Je to úžasné, jen se občas setkáváte!*“

Seznam použitých zdrojů

Monografie

BEARD, K. W., WOLF, E. M. Modification in the Proposed Diagnostic Criteria for Internet Addiction. *CyberPsychology and Behavior*. 2001, č. 4, s. 377 – 383.

ECKERTOVÁ, L., DOČEKAL D. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013, 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

GRIFFITHS, M. Does Internet and computer "addiction" exist? Some case study evidence. *CyberPsychology and Behavior*. 2000, č. 3, s. 211 – 218.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

JEČMENOVÁ, M. *Fenomén netholismu u žáků 2. stupně základních škol na Příbramsku*, 2011. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Zdravotně sociální fakulta

KOPECKÝ, K. *Rizika internetové komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 188 s. ISBN 978-80-244-3571-8.

KOWALSKI, R. M., LIMBER, S., AGATSTON, W. A. *Cyberbullying: bullying in the digital age*. USA:Blackwell publishing, 2008, 224 s. ISBN: 978-0-470-69334-6.

KRČMÁŘOVÁ, B. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, 178 s. ISBN 978-80-904920-2-8.

MASON, K. L. Cyberbullying: A preliminary assessment for school personnel. *Psychology in the Schools*, 2008, č. 45 (4), s. 323 – 348.

MAŠKOVÁ, A., LUKÁŠOVÁ K., PACÁK R., BRANDEJSOVÁ J. *Kyberšikana ve školním prostředí: Metodický materiál pro pedagogické pracovníky*. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012. 44 s.

MITCHEL, P.: Internet addiction: genuine diagnosis or not? *Lancet*. 2000, č. 355, s. 632.

MLČOCH, M. *Komunikační výchova a školská praxe*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 236 s. ISBN 978-80-244-3016-4.

MUSIL, Josef. *Úvod do sociální a masové komunikace*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 123 s. ISBN 978-80-86723-44-0.

NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Vyd. 4., aktualiz. Praha: Portál, 2011, 173 s. ISBN 978-80-7367-908-8.

ROGERS, V. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 97 s. ISBN 978-80-7367-984-2.

SEKNIČKOVÁ, P. *Závislostní chování na internetu u dětí 2. stupně ZŠ*. Olomouc, 2012. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta

SHAPIRA, N. A., GOLDSMITH, T. D., KECK, P. E., KHOSLA, U. M., MCELROY, S. L.: Psychiatric features of individuals with problematic internet use. *Journal of Affective Disorders*. 2000, č. 57, s. 267-272.

SHOTTON, M. A. *Computer Addiction? A study of computer dependency*. York: Taylor & Francis, 1989

SZOTKOWSKI, R., KOPECKÝ K., KREJČÍ V. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 177 s. ISBN 978-80-244-3911-2.

ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003, 158 s. Psychologická setkávání. ISBN 80-7254-360-1.

VACEK, J. *Nelátkové závislosti: Závislost na internetu: výukový text*. Centrum adiktologie, PK 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 31 s.

VALCHÁŘ, P. *Kybergrooming a další nebezpečné aktivity spojené s využíváním moderních komunikačních technologií*. Olomouc, 2012. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta

WILLARD, N. E. *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress*. Center for Safe and Responsible Use of the Internet, 2006

Legislativní dokumenty

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10 : desátá revize : aktualizovaná verze k 1. 4. 2014. Geneva: World Health Organization, 2008, 874 s. ISBN 978-80-904259-0-3.

Trestní zákoník. č. 40/2009 Sb. 2009. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Internetové zdroje

Amanda Todd - Můj příběh - My story: Struggling, bullying, suicide, self harm(české titulky). *Youtube* [online]. 2012 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=qDIKB2_RpuY

Ask.fm: bezpečnostní centrum [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://ask.fm/about/safety/about-company>

BELSEY, B. *Cyberbullying*. [online]. 2008 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.cyberbullying.org>

BYSTRONĚ, M. Kyberšikana zabíjí!. *Blog.idnes.cz* [online]. 2009 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://bystron.blog.idnes.cz/c/64160/Kybersikana-zabiji.html>

Co je vlastně sexting? *Sexting.cz* [online]. Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2013 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.sexting.cz/>

DLUHOŠOVÁ, M. Specifické znaky kyberšikany vs. klasická šikana. *E-bezpečí* [online]. 2013 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybersikana/690-specificke-znaky-kybersikany>

EATON, N. Study: More kids can use a smart phone than tie their shoes. *Seattlepi* [online]. 2011 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.seattlepi.com/lifestyle/article/Study-More-kids-can-use-a-smart-phone-than-tie-974530.php>

Facebook u českých teenagerů frčí, Twitter je nechává chladnými. *Facemag* [online]. 2013 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://facemag.cz/facebook-u-ceskych-teenageru-frci-twitter-je-nechava-chladnymi/>

GOLDBERG, I.: *Internet-addiction-support-group for those with acute or chronic Internet Addiction Disorder*. 1995, [cit. 2015-03-15]. Dostupný z <http://www.urz.uni-heidelberg.de/Netzdienste/anleitung/wwwtips/8/addict.html>

Happy slapping. *E-bezpečí* [online]. 2008 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/39/lang,czech/>

Happy slapping. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Happy_slapping#cite_note-19

Historie internetu [online]. [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://home.zcu.cz/~tisarova/>

Historie závislostního chování na internetu. *Online adiktologická poradna: Poradenství v oblasti závislostí* [online]. 2010 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://poradna.adiktologie.cz/article/zavislost-na-internetu/historie-zavislostniho-chovani-na-internetu/>

I Forgot My Phone. *Youtube* [online]. 2013 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=OINa46HeWg8>

Instagram předběhl Twitter, má už přes 300 milionů uživatelů. *Technet.idnes* [online]. 2014 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/instagram-predbehl-twitter-dfb-sw-internet.aspx?c=A141210_212752_zahranicni_fer

Internet jako nástroj rozvoje myšlení, nebo demence? [online]. 2014 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/meteor/prispevky/_zprava/int.

JANDOVÁ, L. Závislost na internetu může obrátit život vzhůru nohama. *Novinky.cz* [online]. 2008 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/internet-a-pc/146969-zavislost-na-internetu-muze-obratit-zivot-vzhuru-nohama.html>

Jak internet ovlivňuje život dětí a dospívajících? *Šance dětem* [online]. 2015 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/jak-internet-ovlivnuje-zivot-deti-a-dospivajicich-145.html>

Jak je závislostní chování na internetu časté? *Poradna.adiktologie* [online]. 2010 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://poradna.adiktologie.cz/article/zavislost-na-internetu/jak-je-zavislostni-chovani-na-internetu-caste/>

Jak se ze závislosti na internetu dostat? *Online adiktologická poradna: Poradenství v oblasti závislostí* [online]. 2010 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://poradna.adiktologie.cz/article/zavislost-na-internetu/jak-se-ze-zavislosti-na-internetu-dostat/>

JOLICEOR, M., ZEDLEWSKI, M. Much Ado about Sexting. USA:National Institute of Justice, [online]. 2010. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/230795.pdf>

KARÁSKOVÁ, I., FROUZOVÁ K. Agresivita malých dětí stoupá, problémy řeší každá pátá školka. *Zpravy.idnes* [online]. 2012 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/agresivita-deti-ve-skolkach-dpp-/domaci.aspx?c=A120531_215233_domaci_brm

KOPECKÝ, K. 95 procent případů kyberšikany je realizováno z žertu. *E-bezpečí* [online]. 2012 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/508-95procent>

KOPECKÝ, K., KOŽÍŠEK M. Fenomén sexting v teorii a praxi (díl 1). *E-bezpečí* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/994-fenomensexting1>

KOPECKÝ, K., KOŽÍŠEK M. Fenomén sexting v teorii a praxi (díl 2). *E-bezpečí* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/995-fenomensexting2>

KOPECKÝ, K. Sebevražda Tylera Clementiho. *E-bezpečí* [online]. 2013 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/631-tylerclementi>

Kybergrooming. *Nebud' obět': Rizika internetu a komunikačních technologií* [online]. 2015 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/?cat=kybergrooming>

Kyberšikana. *Stop stalkingu a psychickému obtěžování* [online]. 2012 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://psychickeobtezovani.webnode.cz/news/kybersikana/>

Kyberšikana a šikana - rozdíly. *Prevence kyberšikany* [online]. 2010 [cit. 2015-06-18]. Dostupné z: <http://www.kybersikana.eu/search/label/Co%20je%20to%20kyber%C5%A1ika%3F>

Mluvíte s dětmi o sexu? *Česká průmyslová zdravotní pojišťovna* [online]. [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.cpzp.cz/clanek/1381-0-Mluvite-s-detmi-o-sexu.html>

Největší archiv lidské agresivity najdete na internetu. *Xman.cz* [online]. 2008 [cit. 2015-06-18]. Dostupné z: http://xman.idnes.cz/nejvetsi-archiv-lidske-agresivity-najdete-na-internetu-pje-/xman-adrenalin.aspx?c=A080114_102850_xman-adrenalin_fro

Nejznámější případy kyberšikany. *Prevence kyberšikany* [online]. 2010 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.kybersikana.eu/search/label/Co%20je%20to%20kybe%C5%A1ikana%3F>

Odstrašující video ukazuje, jak loví pedofilové. *Novinky* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/internet-a-pc/bezpecnost/371229-odstrasujici-video-ukazuje-jak-lovi-pedofilove.html>

OFCOM: Communications Market Report 2012 [online]. 2012 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/research/cmr/cmr12/CMR_UK_2012.pdf

Počítač a internet v českých domácnostech. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20541931/3201814_0803.pdf/6138f7db-3276-4c1e-ad95-d5c86e09d5ec?version=1.1

Risks and safety on the internet. In: *EU Kids Online* [online]. 2011 [cit. 2015-05-21]. ISSN 2045-256X. Dostupné z: [http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIRReports/D4FullFindings.pdf](http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIRReports/D4FullFindings.pdf)

Sexting.cz: vše, co chcete vědět o sextingu [online]. 2013 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.sexting.cz/>

Seznam se bezpečně [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.seznamsebezpecne.cz/>

SVOBODOVÁ, E., BAROT M. Kanadským Vancouverem otřásla zpráva o smrti patnáctileté školačky Amandy Toddové. *E-bezpečí* [online]. 2012 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/560-kanadskym-vancouverem-otasla-zprava-o-smrti-patnactilete-kolaky-amandy-toddove>

STATISTIKY SOCIÁLNÍCH SÍTÍ. *Doba-webova* [online]. [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.doba-webova.com/cs/statistiky-pro-socialni-sit>

Struktura internetu. *Jak na internet* [online]. 2012-2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.jaknainternet.cz/page/1795/struktura-internetu/>

ŠAFR, J., PATOČKOVÁ V. *Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010. Online: <http://cvvm.soc.cas.cz/2010-2/traveni-volneho-casu-v-ceske-republice-ve-srovnani-s-evropskymi-zememi>

Telekomunikační a internetová infrastruktura. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/telekomunikacni_a_internetova_infrastruktura

The Internet: Can't Live Without It. *Forbes* [online]. 2011 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/carljohanson/2011/11/02/the-internet-cant-live-without-it/>

U dětí je stále televize nejoblíbenějším médiem. *Mediaguru* [online]. 2013 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2013/11/u-deti-je-stale-nejoblibenejsim-mediem-televize/#.VYSEcPntmkp>

VOŘÍŠEK, L. Intimní fotografie ze Snapchatu ukradeny! Externí aplikace hrozbou bezpečné sítě. *CDR* [online]. 2014 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://cdr.cz/clanek/intimni-fotografie-ze-snapchatu-ukradeny>

Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013. In: *Bezpecnyinternet* [online]. 2014 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: http://www.bezpecnyinternet.cz/ke-stazeni/bezpecny_internet_prezentace.pdf

What's on your mind? *Youtube* [online]. 2014 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=QxVZYiJK11Y>

Závislost na internetu. *Jak na internet* [online]. 2012-2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.jaknainternet.cz/page/1700/zavislost-na-internetu/>

Seznam použitých zkratek

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
ARPA	Advanced Research Project Agency (Agentura moderních výzkumných projektů)
AV ČR	Akademie věd České republiky
ARPANET	The Advanced Research Projects Agency Network(Síť Agentury moderních výzkumných projektů)
BITNET	Because It's Time Network (americká univerzitní síť)
cca	přibližně
č.	číslo
č. j.	číslo jednací
Čr	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DSM	The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Diagnostický a statistický manuál mentálních poruch)
EU	Evropská unie
ICQ	„I seek you“ („Hledám tě“)
LSS	Life Style Survey (výzkum životního stylu)
MDMA	3,4-methylenedioxy-methamphetamine (extáze)
MILNET	Military Network (vojenská síť)
MKN	Mezinárodní klasifikace nemocí
MMORPG	Massively multiplayer online role playing game (hromadná online hra na hrdiny)
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MTV	Music Television (hudební televize)
např.	například
NREN	A National Research and Education Network (Národní výzkumná a vzdělávací síť)
NSFNET	National Science Foundation Network (Národní síť vědeckého fondu)

OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
s.	strana
Sb.	Sbírka zákonů
SMS	Short Messaging Service (služba krátkých textových zpráv)
TCP/IP	Transmission Control Protocol/Internet Protocol (přenosný kontrolní protokol/síťový protokol)
tzn.	to znamená
tzv.	Takzvaný
TZ	Trestní zákoník
UP	Univerzita Palackého
USA	United States of America (Spojené státy americké)
VIP	very important person (velmi důležitá osoba)
Wi-fi	Wireless Fidelity (bezdrátová síť)
WWW	World Wide Web (celosvětová síť)
ZŠ	Základní škola

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Možnost připojení k internetu na třech a více zařízeních ve vztahu k množství času tráveném na internetu	52
Tabulka č. 2 - Jaké údaje máš uvedené na svém profilu?	66

Seznam grafů

Graf č. 1 - Na kterých zařízeních máš přístup k internetu? (možno více odpovědí).....	50
Graf č. 2 - Kolik času denně strávíš na internetu?.....	53
Graf č. 3- Odpovědi na otázky týkající se závislosti na internetu	57
Graf č. 4- Množství výskytu závislostních znaků	59
Graf č. 5- Na které z následujících sociálních sítí máš založený svůj profil? (možno více odpovědí).....	62
Graf č. 6- Výskyt rizikové kombinace osobních údajů	69
Graf č. 7- Věříš tomu, co ti lidé na internetu o sobě říkají?.....	71
Graf č. 8- Říkáš ty při komunikaci na internetu vždy pravdu?.....	72
Graf č. 9- Setkal/a ses na internetu někdy s těmito situacemi?.....	73
Graf č. 10- Bavíš se na internetu také s lidmi, které neznáš osobně?.....	76
Graf č. 11- Pokud by tě internetový známý/kamarád požádal o osobní schůzku, šel/šla bys na ni?.....	78
Graf č. 12- Komu bys o takové schůzce řekl/a? (možno více odpovědí).....	79
Graf č. 13- Považuješ osobní schůzku s lidmi z internetu, které neznáš osobně, za riskantní/nebezpečnou?.....	82
Graf č. 14- Poslal/a jsi někdy někomu přes internet svou odhalenou nebo nahou fotografii?..	87
Graf č. 15- Vyvážení virtuálního a reálného světa	91

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Celková data všech respondentů výzkumného šetření

Příloha č. 1: Dotazník

Ahoj!

Právě se k Tobě dostal dotazník, týkající se problematiky rizikového chování na internetu u žáků 2. stupně základních škol. Dotazník je součástí mé diplomové práce, jeho výsledky budou použity pouze pro mou potřebu a nebudou dále šířeny.

Dotazník je zcela **anonymní**, proto prosím neuváděj své jméno a odpovídej co nejvíce v souladu se skutečností :)

Děkuji za spolupráci!

studentka Martina Strouhalová

Zakroužkuj svou odpověď nebo doplň dle zadání.

1. Jsem

- a) dívka
- b) chlapec

2. Můj věk je let

3. Na kterých zařízeních máš přístup k internetu? (možno více odpovědí)

- a) domácí počítač
- b) osobní notebook
- c) vlastní mobilní telefon
- d) vlastní tablet (iPad)

4. Kolik času denně strávíš na internetu?

- a) méně než jednu hodinu denně
- b) jednu až dvě hodiny denně
- c) tři až pět hodin denně
- d) jsem vlastně pořád online

5. Odpověz prosím na následující otázky:

- Přemýšlíš často o tom, co budeš dělat na internetu, i když jsi zrovna „offline“?	a) ano	b) ne
- Trávíš na internetu víc času než např. před rokem?	a) ano	b) ne
- Stává se ti často, že nezvládáš kontrolovat nebo omezit svůj čas strávený na internetu?	a) ano	b) ne
- Cítíš se někdy naštvaně a podrážděně, když máš vypnout internet?	a) ano	b) ne
- Zůstáváš na internetu někdy připojený/připojená déle než jsi původně zamýšlel/a?	a) ano	b) ne
- Zanedbáš někdy kvůli internetu školu nebo své koníčky?	a) ano	b) ne
- Lhal/a jsi někdy rodičům o tom, jak dlouho jsi byl/a na internetu?	a) ano	b) ne
- Pomáhá ti někdy pobyt na internetu, abys zapomněl/a na své problémy a zlepšil/a si náladu?	a) ano	b) ne

6. Na které z následujících sociálních sítí máš založený svůj profil? (možno více odpovědí)

a) Facebook	g) Libimseti.cz
b) Twitter	h) Xchat.cz
c) MySpace	ch) Spoluzaci.cz
d) Instagram	i) Badoo
e) Google+	j) jiné (uveď prosím).....
f) Youtube	k) nemám účet na žádné sociální síti

7. Jaké údaje máš uvedené na svém profilu?

- jméno a příjmení	a) uvádím	b) neuvádím
- fotografie obličeje	a) uvádím	b) neuvádím
- rodné číslo	a) uvádím	b) neuvádím
- adresa bydliště	a) uvádím	b) neuvádím
- adresa školy	a) uvádím	b) neuvádím
- e-mail	a) uvádím	b) neuvádím
- telefonní číslo	a) uvádím	b) neuvádím
- ICQ, skype a jiné instant messengery	a) uvádím	b) neuvádím
- heslo k emailovému účtu	a) uvádím	b) neuvádím
- PIN kód kreditní karty	a) uvádím	b) neuvádím
- účast na různých událostech a akcích	a) uvádím	b) neuvádím

8. Věříš tomu, co ti lidé na internetu o sobě říkají?

- a) ano
- b) někdy ano, někdy ne
- c) ne

9. Říkáš ty při komunikaci na internetu vždy pravdu?

- a) ano
- b) ne

10. Setkal/a ses na internetu někdy s těmito situacemi?

- někdo tě ponižoval a urážel	a) ano	b) ne
- někdo ti vyhrožoval a zastrašoval tě	a) ano	b) ne
- někdo tě vydíral	a) ano	b) ne
- někdo tě ztrapňoval šířením tvé fotografie nebo videa	a) ano	b) ne
- někdo tě obtěžoval neustálým psaním zpráv nebo posíláním svých fotografií	a) ano	b) ne
- někdo ti zaútočil na účet (např. prolomení účtu hackerem)	a) ano	b) ne
- někdo ti zneužil účet, ukradl identitu (např. někdo se vydával za tebe)	a) ano	b) ne

11. Bavíš se na internetu také s lidmi, které neznáš osobně?

- a) ano
- b) ne

12. Pokud by tě internetový známý/kamarád požádal o osobní schůzku, šel/šla bys na ni?

- a) ano, šel bych na ni
- b) ne

13. Komu bys o takové schůzce řekl/a? (možno více odpovědí)

- a) rodičům
- b) učitelům
- c) jiným dospělým
- d) kamarádům nebo sourozencům pod 18 let
- e) nikomu

14. Považuješ osobní schůzku s lidmi z internetu, které neznáš osobně, za riskantní/nebezpečnou?

- a) ano, je to risk
- b) ne

15. Pokud ano, uveď proč?

.....

.....

.....

16. Poslal/a jsi někdy někomu přes internet svou odhalenou nebo nahou fotografii?

- a) ne, ani ji po mě nikdy nikdo nepožadoval
- b) ne, ale byl/a jsem požádán/a o její zaslání
- c) ano, někdy jsem takovou svou fotografii někomu poslal/a
- d) ano, své odhalené a nahé fotografie rozesílám běžně

17. Jsi raději online, než abys šel/šla se svým kamarádem/kamarádkou ven?

- a) ano
- b) ne

18. Myslíš si, že při komunikaci na internetu jsi hovornější a otevřenější než v osobním kontaktu?

- a) ano, myslím
- b) ne, nemyslím

19. Řešíš své osobní problémy častěji přes internet než osobně?

- a) ano
- b) ne

20. Je pro tebe snazší vyjádřit své pocity ve virtuálním světě?

- a) ano
- b) ne

21. Máš pocit, že ve virtuálním světě zažíváš častěji pocit štěstí než ve světě reálném?

- a) ano
- b) ne

22. Pokud ano, uveď proč?

.....
.....
.....

Děkuji za spolupráci!

Příloha č. 2: Celková data všech respondentů výzkumného šetření

věk	Celkem						celkem
	11	12	13	14	15	16	
2 počet	26	115	100	105	83	3	432
3 počítač	17	79	66	66	61	3	292
notebook	5	54	49	70	56	1	235
mob.telefon	16	90	86	82	73	2	349
tablet	11	49	41	44	36	2	183
4 méně než 1h	6	22	15	5	8	0	56
1-2 h	11	42	37	33	20	1	144
3-5 h	8	30	29	42	36	0	145
pořád online	1	21	19	25	19	2	87
4a	0	1	1	1	1	0	4
4b	0	2	5	3	3	0	13
4c	2	4	4	6	9	0	25
4d	0	3	4	5	4	0	16
3a	1	7	2	1	1	0	12
3b	4	15	13	11	6	1	50
3c	0	11	6	14	9	0	40
3d	1	8	9	9	9	1	37
5 1: ano	11	51	34	31	22	2	151
2: ano	10	50	59	48	44	2	213
3: ano	11	36	33	38	24	1	143
4: ano	8	48	30	33	36	2	157
5: ano	16	80	72	84	61	2	315
6: ano	3	22	20	18	24	2	89
7: ano	6	33	28	38	27	1	133
8: ano	19	85	65	76	58	1	304
Závislost 5+	9	33	31	31	26	2	132
Přítomno 4	3	22	15	17	16	0	73
Přítomno 3	4	24	22	25	12	0	87
Přítomno 2	3	23	15	20	17	0	78
Přítomno 1	4	8	14	8	9	0	43
ani jeden	3	5	5	4	3	1	21
6 facebook	19	93	87	101	80	3	383
twitter	4	33	30	39	30	1	137
myspace	0	4	3	6	0	0	13
instagram	2	34	28	40	36	0	140
google+	11	56	63	69	52	1	252
youtube	15	73	67	80	62	2	299
libimseti	0	4	1	4	2	0	11
xchat	0	2	1	3	2	0	8
spoluzaci	0	7	7	25	5	0	44
badoo	0	2	0	0	3	1	6
ask.fm	1	15	16	19	11	0	62
snapchat	3	10	15	26	22	1	77
skype	7	40	21	28	16	0	112
howrse	0	0	1	0	0	0	1
webnode	0	4	1	0	0	0	5
žádná	6	13	10	3	1	0	33

věk	Celkem						celkem	
	11	12	13	14	15	16		
7	jméno	19	93	83	102	78	3	378
	foto	13	72	67	81	71	3	307
	rodné č.	0	8	3	6	3	0	20
	adresa bydl.	2	8	15	18	10	0	53
	adresa školy	6	31	31	36	30	1	135
	E-mail	14	64	63	69	61	2	273
	tel. Číslo	4	20	19	23	23	2	91
	icq, skype	4	40	28	25	20	2	119
	heslo e-mail	0	4	1	0	0	0	5
	pin kreditky	0	1	0	0	0	0	1
	události	6	49	42	57	47	2	203
	foto+bydliště	2	8	13	14	11	0	48
	foto+škola	4	21	25	30	29	1	110
	foto+události	4	38	34	47	44	2	169
8	věřím ano	1	1	3	2	1	0	8
	někdy ano/ne	21	93	73	82	74	1	344
	ne	4	21	24	21	8	2	80
9	říkám ano	12	52	37	49	34	0	184
	neříkám ne	13	62	63	56	51	3	248
10	ponižování	5	35	37	48	39	1	165
	vyhrožování	2	12	14	23	20	0	71
	vydírání	2	7	5	10	8	0	32
	foto/video	1	16	11	18	16	1	63
	psaní zpráv	7	30	28	44	32	1	142
	útok na účet	4	25	8	13	16	1	67
	krádež ident.	1	14	10	13	17	0	55
	víc jak 3	2	17	22	27	19	0	87
	nic	14	51	49	35	20	0	169
11	bavím ano	5	45	52	66	64	2	234
	nebavím ne	21	70	48	39	19	1	198
12	ano šel	6	34	41	54	49	2	186
	ne nešel	20	81	59	51	34	1	246
13	rodičům	5	23	21	27	23	2	101
když	učitelům	0	1	2	0	0	0	3
12	jiným dospěl.	1	1	5	1	4	0	12
ano	kamarádům	5	21	26	41	40	1	134
	nikomu	1	4	5	9	2	0	21
	šel a neřekl/jen	1	11	17	27	23	0	79
	šel,kamarádům	0	7	12	18	21	0	58
	šel,nikommu	1	4	5	9	2	0	21
14	risk ano	25	92	84	84	57	2	344
	ne	1	23	16	21	26	1	88
16	ne, nechtěl	26	102	79	70	51	2	330
	ne, chtěl	0	9	13	28	22	1	73
	ano, poslal	0	3	7	6	9	0	25
	ani, běžně	0	1	1	1	1	0	4

věk		Celkem						celkem
		11	12	13	14	15	16	
17	ano online	1	15	15	6	2	0	39
	ne	25	100	85	99	81	3	393
18	hovorn. Ano	8	49	37	59	44	2	199
	ne	18	66	63	46	39	1	233
19	ano přes int.	3	25	24	21	17	1	91
	ne	23	90	76	84	66	2	341
20	pocity ano	7	56	42	49	38	2	194
	ne	19	59	58	56	45	1	238
21	šťěstí ano	5	26	19	19	20	1	90
	ne	21	89	81	86	63	2	342
	0	14	35	35	35	28	1	148
	1	7	32	30	23	15	0	107
	2	0	29	16	21	23	1	90
	3	4	9	10	20	13	0	56
	4	1	5	6	6	4	1	23
	5	0	5	3	0	0	0	8
22	3 plus 17-21	5	24	20	26	19	1	95

věk	Dívky						celkem
	11	12	13	14	15	16	
2 počet	15	60	56	49	31	2	213
3 počítač	8	38	38	27	23	2	136
notebook	2	31	28	38	22	1	122
mob.telefon	11	50	50	40	28	2	181
tablet	9	27	26	27	15	1	105
4 méně než 1h	3	12	11	4	4	0	34
1-2 h	6	22	19	12	6	1	66
3-5 h	5	17	12	19	10	0	63
pořád online	1	9	14	14	11	1	50
4a	0	0	1	1	0	0	2
4b	0	1	3	1	1	0	6
4c	2	3	2	4	2	0	13
4d	0	1	2	4	3	0	10
3a	0	5	2	0	1	0	8
3b	1	8	7	6	2	1	25
3c	0	5	4	7	3	0	19
3d	1	7	8	7	4	1	28
5 1: ano	5	24	15	14	6	1	65
2: ano	8	30	30	26	22	1	117
3: ano	9	21	19	23	13	0	85
4: ano	7	32	17	15	18	1	90
5: ano	9	44	43	41	25	1	163
6: ano	3	12	12	10	8	1	46
7: ano	3	18	13	15	10	1	60
8: ano	10	45	35	37	24	0	151
Závislost 5+	7	24	16	16	11	1	75
Přítomno 4	2	10	8	8	6	0	34
Přítomno 3	1	7	13	12	5	0	38
Přítomno 2	1	12	9	7	8	0	37
Přítomno 1	2	4	9	5	1	0	21
ani jeden	2	3	3	1	0	1	10
6 facebook	12	47	49	46	30	2	186
twitter	3	14	21	14	12	1	65
myspace	0	3	0	0	0	0	3
instagram	1	21	23	25	18	0	88
google+	6	23	36	28	20	0	113
youtube	9	35	34	33	19	1	131
libimseti	0	1	0	1	0	0	2
xchat	0	1	0	0	0	0	1
spoluzaci	0	3	5	12	1	0	21
badoo	0	1	0	0	0	1	2
ask.fm	1	11	15	12	3	0	42
snapchat	3	6	13	16	10	0	48
skype	4	21	10	14	6	0	55
howrse	0	0	1	0	0	0	1
webnode	0	1	1	0	0	0	2
žádná	3	8	6	2	1	0	20
7 jméno	12	49	49	49	28	2	189
foto	10	38	45	43	27	2	165
rodné č.	0	6	0	0	2	0	8
adresa bydl.	0	6	6	6	3	0	21
adresa školy	4	22	17	19	14	1	77
E-mail	9	26	36	34	21	1	127
tel. Číslo	3	11	9	5	4	1	33
icq, skype	2	18	13	6	6	1	46
heslo e-mail	0	1	0	0	0	0	1
pin kreditky	0	1	0	0	0	0	1
události	5	25	23	28	15	1	97
foto+bydliště	0	6	6	6	3	0	21
foto+škola	3	16	15	17	14	1	66
foto+události	4	19	21	26	14	1	85

věk	Chlapci						celkem
	11	12	13	14	15	16	
2 počet	11	55	44	56	52	1	219
3 počítač	9	41	28	39	38	1	156
notebook	3	23	21	32	34	0	113
mob.telefon	5	40	36	42	45	0	168
tablet	2	22	15	17	21	1	78
4 méně než 1h	3	10	4	1	4	0	22
1-2 h	5	20	18	21	14	0	78
3-5 h	3	13	17	23	26	0	82
pořád online	0	12	5	11	8	1	37
4a	0	1	0	0	1	0	2
4b	0	1	2	2	2	0	7
4c	0	1	2	2	7	0	12
4d	0	2	2	1	1	0	6
3a	1	2	0	1	0	0	4
3b	3	7	6	5	4	0	25
3c	0	6	2	7	6	0	21
3d	0	1	1	2	5	0	9
5 1: ano	6	27	19	17	16	1	86
2: ano	2	20	29	22	22	1	96
3: ano	2	15	14	15	11	1	58
4: ano	1	16	13	18	18	1	67
5: ano	7	36	29	43	36	1	152
6: ano	0	10	8	8	16	1	43
7: ano	3	15	15	23	17	0	73
8: ano	9	40	30	39	34	1	153
Závislost 5+	2	9	15	15	15	1	57
Přítomno 4	1	12	7	9	10	0	39
Přítomno 3	3	17	9	13	7	0	49
Přítomno 2	2	11	6	13	9	0	41
Přítomno 1	2	4	5	3	8	0	22
ani jeden	1	2	2	3	3	0	11
6 facebook	7	46	38	55	50	1	197
twitter	1	19	9	25	18	0	72
myspace	0	1	3	6	0	0	10
instagram	1	13	5	15	18	0	52
google+	5	33	27	41	32	1	139
youtube	6	38	33	47	43	1	168
libimseti	0	3	1	3	2	0	9
xchat	0	1	1	3	2	0	7
spoluzaci	0	4	2	13	4	0	23
badoo	0	1	0	0	3	0	4
ask.fm	0	4	1	7	8	0	20
snapchat	0	4	2	10	12	1	29
skype	3	19	11	14	10	0	57
howrse	0	0	0	0	0	0	0
webgames	0	3	0	0	0	0	3
žádná	3	5	4	1	0	0	13
7 jméno	7	44	34	53	50	1	189
foto	3	34	22	38	44	1	142
rodné č.	0	2	3	6	1	0	12
adresa bydl.	2	2	9	12	7	0	32
adresa školy	2	9	14	17	16	0	58
E-mail	5	38	27	35	40	1	146
tel. Číslo	1	9	10	18	19	1	58
icq, skype	2	22	15	19	14	1	73
heslo e-mail	0	3	1	0	0	0	4
pin kreditky	0	0	0	0	0	0	0
události	1	24	19	29	32	1	106
foto+bydliště	2	2	7	8	8	0	27
foto+škola	1	5	10	13	15	0	44
foto+události	0	19	13	21	30	1	84

věk	Dívky						celkem
	11	12	13	14	15	16	
8 věřím ano	0	1	0	0	1	0	2
8 někdy ano/ne	14	49	45	39	26	0	173
8 ne	1	10	11	10	4	2	38
9 říkám ano	6	30	20	30	11	0	97
9 neříkám ne	8	30	36	19	20	2	115
10 ponižování	4	24	25	20	17	1	91
10 vyhrožování	1	7	8	8	9	0	33
10 vydírání	1	6	3	5	5	0	20
10 foto/video	0	11	5	8	8	1	33
10 psaní zpráv	4	19	19	25	14	1	82
10 útok na účet	2	15	6	3	9	0	35
10 krádež ident.	1	8	5	3	11	0	28
10 víc jak 3	1	12	14	12	10	0	49
10 nic	7	25	23	15	4	0	74
11 bavím ano	3	20	32	27	24	1	107
11 nebavím ne	12	40	24	22	7	1	106
12 ano šel	3	13	22	17	17	1	73
12 ne nešel	12	47	34	32	14	1	140
13 rodičům	2	8	12	6	5	1	34
kdy učitelům	0	1	2	0	0	0	3
12 jiným dospěl.	0	1	2	1	1	0	5
ano kamarádům	2	9	18	16	17	0	62
nikomu	1	2	0	2	0	0	5
šel a neřekl/jen	1	5	10	11	11	0	38
šel,kamarádům	0	3	10	9	11	0	33
šel,nikommu	1	2	0	2	0	0	5
14 risk ano	14	49	52	45	23	1	184
14 ne	1	11	4	4	8	1	29
16 ne, nechtěl	15	47	39	22	15	1	139
16 ne, chtěl	0	9	12	21	11	1	54
16 ano, poslal	0	3	4	6	5	0	18
16 ani, běžně	0	1	1	0	0	0	2
17 ano online	1	4	4	3	1	0	13
17 ne	14	56	52	46	30	2	200
18 hovorn. Ano	5	28	19	25	14	1	92
18 ne	10	32	37	24	17	1	121
19 ano přes int.	1	16	14	9	7	0	47
19 ne	14	44	42	40	24	2	166
20 pocity ano	3	28	23	19	13	1	87
20 ne	12	32	33	30	18	1	126
21 šťastní ano	4	11	8	5	5	0	33
21 ne	11	49	48	44	26	2	180
0	8	17	23	19	13	1	81
1	4	20	15	12	5	0	56
2	0	12	8	11	7	1	39
3	2	6	6	5	6	0	25
4	1	3	4	2	0	0	10
5	0	2	0	0	0	0	2
22 3 plus 17-21	3	11	10	7	8	0	39

věk	Chlapci						celkem
	11	12	13	14	15	16	
8 věřím ano	1	0	3	2	0	0	6
8 někdy ano/ne	7	44	28	43	48	1	171
8 ne	3	11	13	11	4	0	42
9 říkám ano	6	22	17	19	23	0	87
9 neříkám ne	5	32	27	37	31	1	133
10 ponižování	1	11	12	28	22	0	74
10 vyhrožování	1	5	6	15	11	0	38
10 vydírání	1	1	2	5	3	0	12
10 foto/video	1	5	6	10	8	0	30
10 psaní zpráv	3	11	9	19	18	0	60
10 útok na účet	2	10	2	10	7	1	32
10 krádež ident.	0	6	5	10	6	0	27
10 víc jak 3	1	5	8	15	9	0	38
10 nic	7	26	26	20	16	0	95
11 bavím ano	2	25	20	39	40	1	127
11 nebavím ne	9	30	24	17	12	0	92
12 ano šel	3	21	19	37	32	1	113
12 ne nešel	8	34	25	19	20	0	106
13 rodičům	3	15	9	21	18	1	67
kdy učitelům	0	0	0	0	0	0	0
12 jiným dospěl.	1	0	3	0	3	0	7
ano kamarádům	3	12	8	25	23	1	72
nikomu	0	2	5	7	2	0	16
šel a neřekl/jen	0	6	7	16	12	0	41
šel,kamarádům	0	4	2	9	10	0	25
šel,nikommu	0	2	5	7	2	0	16
14 risk ano	11	43	32	39	34	1	160
14 ne	0	12	12	17	18	0	59
16 ne, nechtěl	11	55	40	48	36	1	191
16 ne, chtěl	0	0	1	7	11	0	19
16 ano, poslal	0	0	3	0	4	0	7
16 ani, běžně	0	0	0	1	1	0	2
17 ano online	0	11	11	3	1	0	26
17 ne	11	44	33	53	51	1	193
18 hovorn. Ano	3	21	18	34	30	1	107
18 ne	8	34	26	22	22	0	112
19 ano přes int.	2	9	10	12	10	1	44
19 ne	9	46	34	44	42	0	175
20 pocity ano	4	28	19	30	25	1	107
20 ne	7	27	25	26	27	0	112
21 šťastní ano	1	15	11	14	15	1	57
21 ne	10	40	33	42	37	0	162
0	6	18	12	16	15	0	67
1	3	12	15	11	10	0	51
2	0	17	8	10	16	0	51
3	2	3	4	15	7	0	31
4	0	2	2	4	4	1	13
5	0	3	3	0	0	0	6
22 3 plus 17-21	2	13	10	19	11	1	56

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Martina Strouhalová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Linda Švrčinová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Rizikové chování na internetu u žáků 2. stupně základních škol v Uničově
Název v angličtině:	The hazard behaviour of students on the second level of primary school in Uničov
Anotace práce:	Záměrem diplomové práce je popsat problematiku negativních jevů spojených s prostředím internetu a zjistit míru rizikového chování na internetu u žáků 2. stupně základních škol v Uničově. Práce seznamuje se vznikem a fungováním internetu, negativními jevy, se kterými se ve virtuálním prostředí můžeme setkat, a s možností současné prevence a pomoci. V rámci výzkumného šetření pak práce zjišťuje, kolik času na internetu zkoumaní žáci tráví, jaké procento žáků závislých na internetu se na daných školách vyskytuje, kolik žáků by někdy šlo na osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu a jaký počet žáků někdy někomu odeslal svou odhalenou či nahou fotografii. V neposlední řadě se práce zabývá také důvody upřednostňování virtuální komunikace před komunikací osobní.
Klíčová slova:	internet, komunikace, kybergrooming, kyberstalking, kyberšikana, sexting, virtuální svět, závislost na internetu
Anotace v angličtině:	The aim of the diploma thesis is to describe the negative aspects associated with the internet and find out the rate of risk behavior on the internet for students on the second level of primary school in Uničov. The thesis introduces the formation and functioning of the internet, the negative phenomena of a virtual world and the possibility of current prevention and help. In the part of research the thesis determines how much time students spend on the internet, what percentage of students addicted on the internet occurs at surveyed schools, how many students would go to a personal meeting with a stranger from the internet and how many students have ever sent their undressed or naked photo. Finally, the thesis also identifies the reasons for privileging virtual communication than personal communication
Klíčová slova v angličtině:	Internet, communication, kybergrooming, cyberstalking, cyberbullying, sexting, virtual world, internet addiction

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník Příloha č. 2: Celková data všech respondentů výzkumného šetření
Rozsah práce:	116 stran + 9 stran příloh
Jazyk práce:	Český jazyk